

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

130813

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORMAN İŞLETMELERİNİN ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN
FİNANSAL ÇÖZÜMLEMELER

Tayyibe AÇIKGÖZ-ALTUNEL

Orman Mühendisliği Anabilim Dalı

Ormancılık Ekonomisi Yüksek Lisans Programı

DANIŞMAN: Prof. Dr. Ahmet TÜRKER

Ağustos 2003

İSTANBUL

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

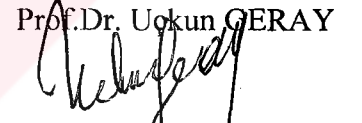
[Handwritten signature]

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Bu çalışma 11/09/ 2001 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Ormancılık Mühendisliği Anabilim Dalı Ormancılık Ekonomisi programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Ahmet TÜRKER
Danışman

Prof.Dr. Aytuğ AKESEN

Prof.Dr. Uğur GERAY

Doç.Dr. Ercan TANRITANIR

Yard.Doç.Dr. Kenan OK

ÖNSÖZ

Ülkemizde ormancılık faaliyetleri, orman alanlarının hemen hemen tamamına yakınının devlet mülkiyetinde olmasından dolayı orman ürünleri bakımından en büyük üretici konumundadır ve devlet orman işletmeleri tarafından işletilmektedir. Orman işletmeleri ormancılıkla ilgili faaliyetleri yürütürken döner sermaye bütçelerini kullanırlar. Araştırmada orman işletmelerinin etkinlikleri finansal açıdan mali tabloları analiz edilmek suretiyle incelenmiştir. Bunun için literatürde mevcut analiz tekniklerinden hangisinin daha uygun olabileceği Demirköy Orman İşletmesi irdelenerek on yıllık süreçte (1991-2000) işletmenin iktisadi bakımdan ne yönde ilerlediği görülmeye çalışılmıştır.

Öncelikle yüksek lisans tez konumun belirlenmesi ve çalışmalarımı yürütmemde bana kaynak oluşturacak her türlü bilgi ve birikimini sunan, yardımlarını esirgemeyen, görüş ve önerilerinden faydalandığım danışman hocam Prof. Dr. Ahmet TÜRKER'e, ve çalışma sırasında bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım hocalarım Prof. Dr. Uçkun GERAY'a, Yrd. Doç. Dr. Kenan OK'a, Dr. Sultan BEKİROĞLU'na ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Aynur BEKİROĞLU'na, ayrıca çalışma sırasında verileri toplamamda her türlü destek ve yardımlarını gördüğüm İstanbul Orman Bölge Müdürü M. Sadık MUTU'ya, İşletme ve Pazarlama Şube Müdürü Servet İNCE'ye, Bölge Müdürlüğü Saymanı Ali KURTULUŞ'a Demirköy İşletme Müdürü Burhanettin AYANOĞLU'na ve Müdür Yrd. Bahri DURMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ŞEKİL LİSTESİ.....	V
GRAFİK LİSTESİ.....	VI
TABLO LİSTESİ.....	VII
ÖZET.....	IX
SUMMARY.....	X
I. GİRİŞ.....	1
II. MALZEME VE YÖNTEM.....	3
2.1. Araştırmanın Amacı.....	3
2.2. Çalışma Alanı.....	3
2.1.1. İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Genel Tanıtımı.....	3
2.1.2. Demirköy Devlet Orman İşletme Müdürlüğü.....	6
2.3. Mali Tabloların Tanıtımı.....	7
2.1.1. Raporlama İlkeleri.....	8
2.1.2. Bilanço.....	8
2.1.3. Gelir Tablosu.....	12
2.1.4. Ek Mali Tablolar.....	16
2.1.4.1. Satışların Maliyeti Tablosu.....	16
2.1.1.2. Fon Akım Tablosu.....	16
2.1.1.3. Nakit Akım Tablosu.....	17
2.1.1.4. Kâr Dağıtım Tablosu.....	18
2.1.1.5. Öz kaynaklar Değişim Tablosu.....	19

2.4. Türk Ormancılığında Bütçeler ve Satışlar.....	19
2.4.1. Bütçe ve Muhasebe Sistemi.....	19
2.4.2. Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye Bütçesi.....	21
2.4.3. Orman Bakanlığı Döner Sermaye Bütçesi.....	22
2.4.4. Orman Ürünleri Satış Usulleri ve Satış Fiyatının Oluşumu..	22
2.5. Türkiye Ekonomisine Genel Bakış (1991-2000).....	30
2.6. Mali Tablo Analizleri.....	33
2.6.1. Mali Tablo Analizlerinin Amacı.....	34
2.6.2. Mali Analiz Çeşitleri.....	35
2.6.2.1.Kapsamına Göre Mali Analizler.....	35
2.6.2.2. Amacına Göre Mali Analizler.....	35
2.6.2.3. Yapanın Kimliğine Göre Mali Analizler.....	36
2.6.3. Mali Analizi Etkileyen Faktörler.....	36
2.6.4. Analiz Teknikleri.....	36
2.6.4.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi Tekniği.....	38
2.6.4.2. Eğilim (trend)Yüzdeleri Analizi Tekniği.....	39
2.6.4.3. Dikey Yüzde(Yüzde Yöntemi) Analizi Tekniği.....	40
2.6.4.4. Oranlar Yöntemi ile Analiz Tekniği.....	40
2.6.4.4.1. Likidite Oranları.....	41
2.6.4.4.2. Finansal(Mali) Yapı ile İlgili Oranlar.....	41
2.6.4.4.3. Faaliyet Oranları.....	42
2.6.4.4.4. Kârlılık Oranları.....	42
2.6.4.5. Fonların Akışı Yolu ile Analiz Tekniği.....	43
III. BULGULAR.....	44
3.1. Demirköy Devlet Orman İşletmesinin Bilanço ve Gelir Tabloları.....	44
3.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi Tekniği	57
3.2.1. Tabloların Düzenlenmesi.....	57
3.2.2. Tabloların Yorumlanması.....	58

3.3.	Eğilim(trend) Yüzdeleri Analizi Tekniği.	76
3.2.1.	Tabloların Düzenlenmesi.....	76
3.2.2.	Tabloların Yorumlanması.....	79
3.4.	Analiz Teknikleri Hakkında İrdemeler.....	87
3.2.1.	Karşılaştırmalı Tablolar Tekniği ile Duyarlılık Analizi.....	87
3.2.2.	Eğilim Yüzdeleri Tekniği ile Duyarlılık Analizi.....	91
3.5.	Dikey Yüzdelere (yüzde yöntemi) ile Analiz Tekniği	93
3.2.1.	Tabloların Düzenlenmesi.....	93
3.2.2.	Tabloların Yorumlanması.....	94
3.6.	Oranlar Yöntemi ile Analiz Tekniği.....	99
3.6.1.	Oranlar Yönteminin Uygulanması.....	99
3.6.2.	Oranlar Yönteminin Değerlendirilmesi.....	118
IV.	TARTIŞMA VE SONUÇ.....	120
V.	KAYNAKLAR.....	123
VI.	ÖZGEÇMİŞ.....	127

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Orman Durumu(2000 yılı).....	5
Şekil 2.2 Demirköy Bölgesi Haritası.....	6
Şekil 2.3 İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Yapacak Birim Maliyetleri (reel) (1991-2000).....	29
Şekil 2.4 İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Yakacak Birim Maliyetleri (reel) (1991-2000).....	29
Şekil 3.1 Bilanço aktifleri, nominal değerler.....	47
Şekil 3.2 Bilanço pasifleri, nominal değerler.....	49
Şekil 3.3 Bilanço aktifleri reel değerler.....	51
Şekil 3.4 Bilanço pasifleri, reel değerler.....	53
Şekil 3.5 Gelir tablosu, nominal değerler.....	56
Şekil 3.6 Gelir tablosu, reel değerler.....	56

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1	İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Orman Durumu (2000 yılı).....	4
Tablo 2.2	Örnek Döner Sermaye İşletme Bilançosu (TL).....	11
Tablo 2.3	Örnek Döner Sermaye İşletmesi Gelir Tablosu(TL).....	15
Tablo 2.4	İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Birim Fiyat(rel) Cetveli.....	28
Tablo 3.1	Bilanço (aktifler, nominal değerler, .000 TL).....	46
Tablo 3.2	Bilanço (pasifler, nominal değerler, .000 TL).....	48
Tablo 3.3	Bilanço (aktifler, reel değerler, .000 TL).....	50
Tablo 3.4	Bilanço (pasifler, reel değerler, .000 TL).....	52
Tablo 3.5	Demirköy Orman İşletmesi gelir tablosu (nominal, .000 TL).....	55
Tablo 3.6	Demirköy Orman İşletmesi gelir tablosu (reel, .000 TL).....	55
Tablo 3.7	Karşılaştırmalı Tablolar (bilanço aktifleri, nominal, baz yıl=1991, 000TL).....	59
Tablo 3.8	Karşılaştırmalı Tablolar (bilanço pasifleri, nominal, baz yıl=1991, 000TL)....	60
Tablo 3.9	Karşılaştırmalı Tablolar (bilanço aktifleri, reel, baz yıl=1991, 000TL).....	61
Tablo 3.10	Karşılaştırmalı Tablolar (bilanço pasifleri, reel, baz yıl=1991, 000TL).....	62
Tablo 3.11	Karşılaştırmalı Tablolar (gelir tablosu, nominal, baz yıl=1991, 000TL).....	65
Tablo 3.12	Karşılaştırmalı Tablolar (gelir tablosu, reel, baz yıl=1991, 000TL).....	66
Tablo 3.13	Karşılaştırmalı Tablolar (bilanço aktifleri, nominal, önceki yıl, 000TL).....	68
Tablo 3.14	Karşılaştırmalı Tablolar (bilanço pasifleri, nominal, önceki yıl, 000TL).....	69
Tablo 3.15	Karşılaştırmalı Tablolar (bilanço aktifleri, reel, önceki yıl, 000TL).....	70
Tablo 3.16	Karşılaştırmalı Tablolar (bilanço pasifleri, reel, önceki yıl, 000TL).....	71
Tablo 3.17	Karşılaştırmalı Tablolar (gelir tablosu, nominal, önceki yıl, 000TL).....	74
Tablo 3.18	Karşılaştırmalı Tablolar (gelir tablosu, reel, önceki yıl, 000TL).....	75
Tablo 3.19	Eğilim Yüzdeleri (bilanço, nominal, baz yıl=1991, 000TL).....	77
Tablo 3.20	Eğilim Yüzdeleri (bilanço, reel, baz yıl=1991, 000TL).....	78
Tablo 3.21	Eğilim Yüzdeleri (gelir tablosu, nominal, baz yıl=1991, 000TL).....	79
Tablo 3.22	Eğilim Yüzdeleri (gelir tablosu, reel, baz yıl=1991, 000TL).....	79
Tablo 3.23	Eğilim Yüzdeleri (bilanço, nominal, önceki yıl, 000TL).....	83
Tablo 3.24	Eğilim Yüzdeleri (bilanço, reel, önceki yıl, 000TL).....	84
Tablo 3.25	Eğilim Yüzdeleri (gelir tablosu, nominal, önceki yıl, 000TL).....	85
Tablo 3.26	Eğilim Yüzdeleri (gelir tablosu, reel, önceki yıl, 000TL).....	86
Tablo 3.27	Duyarlılık analizi (karşılaştırmalı tablo, bilanço aktifleri, reel, .000TL).....	88
Tablo 3.28	Duyarlılık analizi (karşılaştırmalı tablo, bilanço pasifleri, reel, .000TL).....	89
Tablo 3.29	Duyarlılık analizi (karşılaştırmalı tablo, gelir tablosu, reel, .000TL).....	90
Tablo 3.30	Duyarlılık analizi (eğilim yüzdeleri, bilanço, reel, .000TL).....	92
Tablo 3.31	Duyarlılık analizi (eğilim yüzdeleri, gelir tablosu, reel, .000TL).....	93
Tablo 3.32	Dikey Yüzdeleri(bilanço aktifleri, 2000 yılı, .000.....	95
Tablo 3.33	Dikey Yüzdeleri(bilanço pasifleri, 2000 yılı, .000.....	96
Tablo 3.34	Dikey Yüzdeleri(gelir tablosu, 2000 yılı, .000.....	97
Tablo 3.35	Dönen Varlıklar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (.000TL).....	99
Tablo 3.36	Cari Oran.....	99
Tablo 3.37	Ortalama Stoklar ve Satışlar.....	100
Tablo 3.38	Faaliyet Oranları.....	100

Tablo 3.39 Kâr ve Satış Geliri.....	101
Tablo 3.40 Kâr Marjı Oranı.....	101
Tablo 3.41 Toplam Gider.....	102
Tablo 3.42 Kâr Verimliliği Oranı.....	102
Tablo 3.43 İşletme Sermayesi.....	103
Tablo 3.44 Rantabilite.....	103
Tablo 3.45 Üretim Giderleri.....	104
Tablo 3.46 İktisadilik.....	104
Tablo 3.47 Üretim Giderleri Yüzdesi.....	104
Tablo 3.48 Üretim Miktarı.....	105
Tablo 3.49 Üretim Başına Satış Geliri (R:reel, N=nominal).....	105
Tablo 3.50 Üretim Başına Toplam Gider.....	106
Tablo 3.51 Teknik Eleman Sayısı	106
Tablo 3.52 Teknik Eleman Başına Orman Alanı.....	106
Tablo 3.53 Teknik Eleman Başına Normal Kuru Alanı.....	107
Tablo 3.54 Üretim Miktarı.....	107
Tablo 3.55 İşletme Sermayesi Verimliliği.....	107
Tablo 3.56 Muhammen Bedel ve Piyasa Satış Fiyatı.....	108
Tablo 3.57 Satış Fiyatını Artırma Yüzdesi (R=N).....	108
Tablo 3.58 Birim Satış Fiyatındaki Değişim Oranı (R=N)	109
Tablo 3.59 Tarife Bedeli(R=N).....	110
Tablo 3.60 Tarife Bedeli Değişim Yüzdesi (R=N).....	110
Tablo 3.61 Yönetim Giderleri.....	111
Tablo 3.62 Yönetim Giderleri Oranı.....	111
Tablo 3.63 Teknik Eleman Başına Üretim.....	112
Tablo 3.64 Üretim Başına Orman Alanı.....	112
Tablo 3.65 Hedeflenen Üretim Miktarı.....	113
Tablo 3.66 Üretimde Fiziksel Etkenlik.....	113
Tablo 3.67 Hedeflenen ve Gerçekleşen Üretim Giderleri	114
Tablo 3.68 Üretimde Mali Etkenlik.....	114
Tablo 3.69 Gerçekleşen Satış Miktarı.....	115
Tablo 3.70 Devreden Stoklar.....	115
Tablo 3.71 Satış Başarı Yüzdesi.....	115
Tablo 3.72 Ortalama Stoklar.....	116
Tablo 3.73 Devreden Stok Yüzdesi.....	116
Tablo 3.74 Devreden Stok Yüzdesi Değişim Oranı.....	116
Tablo 3.75 Çeşitli Göstergelere Göre Demirköy Orman İşletmesinin En İyi ve En Kötü Yılları.....	119

“ORMAN İŞLETMELERİNİN ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN FİNANSAL ÇÖZÜMLEMELER”

ÖZET

Orman işletmelerinin etkinliklerinin finansal açıdan mali tablolar analizleri yardımıyla incelenen çalışmada, örnek işletme olarak Demirköy Orman İşletmesi alınmıştır. Bu çalışmada amaç ana mali tabloları, bilanço ve gelir tabloları, kullanmak suretiyle işletmenin etkinliklerinin on yıllık, 1991-2000, süreç içinde eğilimleri belirlemektir.

Çalışmada, karşılaştırmalı tablolar, eğilim yüzdeleri (trend) analizi, dikey yüzde yöntemi (yüzde yöntemi) ve oranlar yöntemleri kullanılmıştır. İşletmelerin uzun vadede etkinliklerinin olumlu veya olumsuz yönde gidişini görmek açısından en uygun yöntemin eğilim yüzdeleri (trend) analizi olduğu sonucuna varılmıştır.

Bunların yanında ormancılığın doğasından kaynaklanan özellikleri dolayısıyla ormancılık etkinliklerini yalnız mali açıdan incelemenin doğru olmayacağı görülmüştür. Gelir gider dengelerindeki olumsuz gelişmelerin sebeplerinin ormancılığın yüklenmiş olduğu çeşitli sosyal ve hukuksal yükümlülüklerden kaynaklandığı saptanmıştır. Bu sebeple devlet orman işletmelerinin kârlılık, verimlilik gibi sonuçlarına bakarken bunların sebepleri çok boyutlu olarak incelenmeli ve sonuçlar bunlara göre yorumlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Mali tablolar, mali tablo analizi, orman işletmelerinin etkinlikleri, orman işletmelerinde başarı

“FINANCIAL ANALYSIS ABOUT FORESTRY DIRECTORATES’ PRACTICES

SUMMARY

In this study, within which practices of forest directorates were financially investigated along with the analyses of financial tables, Demirköy forestry directorate was chosen. The purpose of the study was to determine the tendencies of the directorate through main financial tables, balance sheets and income statements. within the period of 1991 to 2000.

Comparative financial statements, trend analysis, common size statements and financial ratio analysis methods were used. It was believed that trend analysis is the best method of understanding whether practices of the directorates, in the long run, is on the positive or negative trend.

Additionally, it was realized that it is not solely acceptable to investigate the forest directorates financially because of the very nature of forestry, itself. It was determined that the negative tendencies of income/outcome balances were the reason of the various social and judiciary responsibilities, shouldered by forestry practices. It is by this reason that reasons must be investigated in many conceivable aspects, and results must be interpolated considering these when productivities of state forest directorates are looked into.

Key words: financial tables, financial statements analysis, practices of forest directorates, success and effectiveness of forest directorates

I. GİRİŞ

Devletin üzerine aldığı çeşitli görevler sebebiyle ekonomik faaliyetlerde bulunması zorunlu hale gelmiştir. Piyasada talebi ve fiyatı bulunan mal ve hizmetlerin devlet kuruluşları tarafından üretilmesi halinde, üretilen bu mal ve hizmetlerin piyasa fiyatı üzerinden satılabilmesi için, döner sermaye işletmeleri kurulmaktadır. Her işletme bir döner sermaye saymanlığıdır. Bu işletmelerin denetimi bağlı bulunduğu kuruluşun üst amirleri veya görevlendireceği elemanlar, Maliye Bakanlığı ve Sayıştay'ca yapılır. 2835 adet döner sermaye işletmesi içerisinde Orman Genel Müdürlüğü'ne (OGM) bağlı işletmeler 249 adet ile Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumlarından sonra dördüncü sıradadır [1].

Ormancılık faaliyetleri, ekolojik, ekonomik, toplumsal ve kültürel koşullara bağlı olarak çeşitlilik gösterdiğinden, orman işletmeleri diğer işletmelerden ayrılırlar. Orman işletmelerinde sunulan hizmetlerin niteliği ve yoğunluğu, sundukları hizmetlerin çeşitliliği ormanların yapısına, bulunduğu çevreye göre değişiklik göstermesine rağmen bu iş ve yükümlülükler merkezden gelen talimatlarla her işletme için aynı olarak belirlenirler. Orman işletmeleri bu çalışmaları 1937 yılından itibaren tek başına yürütmek durumundadır [2]. Ülkemizde orman sayılan alanların %99u devlet mülkiyetindedir ve devlet orman işletmeleri bu bakımdan en büyük üretici konumunda kamu kuruluşlarıdır.

Orman ürünleri üretiminde büyük paya sahip olan OGM, ormancılık çalışmalarında koruma, iyileştirme ve işletme gibi yatırımları orman ürünü satış gelirleriyle gerçekleştirme çabası içerisinde. Aynı zamanda OGM'nin 'genel yönetim giderleri' başlığı altındaki harcamaları da, devlet orman işletmelerinin gelirleriyle karşılanmaya çalışılmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşlarındaki gereksiz kadro şişkinlikleri, siyasal baskılar ve gereksiz kırtasiye gibi diğer özel işletmelerde yaygın olmayan problemler gelir-gider dengelerini bozmuştur[3]. Bu yüzden OGM son yıllarda ekonomik bir sıkıntı içindedir [2]. Orman işletmelerinde Katma Bütçe ve Döner Sermaye Bütçesi, Genel Bütçeden pay almadan işletmenin orman emvali satışından gelen gelirleriyle bütün faaliyetlerin giderlerinin karşılanmaya çalışılması orman ürünleri fiyatlarına da yansır[4]. Ayrıca orman işletmelerinin satış gelirlerinden bazı bütçe ve fonlara para aktarılması söz konusudur. Bütün bunlara ilave olarak OGM'nin orman ürünü hasadı dışında kamusal nitelikte kimi hizmetleri de yerine getirme yükümlülüğü vardır. Yani orman işletmeleri ekonomik amaçlı olanların yanında, sosyal içerikli çalışmalar da yapmaktadır ve bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli harcamalar da genellikle döner sermaye gelirleriyle karşılanmaktadır. Ülkemizde orman işletmeleri tek tek ele alınarak her biri için yetkili

karşılanmaktadır. Ülkemizde orman işletmeleri tek tek ele alınarak her biri için yetkili kişilerce işletme amaçları saptanmamıştır, ancak orman amenajman planlarında bu konuyla ilgili bazı genel bilgilere yer verilmektedir [5].

Diğer yandan ormanlarımızın bazı çıktılarının gerçekçi olarak fiyatlandırılmaması veya hiç fiyatlandırılmaması orman işletmelerinin ekonomik başarı düzeylerinin belirlenmesi açısından eksikliklere neden olmaktadır.

Ayrıca ormancılığımızın yönetsel ve hukuksal yapısında yapılan değişiklikler, örneğin 1980 yılında Orman Bakanlığının kapatılıp bu çalışmaların OGM tarafından yürütülmeye başlanması, 1991 yılında yanlıştan dönülerek tekrar kurulması ve ormancılık çalışmalarının üç ayrı (Orman Genel Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrol GM., Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı GM.) genel müdürlük tarafından yürütülmeye başlanması gibi değişiklikler, giderler ve gelirler bakımından muhasebe kayıtlarının değişmesine, dolayısıyla da bu kayıtlarla elde edilmesi öngörülen sonuçların gerçekleri tam olarak yansıtmamasına neden olmaktadır. Bütün bu olumsuzluklara rağmen orman işletmeleri etkinliklerinin finansal açıdan izlenmesi ve değerlendirilmesi gereklidir [6]. İşletmeler arası, bir başka deyişle yatay analiz ve işletme için değişik yıllara göre, yani dikey analizler yolu ile yapılıyor olması ve hatta bunun için bir düzen kurulması gerekmektedir.

Diğer kamu kuruluşlarında olduğu gibi orman işletmelerinde de kaynakların verimli ve etkin olarak kullanılıp kullanılmadığı ile ilgili bazı olumsuzluklar yaşanmaktadır. Bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması amacıyla işletmelerin belirledikleri amaçlara ve başarı düzeylerine, hedeflerine ulaşıp ulaşmadıklarının ölçülmesi gerekmektedir. Bu amaçla, bu çalışmada, Demirköy Orman İşletmesi örnek işletme alınarak, mali tablolar ve analiz teknikleri yardımıyla, finansal açıdan on yıllık süre içinde nereden nereye geldiği ve bunun olası nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda orman işletmelerin etkinliklerinin ölçülmesinde hangi tekniklerin kullanılabileceği ve en uygunun hangi teknik olduğu belirlemek amaçlanmıştır.

Çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm’de, Giriş, araştırmanın kapsamından bahsedilmiş, İkinci Bölüm’de araştırmanın amacı ve kullanılacak yöntemler anlatılmış, Üçüncü Bölüm’de yapılan analizlerin sonuçlarına yer verilmiş, Dördüncü Bölüm’de elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş ve sonuçlar çıkarılmıştır. Beşinci Bölüm’de çalışmanın hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar yer almış ve Altıncı Bölüm’de ise özgeçmişe yer verilmiştir.

II. MALZEME VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Orman işletmeciliği kapsamına giren çalışmaların yere, zamana ve doğal koşullara göre çeşitlilik gösterdiği daha önce belirtilmiştir. Bu değişkenler arasındaki etkileşimi ortadan kaldırmak mümkün değildir. Orman işletmelerinin ekonomik bakımdan incelenmesi amacıyla yola çıkılan bu çalışmada, ekonomik etkenliği ve başarıyı ölçmek açısından nesnel tekniklerden yararlanılması düşünülmüştür.

Bu araştırmayla, İstanbul Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı Demirköy Orman İşletmesinin 1) On yıllık zaman dilimi içerisinde (1991-2000) gösterdiği değişim ve eğilimlerin ekonomik bakımdan incelenmesi, 2) Bunların üzerinde etkili olabileceği düşünülen etmenlerin çeşitli mali tablo analiz yöntemleriyle sınanması, yöntemlerin karşılaştırılması ve sonuçların değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

2.2. Çalışma Alanı

2.2.1. İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Genel Tanıtımı

İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü İzmit, Adapazarı, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerini kapsamak üzere 7/2/1951 tarihinde kurulmuştur. Daha sonra 9/1/1958'de Adapazarı, 21/8/1967'de Çanakkale Bölge müdürlüklerinin kurulması ile ve Yalova Orman İşletmesinin de 1983'de Bursa Bölge Müdürlüğüne dahil edilmesi ile sınırları daralmıştır. Bugün Bölge Müdürlüğü dahilinde İstanbul, Tekirdağ ve Kırklareli illeri bulunmaktadır [7].

İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü, Trakya'nın önemli bir bölümünü İstanbul ilinin Anadolu yakasının da tamamını kapsayarak kuzeyde Karadeniz, güneyde Marmara Denizi, doğusunda ise Adapazarı Orman Bölge Müdürlüğü ile çevrilidir. Bölge müdürlüğü kuzeyinde Bulgaristan sınırından itibaren Karadeniz'e paralel olarak Terkos gölüne uzanan Istranca (Yıldız) Sıradağları bulunur, bunun en yüksek yeri aynı zamanda Bölge Müdürlüğünün de en yüksek tepesi olan Mahyadağı'dır yüksekliği

1031m.dir. Bölge Müdürlüğü dahilinde İstanbul ilinin içme suyu ihtiyacını karşılayan Terkos Gölü ve denizle bağlantılı olduğundan suları tuzlu olan, Küçük ve Büyükçekmece gölleri vardır.

Bölge Müdürlüğü dahilinde iklim olarak Marmara ve Batı Karadeniz iklimi etkindir. Bölgenin kuzeyinde kışlar daha sert güneye inildikçe Marmara etkisi daha çok hissedilir.

İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü teşkilat durumu olarak 1 Bölge Müdürü, 2 Bölge Müdür Yardımcısı, 8 Şube Müdürü, 9 İşletme Müdürü, 54 Orman İşletme Şefliği ve 5 adet Kadastro Komisyon Başkanlığı mevcuttur [7].

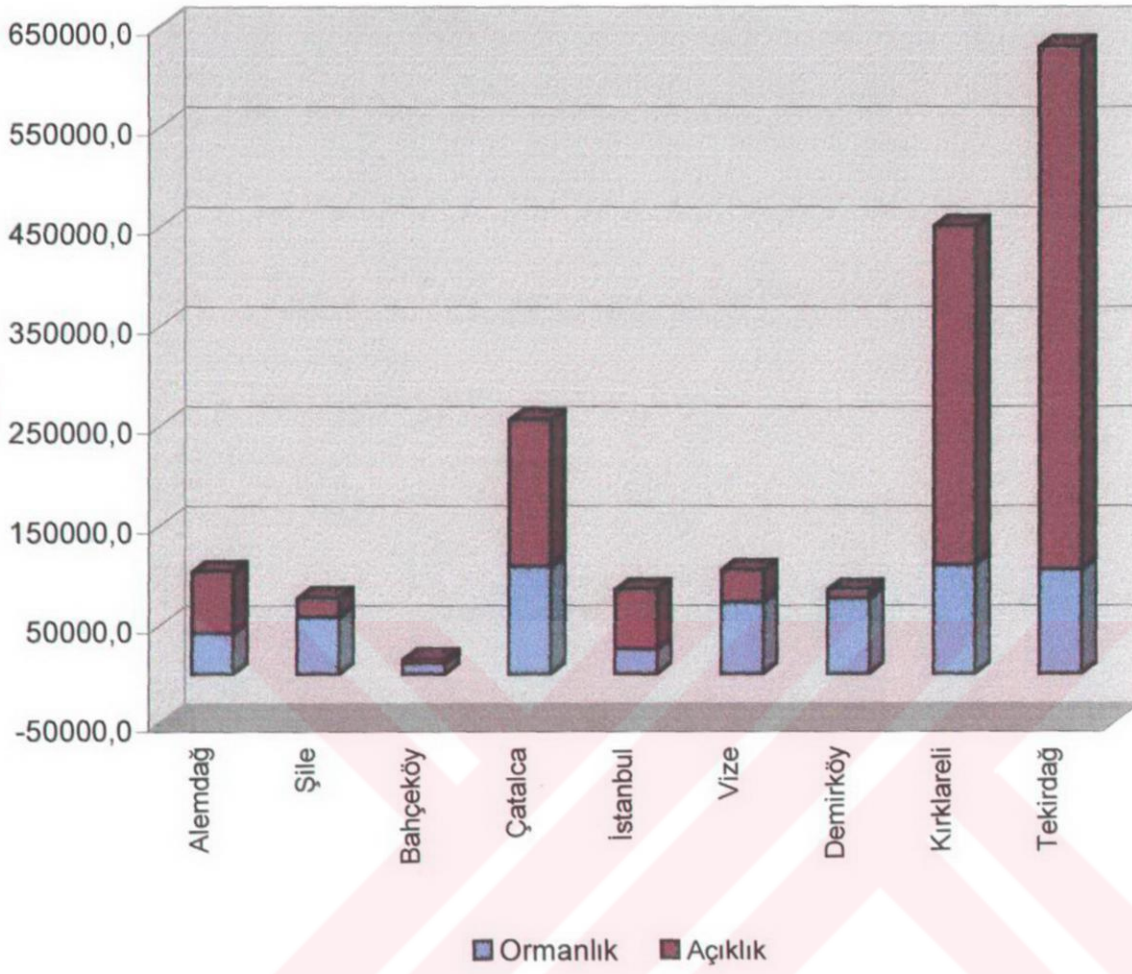
İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü 9 işletme bölgesinden oluşur. Bunlar İstanbul ilinde Alemdağ, Bahçeköy, Çatalca, İstanbul Merkez ve Şile İşletme Müdürlükleri, Kırklareli ilinde Vize, Demirköy ve Kırklareli Merkez İşletme müdürlükleri ve Tekirdağ ilinde de Tekirdağ İşletme Müdürlükleridir.

Bölge Müdürlüğü genel toplam alanı 1.804.197 ha olmak üzere bunun 602.357 ha'ı ormanlık ve 1.201.840 ha da açıklık alan mevcuttur. Tablo 1 de Bölge Müdürlüğü genel toplamı ve İşletme Müdürlüklerinin ormanlık, açıklık alanlar ile koru ve baltalık alanları gösterilmektedir [7].

Tablo 2.1: İstanbul Orman Bölge Müdürlüğüne Bağlı Orman İşletme Müdürlükleri Orman Durumu (2000 yılı)

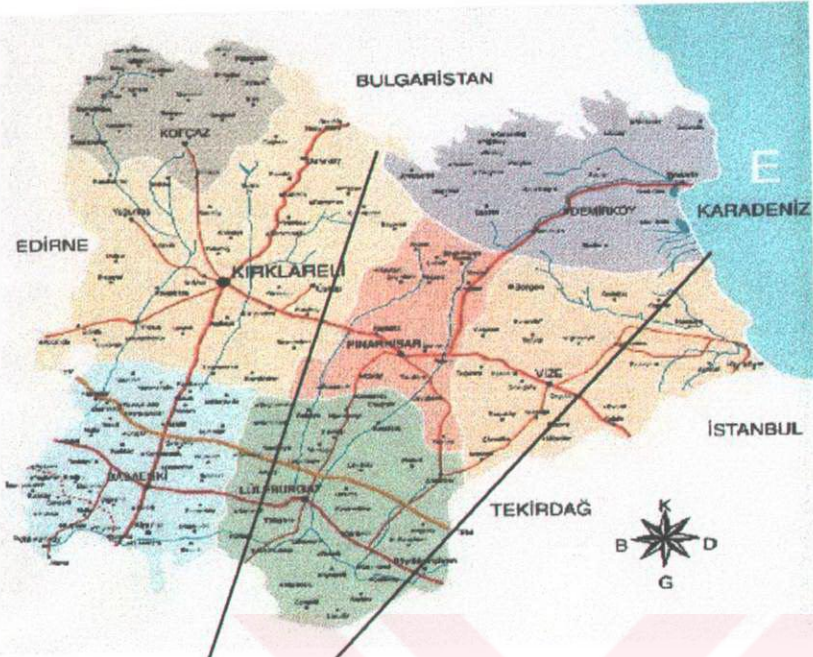
İşletmeler	KORU (ha)		BALTALIK (ha)		ORMANLIK Alan (ha)	AÇIKLIK Alan (ha)	TOPLAM ALAN (ha)
	Normal	Bozuk	Normal	Bozuk			
Alemdağ	17.400	393	17.141	5.981	40.914	62.413	103.326
Şile	5.024	9	50.449	1.390	56.872	19.625	76.496
Bahçeköy	7.557	0	2.271	538	10.366	4.531	14.897
Çatalca	20.511	6.731	76.006	4.461	107.708	147.754	255.461
İstanbul	12.989	102	8.645	3.365	25.102	59.977	85.079
Vize	22.688	120	42.816	6.131	71.754	32.690	104.443
Demirköy	68.646	1.119	5.862	125	75.750	9.059	84.809
Kırklareli	58.440	31.693	13.378	5.621	109.132	340.953	450.084
Tekirdağ	23.583	10.185	42.556	28.438	104.762	524.840	629.602
Bölge Müd.Toplam	236.836	50.350	259.122	56.049	602.357	1.201.840	1.804.197

Kaynak: 2000 İş Programı

Grafik 2.1: İstanbul Orman Bölge Müdürlüğüne Bağlı Orman İşletme Müdürlükleri Orman Durumu (2000 yılı)

İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü dahilinde yer alan 9 adet İşletme Müdürlüğü'nün yıl sonu bilanço ve gelir tabloları incelenmiş ve bunların içerisinde Demirköy Orman İşletme Müdürlüğü gelir elde etme açısından işletmeler arasında en yüksek gelir ve kar eden işletme olarak gözlemlenmiştir. İçinde olduğu alan özellikleriyle Demirköy Orman İşletmesi yüksek hasılat elde edilen ve dolayısı ile satışın yapıldığı işletmedir. Bölge Müdürlüğü yetkililerinin deyişiyle Demirköy Orman İşletmesi İstanbul Bölge Müdürlüğü'nün en önemli parasal kaynağını oluşturan işletme özelliğini taşımaktadır.

Şekil 2.1 Demirköy Bölgesi Haritası

2.2.2. Demirköy Orman İşletme Müdürlüğü

Kırklareli'nin Karadeniz kıyısında bulunan Demirköy İlçesi, 1369 yılına kadar Bizans hakimiyetinde iken Sultan I.Murat zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1914 yılına kadar Vesilhos şehrine bağlı Samokofçuk nahiye merkezi iken, Balkan Savaşı'nda Vesilhos'un Bulgaristan'da kalması ile ilçe merkezi olmuş ve adı 'Demirköy' olarak değiştirilmiştir. 1920'de Yunan işgaline uğramış 1922'de geri alınmıştır. Yüzölçümü 945 km² olup ortalama rakımı 300 m.dir. Demirköy ormanlık bir bölgede bulunduğundan nüfus yoğunluğu düşüktür. 1997 sayımlarına göre nüfus 10.781 olup, bunun 4.744'ü ilçe merkezinde, 2.152'si İğneada beldesinde ve 3.885'i de köylerde yaşamaktadır [8]. Demirköy ilçesinde bağlı 15 adet köy bulunmaktadır. İklimi; tipik Karadeniz iklimi özelliğini göstermektedir. Yani yazları ılık ve yağışlı, kışları soğuk ve kar yağışlıdır.

Demirköy Orman İşletme Müdürlüğü İstanbul Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı olmak üzere 14.04.1944 yılında kurulmuştur. 1962 yılında Çakmaktepe, Kadinkule, Yavuzdere, Değirmendere, Sivrikulubeler, Üçgöller şefliklerine ayrılarak Karamanbayırı Örnek Orman İşletme Müdürlüğü kurulmuş ancak 1973 yılında Örnek Orman İşletme Müdürlüğü kapatılmıştır. Halen Demirköy İşletme Müdürlüğüne bağlı 11 adet İşletme Şefliği vardır. Bunlardan Çakmaktepe, İncesirt, İstihkamtepe, Kurudere, Karacadağ, Sivrikulubeler, Kadinkule ve Şarapnel İşletme Şeflikleri Demirköy İlçe merkezinde, İğneada ve Macara İşletme şeflikleri İğneada beldesindedir. Personel sayısı yıldan yıla değişmekle beraber, teknik eleman sayısı 10-13, bunun yanında çeşitli işlerde çalışan teknik olmayan personelle beraber sayı 35-45 arası değişmektedir.

Demirköy ormanları Istranca dağlarının Karadenize bakan doğu kıyılarında iyi vasıflı koru ormanı olarak başlar ve kuzeyde Bulgaristan sınırımız olan Mutlu deresine. doğuda ise Karadenize kadar devam eder. Demirköy Orman İşletmesinin genel alanı 84.809 ha olup bunun 75.750 ha kısmı ormanlık alandır. Bu ormanlık alanın ise 5987 ha'ı baltalık 69.765 ha'ı ise koru alanıdır. Buna göre Demirköy Orman İşletmesinin % 89'u orman ile kaplıdır [9].

İğneada'nın doğusunda yer alan Erikli ve Mert doğal gölleri, Karadeniz'e paralel uzanırlar ve etrafları sazlık ve bataklıkla kaplıdır. Kış aylarında Karadeniz'e bağlanan bu göller yaz aylarında kum yığınları ile bu bağlantılarını kaybederler. İğneada'nın doğusunda ve güneyinde, kıyı kordonları ile ağızları tıkanan göl ve bataklık haline dönüşmüş alanlar mevcuttur. Nemli bir zemin ve balçıklı topraklar üzerinde gelişmiş olan bu orman bölümüne 'Longos' (su basan) denilmektedir. Longos ormanları, dişbudak, kızılçam, karaçam ve söğütlerden oluşur.

Coğrafik olarak Demirköy Orman İşletme Müdürlüğü ormanları, doğusunda Karadeniz, batısında Kırklareli Orman İşletme Müdürlüğü, kuzeyi Bulgaristan, güneyi ise Vize Orman İşletme Müdürlüğü ormanları ile çevrilidir.

Topoğrafik olarak Demirköy ormanlarının yapısı engebeli olmakla beraber ortalama eğim %30-40 civarındadır, eğimin %80'in üzerine çıktığı bölgeler de vardır.

En yüksek tepesi Mahya Dağı 1031m olup, en düşük rakımı İğneada'da orman deniz seviyesine kadar inmektedir.

2.3. Mali Tabloların Tanıtımı

Mali tablolar finansal muhasebenin hazırladığı ve ekonomik faaliyetlerin özeti olarak bu bilginin belli dönemlerde ilgililere sunulmasında aracı olurlar. Mali tablolar değişik amaçları olan ve gereksinimlere ihtiyaç duyan tüm ilgililere cevap vermeye çalışırlar. Bilgi ihtiyacı işletme içinden veya dışından olabilir [10].

Mali tabloların sahip olduğu önem bu tablolardaki bilgilerin yatırımcılar tarafından kullanılmaya başlamasıyla artmıştır [11].

Kredi sağlayan banka veya kredi kurumları işletmeleri mali tablolarına bakarak değerlendirirler. Mali tablolar bu yönden inanırılık ve önemli bilgiler sunan bir temel oluştururlar. Sermaye piyasaları gelişmiş ülkelerde mali tabloların hedefi yatırımcılar diğer daha az gelişmiş ülkelerde ise daha çok kredi kurumlarıdır [10].

Mali tablolardaki bilgilerin bu bilgilere ihtiyacı olanlar tarafından en iyi şekilde kullanılabilmesi için, bu tabloların ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir, kolayca anlaşılabilen ve ihtiyaç duyulan zamanda düzenlenmiş olması önemlidir [12].

Yukarıdaki bilgiler ışığında mali tabloların amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- Yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer tarafından işletme ile ilgili karar verme mekanizmasının gerektirdiği bilgiyi sağlamak,
- Gelecekteki nakit akımlarını değerlendirme konusunda bilgi vermek,
- Varlıklar, kaynaklar ve bunlarda meydana gelen değişikliklerle işletme faaliyet ve sonuçları hakkında bilgi vermek.

Mali tabloların hazırlanmasında esas alınan kavram ve ilkeler göz önünde tutularak mevzuat hükümleri uyarınca istenilen bilgileri sağlayacak şekilde düzenlenen mali tablolar yedi adettir:

1. Bilanço
2. Gelir Tablosu
3. Satışların Maliyeti Tablosu
4. Fon Akım Tabloları
5. Nakit Akım Tablosu
6. Kar Dağıtım Tablosu
7. Öz Kaynakların Değişim Tablosu

Bu tablolardan Bilanço ve Gelir Tablosu “temel mali tabloları”, diğerleri ise “ek mali tabloları” oluşturur [13].

2.3.2. Raporlama İlkeleri

Mali tabloların hazırlanmasında izlenmesi gereken birtakım ilkeler, standartlar vardır. Bu konuda 1920 yılından itibaren çalışmalar yapılmaya başlanmış ve bazı kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Bunların başında International Accountings Standards Committee (Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi) gelir. Ülkelerarası mali ilişkiler ve ticaretin arttığı günümüzde, uluslararası alanda faaliyet gösteren firmalar da artmıştır. Bu da muhasebe ve raporlama konusunda uluslararası arenada kabul görmüş, aynı standartlara uygun raporların gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Ticaretin kolay olması ve karşılıklı güvenin sağlanması için bu gereklidir. Aksi takdirde firmaların birbirini anlaması zorlaşacak ve bu da uluslararası ticareti sekteye uğratacaktır [14].

Maliye Bakanlığı 26.12.1992.tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Muhasebe Sistemi Genel Tebliği” ne uyulması zorunluluğu getirmiştir. Bunlar uluslararası temel ilkeler olup tüm dünyadaki muhasebe uygulamalarına yön verirler. Bu tebliğde sunulan ve uyulması gereken temel kavramlar şunlardır:

- Sosyal sorumluluk kavramı
 - Kişilik kavramı
 - İşletmenin sürekliliği kavramı
 - Dönemsellik kavramı
 - Parayla ölçülme kavramı
 - Maliyet esası kavramı
 - Tarafsızlık ve belgelendirme kavramı
 - Tutarlılık kavramı
 - Tüm açıklama kavramı
 - Tam açıklama kavramı
 - İhtiyatlık kavramı
 - Özün önceliği kavramı
- [15], [16]

2.3.2. Bilanço

Bilanço kelimesinin Latince “Bilancium” teriminden türemiş olduğu söylenir. Bu kelime ise terazi kefesi manasına gelen “Lancio” ve iki manasına gelen “bi” kelimelerinin birleşmesiyle iki terazi kefesi anlamına gelen bir sözcüktür [10].

Bilanço bir ekonomik birimin varlıklarını, borçlarını ve varlıklarla borçları arasındaki farkı ifade eden öz varlığını gösteren finansal tablolardır. Bilançonun en önemli özelliği sadece hazırlandığı an için işletmenin finansal durumunu göstermesidir.

Bilançolar aktif ve pasif olmak üzere iki tablo ihtiva eder. Aktif tablosunda mevcutlarla alacaklar, pasif tablosunda ise borçlarla işletmenin koyduğu öz sermaye yer alır. Varlıklar veya mevcutlar işletmenin tüm değerlerini gösterir ve en likit olandan en az likit olana doğru sıralanır. Borçlar ise kısa vadeli ve uzun vadeli borçlar olmak üzere vadesi bir yılın altında ve bir yılın üzerinde dolacak olmalarına göre sıralanırlar. Öz sermaye ise söz konusu işletmenin bilanço tarihinde sahip olduğu sermayeyi gösterir [17].

Bilançolar, hesap verme ve faaliyet sonucunu saptama, işletme içi ve dışı çıkar gruplarını bilgilendirme ve işletmenin yapacağı ödemeleri belirleme gibi amaçlara hizmet eder. Bilanço statik durağan bir yapıya sahiptir, diğer mali tablolar ise dinamik yapıdadır.

13.06.1997 tarih ve 200064 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Maliye Bakanlığının Döner Sermayeli İşletmeler Muhasebe Yönetmeliğine göre yeniden hazırlanan Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermayeli İşletmeler Hesap Planı 01.01.1998 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir ve bu hesap planındaki bilanço tablosu ve kalemleri Tablo 2.2'deki gibidir [18].

Orman İşletmelerinde kullanılan bilanço tablolarında mevcut hesap sınıfları ve grupları şunlardır:

1. Dönen Varlıklar; nakit olarak elde ve bankada tutulan varlıklar ile işletmenin faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülen varlık unsurlarını temsil eder. Dönen Varlıkları oluşturan hesap grupları, Hazır Değerler, Menkul Değerler, Ticari Alacaklar, Diğer Alacaklar, Stoklar, Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri, Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları ve Diğer Dönen Varlıklar hesaplarıdır.
2. Duran Varlıklar; bu hesap grubu ise işletme faaliyetlerini gerçekleştirmek için kullanılmak amacı ile elde edilen ve bir yıl içerisinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi düşünülmeyen varlıkları ifade eder. Bu gruptaki hesaplar ise, Ticari Alacaklar, Diğer Alacaklar, Mali Duran Varlıklar, Maddi Duran Varlıklar, Maddi Olmayan Duran Varlıklar, Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar, Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları ve Diğer Duran Varlıklardan oluşur.
3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar; işletmenin sahip olduğu kısa vadeli yabancı kaynakları temsil eder. Bu hesap grubunda bulunan kalemler ise, Ticari Borçlar, Diğer Borçlar, Alınan Avanslar, Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri, Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler, Borç ve Gider Karşılıkları, Gelecek Aylara Ait Gelir ve Gider Tahakkukları ve Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardır.
4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar; ticari ve ticari olmayan sebeplerle ortaya çıkan, işletmenin bir yıldan uzun vadeli borçlarını ifade eder. Bu hesap grubu içinde, Ticari Borçlar, Diğer Borçlar, Alınan Avanslar, Borç ve Gider Karşılıkları, Gelecek Aylara Ait Gelirler ve

Gider Tahakkukları ve Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar bulunmaktadır.

5. Öz Kaynaklar; Öz kaynaklar bilanço tarihinde işletmeye tahsis edilmiş olan ve ödenmiş olan sermaye ile sermaye yedekleri, geçmiş yıllara ait kâr/zarar ve dönem net kâr/zararını temsil eder. Bu grup içinde bulunan hesaplar, Ödenmiş sermaye, Sermaye Yedekleri, Kâr Yedekleri, Geçmiş Yıllar Kârları, Geçmiş Yıllar Zararları, Dönem Net Kârı (zararı) dır.

Tablo 2.2 Örnek Döner Sermaye İşletme Bilançosu (TL)

	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM		ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
AKTİF VARLIKLAR			PASİF (KAYNAKLAR)		
I-DÖNEN VARLIKLAR			I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		
A-Hazır Değerler			A-Ticari Borçlar		
B-Menkul Kıymetler			B-Diğer Borçlar		
C-Ticari Alacaklar			C-Alınan Avanslar		
D-Diğer Alacaklar			D-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri		
E-Stoklar			E-Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler		
F-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri			F-Borç ve Gider Karşılıkları		
G-Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları			G-Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları		
H-Diğer Dönen Varlıklar			H-Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar		
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI			KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI		
II-DURAN VARLIKLAR			II-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		
A-Ticari Alacaklar			A-Ticari Borçlar		
B-Diğer Alacaklar			B-Diğer Borçlar		
C-Mali Duran Varlıklar			C-Alınan Avanslar		
D-Maddi Duran Varlıklar			D-Borç ve Gider Karşılıkları		
E-Maddi Olmayan Duran Varlıklar			E-Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları		
F-Özel Tükenmeye Tabii Varlıklar			UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI		
G-Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları			III-ÖZKAYNAKLAR		
H-Diğer Duran Varlıklar			A-Ödenmiş Sermaye		
DURANVARLIKLARTOPLAMI			B-Sermaye Yedekleri		
AKTİF(VARLIKLAR)TOPLAMI			C-Kâr Yedekleri		
			D-Geçmiş Yıllar Kârları		
			E-Geçmiş Yıllar Zararları		
			F-Dönem Net Kârı(zararı)		
			ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI		
			PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI		

Kaynak: Demirköy Orman İşletmesi Bilançoları

2.3.3. Gelir Tablosu

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde gelir tablosu ‘İşletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı tüm maliyet, giderler ve bunların sonucunda işletmenin dönem net kari veya zararını kapsar’ şeklinde tanımlanmıştır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse işletmenin varlıklarında olumlu ya da olumsuz etkisi olan faaliyetleri özetleyen finansal tablolardır [19].

Belli bir dönem ifadesinden işletmenin faaliyet süresi veya üç aylık, yıllık gibi dönemler kastedilmektedir. Bu yüzden gelir tablosu belli bir dönem içinde mali yönden işletmenin başarı derecesini ölçen özet bir tablodur. Bilanço belli bir andaki durumu yansıtırken gelir tablosu belli bir zaman dilimindeki durumu yansıtan dinamik bir tablodur. Ülkemizde kar zarar hesaplarının yapıldığı gelir tablosu aynı zamanda kar/zarar tablosu, gelir/gider tablosu, faaliyet tablosu, kazanç raporu gibi isimlerle de anılır [10].

Gelir tabloları günümüzde ihtiyaç duyanlara belli bir hesap dönemi içinde oluşan brüt satış kârı, faaliyet kârı, dönem kârı ve dönem net kârını gösteren ve mali durum değerlendirmelerinde bilanço kadar önemli tablolardır.

Gelir tablosu işletmenin gelir yaratma gücünü inceler ve faaliyet kontrolü yapar. İşletme yöneticileri yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini kontrol etmek ve kârlılığı sağlamak amacıyla geçmiş yıllara ait karşılaştırmalı gelir tabloları düzenleyerek işletmenin geleceği hakkında daha doğru kararlar alabilirler [20].

Gelir tablolarının bilgilerinden yatırımcılar da yararlanırlar. Yatırımcı, yatırım yapacağı işletmenin mali gücünü bilmek ve ona göre gelecekte yaptığı yatırımın ona gelir kazandırıp kazandırmayacağını bilmek istemektedir. Bunların yanında aynı zamanda kredi veren kuruluşlar da işletmenin kredi talebini karşılamadan önce gelirleri ve giderleri ve faaliyetlerinden oluşan karlılığına bakmaktadırlar.

Gelir tablosunun içerdiği bilgilerin açık, tarafsız, güvenilir ve karşılaştırılabilir olması gereklidir. Gelir tabloları kar zarar hesabından düzenlenir. Her gelir tablosunda ‘brüt satış kâr/zararı’, ‘faaliyet kâr/zararı’, ‘dönem kar/zararı’, ‘dönem net kâr/zararı’ bilgileri bulunur.

Gelir tablosu hesapları arasında mahsup yapılamaz, örneğin gelir kalemleri herhangi bir gider kalemi ile karşılaştırılarak borç kaydı yapılmak sureti ile azaltılamaz. Gelir tablosunda ‘diğer’ başlığı altındaki gelir ve gider kalemleri ait oldukları grubun toplam tutarının %20 sini aşarsa yeni bir başlık altında bu kalem gösterilir [21].

Gelir tablosu uygulamalarında satış hasılatı ve diğer gelirlerin toplanması ile brüt satış hasılatı elde edilir. Brüt satışlardan satış indirimleri düşülerek net satışlar bulunur, bundan da satış maliyeti düşülürse brüt satış kâr/ zararına ulaşılır. Faaliyetlerden oluşan giderler düşüldüğünde ise faaliyet kâr/zararı bulunur. Diğer faaliyetlerden oluşan gelir ve gider de düşülerek olağan kâr/zarar ve sonuç olarak olağan dışı gelir ve giderlerin de düşülmesi ile dönem kâr/ zararına ulaşılmış olur.

Orman işletmelerinde yine 08.12.1997 tarih ve 21 sayılı emirle kullanılması öngörülen gelir tablosu ve kalemleri Tablo 2.3 deki gibidir.

Orman işletmelerinde gelir tabloları, işletmenin esas faaliyetleri ile ilgili olarak sağlanan hasılat ve işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan tüm gelir ve giderlerinin düzenli bir şekilde izlenmesi ve dönemin kesin sonuçlarının belirlenmesini sağlayan hesapları kapsar [18].

Gelir tablolarında bulunan hesap grupları şunlardır:

1. Brüt Satışlar; işletmenin esas faaliyetleri çerçevesinde satılan mal veya hizmetler karşılığında alınan ya da tahakkuk ettirilen değerler toplamı ile satılan mal ve hizmetlerin ilgili sübvansiyonlar, satış tarihindeki vade farkları ve eğer ihracatla ilgili ise dönem içinde ortaya çıkan kur farklarının izlendiği hesap grubudur. Bu hesap grubu Yurtiçi Satışlar, Yurt Dışı Satışlar ve Diğer Gelirlerden oluşur.
2. Satış İndirimleri Hesabı; net satış hasılatını bulabilmek için brüt satışlardan yapılması gereken indirimlerin takip edilmesi için kullanılır. Bu gruptaki hesaplar, Satıştan İadeler, Satış İskontoları ve Diğer İndirimlerden oluşur.
3. Satışların Maliyeti Hesabı; işletmenin dönem içindeki stok hareketleri ile satılan mamul, yarı mamul, ilk madde ve malzeme ile ticari mal gibi maddelerin ve satılan hizmetlerin maliyetlerinin izlenmesi için kullanılır. Bu grupta, Satılan Mamuller Hesabı, Satılan Ticari Mallar Maliyeti Hesabı, Satılan Hizmet Maliyeti ve Diğer Satışların Maliyeti hesapları bulunur.
4. Faaliyet Giderleri; işletmenin esas faaliyetleri ile ilgili bulunan ve üretim maliyetlerine yüklenmeyen, araştırma geliştirme giderleri, pazarlama satış dağıtım ve genel yönetim giderlerinden oluşur. Gruptaki hesaplar, Araştırma Geliştirme Giderleri, Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri ve Genel Yönetim Giderleri hesaplarıdır.
5. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir Ve Kârlar; işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan, faiz, lehte kur farkları, kira, menkul kıymet satış kârı gibi diğer faaliyetlerden elde edilen olağan gelir ve kârları kapsar. Bu gruptaki hesaplar, Faiz Gelirleri Hesabı, Konusu Kalmayan Karşılıklar Hesabı, Menkul Kıymet Satış Kârları, Kambiyo Kârları, Reeskont Faiz Gelirleri ve Diğer Olağan Gelir ve Kârları Hesaplarıdır.

6. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar; bu hesap grubunda da işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan olağan faaliyetleriyle ilgili gider ve zararları temsil eder. Bu gruptaki hesaplar, Karşılık Giderleri Hesabı, Menkul Kıymet Satış Zararları Hesabı, Kambiyo Zararları, Reeskont Faiz Giderleri ve Diğer Olağan Gider ve Zararlar Hesaplarıdır.
7. Olağan Dışı Gelir ve Kârlar ile Olağan Dışı Gider ve Zararlar Hesap Grupları; işletmenin olağan faaliyetlerinden bağımsız olan bu nedenle arızı nitelik taşıyan ve düzenli olarak ortaya çıkması beklenmeyen gelir/kâr ve gider/zararları ifade eder.
8. Dönem Net Kârı /Zararı; bu hesap işletmenin faaliyet sonucunun belirlenmesinde gelir tablosunda bulunan hesapların dönem sonunda kapatılmasını temsil eder. İşletmenin dönem sonunda vergi ve diğer yasal yükümlülükler ayrıldıktan sonraki net kârı veya zararını gösterir.

Tablo 2.3 Örnek Döner Sermaye İşletmesi Gelir Tablosu (TL)

	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
A-BRÜT SATIŞLAR		
1-Yurtiçi Satışlar		
2-Yurtdışı Satışlar		
3-Diğer Gelirler		
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ		
1-Satıştan İadeler		
2-Satış İskontoları		
3-Diğer İndirimler		
C-NET SATIŞLAR		
D-SATIŞLARIN MALİYETİ		
1-Satılan Mamuller Maliyeti		
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti		
3-Satılan Hizmet Maliyeti		
4-Diğer Satışların Maliyeti		
BRÜT SATIŞ KARI VE ZARARI		
E-FAALİYET GİDERLERİ		
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri		
2-Pazarlama,Satış ve Dağıtım Giderleri		
3-Genel Yönetim Giderleri		
FAALİYET KARI VEYA ZARARI		
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLUŞAN GELİR VE KARLAR		
1-Faiz Gelirleri		
2-Konusu Kalmayan Karşılıklar		
3-Menkul Kıymet Satış Kârları		
4-Kambiyo Kârları		
5-Reeskont Faiz Gelirleri		
6-Faaliyetlerle İlgili Diğer Ol.Gelir ve Kârlar		
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR		
1-Karşılık Giderleri		
2-Menkul Kıymet Satış Zararları		
3-Kambiyo Zararları		
4-Reeskont Faiz Giderleri		
5-Diğer Olağan Gider ve Zararlar		
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR		
I-OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR		
1-Önceki Dönem Gelir ve Kârları		
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar		
OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR		
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları		
2-Önceki Dönem Gider ve Zararları		
3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar		
DÖNEM KARI VEYA ZARARI		
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI		

Kaynak: Demirköy Orman İşletmesi Gelir Tabloları

2.3.4. Ek Mali Tablolar

2.3.4.1. Satışların Maliyeti Tablosu

Gelir tablosundaki satışların maliyeti kısmı işletmenin dönem içindeki hareketleri ile satılan mamul, ilk madde ve malzeme ile ticari mal gibi maddelerin ve satılan hizmetlerin maliyetini göstermek üzere ayrı bir tablo halinde düzenlenen ek bir tablodur. Bu tablo gelir tablosunun ekini oluşturur ve gelir tablosunu tamamlar. Satışların maliyeti tablosunun ana kalemleri özetle şunlardır:

- a) Direkt madde ve malzeme giderleri: Mamulün bünyesine giren, mamulün temel ögesini oluşturan ve mamulün bünyesine doğrudan yüklenebilen maddelerin kullanımı bu grupta yer alır. Üretimde kullanılmayan ve satılan ilk madde ve malzemenin maliyeti, tablonun ticari faaliyetle ilişkili bölümünde dikkate alınır.
- b) Direkt işçilik giderleri: Mamulü meydana getirmek için harcanan ve maliyetlere doğrudan yüklenebilen direkt işçilik giderlerini içerir.
- c) Genel üretim giderleri: Üretim faaliyetleri ve bu faaliyetlerle ilgili olarak yapılan hizmetlere ilişkin direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik giderleri dışında kalan giderleri içerir.
- d) Yarı mamul stoklarında değişim: Henüz mamul haline gelmemiş fakat ilk madde ve malzeme ile işçilik ve genel üretim giderlerinden pay almış, üretim aşamasındaki maddelerin dönem başı stoku ile dönem sonu stoku arasındaki fark bu grupta yer alır.
- e) Mamul stoklarında değişim: Direkt ilk madde ve malzeme, direkt işçilik, genel üretim giderleri ve yarı mamul kullanım tutarlarının toplamı üretim maliyetini verir. Dönem başı mamul stoku ile dönem sonu mamul stoku ve mamullerin bir bölümünü kullanan işletmelerde, söz konusu tüketim miktarının toplamı arasındaki fark 'mamul stoklarında değişim' kalemini oluşturur. Bu tutarın üretim maliyetine eklenmesi veya çıkarılması ile satılan mamul maliyetine ulaşılır. İşletmelerde satılan mamul maliyeti, satılan ticari mal maliyeti ve satılan hizmet maliyetinin toplamı, gelir tablosunda 'satışların maliyeti' bölümünde yer alan tutarı ifade eder [19].

2.3.4.2. Fon Akım Tablosu

Fon Akım tablosu, belli bir hesap dönemi içinde firmanın sağladığı mali kaynakları ve bunların kullanılış yerlerini göstererek firmanın kaynak kullanımının

değerlendirilmesi konusunda bilgi vermeyi amaçlayan bir tablodur. Fon akım tabloları ‘belirli bir dönemde bir işletmenin faaliyetlerini finanse etmek için sağladığı kaynakları ve bu kaynakların kullanıldığı yerleri gösteren finansal durumdaki değişmeyi özetleyen tablolar’ olarak tanımlanmıştır. Mali tablolar içinde bilanço ve gelir tablosundan sonra en önemli yeri tutarlar [22]. Fon akım tablosu, işletmenin belirli bir hesap döneminde sağladığı fon kaynakları ve bunların kullanım yerlerini gösteren tablolardır. Bu tablolarda fon kavramı tüm finansal araçları kapsar. Fon akım tablolarının düzenlenmesindeki amaç, bir işletmenin yatırım ve finansman faaliyetlerini ve dönem içindeki finansal durumdaki değişiklikleri kapsayan bilgileri mali tablo kullanıcılarına sunmaktır. Bu tabloların verdiği bilgiler şu şekilde özetlenebilir:

- 1) İşletmenin olağan faaliyetlerinden sağlanan fonlar nelerdir,
- 2) İşletmenin olağan faaliyetleri sonucunda oluşan kaynaklar nerelere tahsis edilmiş ve bu fonlar nerelerde kullanılmıştır,
- 3) Faaliyet döneminde elde edilen kar rakamına göre dağıtılan kârın karşılaştırılması yapılabilir,
- 4) Cari dönemde varsa zarara karşılık kaynak artışı nasıl sağlanmıştır,
- 5) Olağandışı gelir ve karlardan sağlanan fonlar nelerdir, bu fonlar nerelere transfer edilmiştir,
- 6) Dönen ve duran varlık gruplarından sağlanan fonlar nelerdir ve nerelerde kullanılmışlardır,
- 7) Duran varlık yatırımları ne kadardır ve bu yatırımlar nasıl karşılanmıştır,
- 8) Kısa ve uzun vadeli yatırımlardan sağlanan fonlar nelerdir.
- 9) Kısa ve uzun vadeli kaynak geri ödemeleri hangi kaynaklardan sağlanmıştır
- 10) Sermaye arttırımı ve hisse senedi ihraç primlerinden sağlanan fonlar nelerdir,
- 11) Vergi ve benzeri yükümlülöklere tahsis edilen fonlar ne kadardır.

Fon akım tabloları iki bölümden oluşur. Kaynaklar bölümünde işletme içi kaynak girişi sağlayan kalemler yer alır, kullanımlar tablosunda ise işletme içi fon çıkışı gerektiren kalemler yer alır [23].

2.3.4.3. Nakit Akım Tablosu

Nakit akım tablosu işletmede bir dönemki nakit giriş ve çıkışları ile nakit artış ve azalışlarını düzenlenmiş bir şekilde gösteren bir tablodur. Nakit akım tablosu ‘işletmenin belirli bir hesap dönemi içinde ortaya çıkan nakit akışlarını kaynaklarını ve bunların kullanım yerlerini gösteren tablodur’ şeklinde tanımlanmıştır [24]. Başka bir ifade ile nakit akım tablosu; işletmenin iki dönemi arasındaki nakit mevcutlarındaki artış ve azalışları, kaynakları ve kullanım yerleri ile belirtmektir. İşletmelerde bir dönem içinde nakit girişine sebep olacak faaliyetler olduğu gibi nakit çıkışları oluşturan faaliyetler de bulunmaktadır. Bu tablo da nakit girişlerini kaynakları ile ve bu kaynakların nerelerde kullanıldığını göstermektedir. Bu tablo da diğer mali tablolar gibi işletme yöneticilerine ve sahiplerine/ortaklarına ve de işletmeyle ilgilenen üçüncü şahıslara işletmeyle ilgili önemli bilgiler sunmaktadır. Bu tablo işletme sahiplerine, işletmenin mevcut finansal yapısı ve nakit durumu ile ilgili geleceğe yönelik planlamalarında önemli ipuçları verirken, kredi kuruluşlarına da kredinin geri dönmesi

konusunda bilgiler sağlar. Bu tablonun işletmenin karlılık oranı ile ilişkisi yoktur, sadece nakit akışlarını gösterir [24].

Nakit akım tablosunun temelinde gelir ve gider değil nakit tahsilat ve ödemeler bulunmaktadır. Bu sebeple nakit akım tablosunu değerlendirirken işletmenin karlılığından çok kara etki eden hususların nakde dönüşme kabiliyetleri üzerinde durulur ve bu husus işletmenin kısa vadede yükümlülüklerini yerine getirmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bir işletmenin dönem sonunda nakit tutarındaki artış veya azalış, cari faaliyetlerin yarattığı nakitten veya net işletme fonundan farklı bir tutardır. İşletmenin cari olmayan faaliyetler yolu ile de nakit mevcudu azalabilir veya artabilir. Bu tablonun finansal açıdan işletmenin sağlık durumunu belirlemede ne kadar sağlıklı bir yol olacağı tartışmalıdır fakat yine de işletmenin yarattığı nakit tutarı, yaratılan nakdin kısa veya toplam borçlara oranı önemli birer göstergelerdir [25].

Nakit akım tablosu şekilsel olarak beş bölümden oluşur:

- a) Dönem başı nakit mevcudu
- b) Dönem içi nakit girişleri
- c) Dönem içi nakit çıkışları
- d) Dönem sonu nakit mevcudu
- e) Nakit artış ve azalışları

[26]

2.3.4.4. Kâr Dağıtım Tablosu

İşletmelerin kurulma sebeplerinden en önemlilerinden biri kâr elde etmektir. Bu kâr daha sonra belli gruplar arasında dağıtılır fakat oluşan kârın tamamı dağıtılmaz bir kısmı öz sermayenin unsurları olarak işletmede bırakılır [27].

Kâr dağıtım tablosu, hukuki zorunluluk, işletmelerdeki sözleşmeler veya alınan kararlar doğrultusunda gerçekleşen kâr dağılımını göstermek üzere hazırlanır. Tebliğe göre 'kar dağıtım tablosu, işletmenin dönem kârının dağıtım biçimini gösteren tablo' olarak tanımlanmıştır. İşletmeler dönem sonunda faaliyet sonuçlarını çeşitli tablolar ile sunarlar. İşletmelerin genellikle varlıklarını sürdürebilmeleri karlılıklarına bağlıdır. Kâr etmeyen bir işletmenin uzun süre hayatta kalması beklenemez. Oluşan maliyetlerin paylaşımı kadar kârın da işletme yöneticileri, sahipleri ve ortakları arasında bölüşülmesi önemlidir. Kâr dağıtım tablosunun amacı şu şekilde açıklanabilir: Özellikle sermaye şirketlerinde dönem kârından, ödenecek vergilerin, ayrılan yedeklerin ve ortaklara dağıtılacak kâr paylarının açıkça gösterilmesi ve şirketlerin hisse başına kâr ile hisse başına temettü tutarının hesaplanmasıdır.

2.3.4.5. Öz kaynaklar Değişim Tablosu

Öz kaynaklar değişim tablosu; ilgili dönemde öz kaynak kalemlerinde meydana gelen artış ve azalışları bir bütün olarak gösteren tablodur. Düzenleme amacı, özellikle sermaye şirketlerinde dönem içinde öz kaynak kalemlerinde meydana gelen değişikliklerin topluca gösterilmesidir [28].

Öz kaynak değişim tablosu düzenlenirken şunlara dikkat edilmelidir:

- 1) Öz kaynak değişim tablosu cari dönem ve önceki dönem verilerini içerecek şekilde düzenlenir.
- 2) Tablo ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri ve geçmiş dönemler kâr/zararı ve dönem net kâr/zarar kalemlerinin her birinin dönem başı tutarını dönem içinde kalemlerde meydana gelen azalışları artışları ve dönem sonu kalanını ayrı ayrı göstermelidir [23].

2.4. TÜRK ORMANCILIĞINDA BÜTÇELER VE SATIŞLAR

2.4.1. Bütçe ve Muhasebe Sistemi

Orman Genel Müdürlüğü (OGM) 14.06.1937 tarih ve 3204 sayılı Teşkilat Kanununa göre Tarım Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. 1982 Anayasası'nda 169.madde 2. fıkrasında da belirtildiği gibi devlet ormanlarının devlet eliyle işletilmesi anayasal bir zorunluluk idi, bunun dışında bir kanun çıkartılması olanaksız kılınmıştı. Cumhuriyet'in ilk yıllarında devlet ormanlarının ihale yolu ile işlettilme yetkisi özel sektöre verilmiş ve ormanlarımızın yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı görüldükten sonra bu işletme şekline vazgeçilmiş ve 18.02.1937 gün ve 3116 sayılı Orman Kanunu'nun 31.maddesi ile "Devlet Ormanları Devlet eliyle işletilir" ve 32.maddede "Orman işleri ve her türlü işletmeleri Ziraat Bakanlığına bağlı ve katma bütçe ile idare edilen Orman Müdürlüğü tarafından yapılır" denmiştir. Bu şekilde ülkemizde ilk defa Devlet Orman İşletmeciliği başlamıştır [29].

08.08.1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanununun 6. maddesi "Devlet ormanlarına ait her çeşit işler Ziraat Bakanlığına bağlı Orman Umum Müdürlüğü tarafından yapılır" der. 1969 yılında Orman Bakanlığı kurulmasını takiben 1972 yılında 1595 sayılı kanun ile "Orman Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" ile Tarım Bakanlığınca yapılan ormancılık işleri Orman Bakanlığına devredilmiştir. 12.Eylül 1980 tarihinden sonra 1981 de çıkarılan 2384 sayılı kanunla ormancılık faaliyetleri tekrar Tarım ve Orman Bakanlığı içinde iki genel müdürlüğe devredilmiştir. Bunlar Orman Genel Müdürlüğü ve ORÜS Genel Müdürlüğü'dür. Ayrıca bu dönemde bakanlığa doğrudan bağlı ORKÖY Daire Başkanlığı mevcuttur. 1991 yılında Orman Bakanlığı tekrar kurulmuştur

İster bağımsız bir bakanlık ister başka bir bakanlık bünyesinde olsun ormancılık işleri her zaman devlet orman işletmeciliği karakterini sürdürmüştür.

Bütçe, bir hesap dönemine ait gelir ve gider tahminlerini gösteren tablodur. Uygulandığı dönem içinde gelirleri zamanında temin edememek ve yetkisiz harcama yapmak gibi durumlara düşülmemesi için bütçenin geliri giderine eşit hazırlanmalıdır Orman Bakanlığı'nda bütçe ve muhasebe sistemleri aşağıdaki gibidir:

Bütçeler	Muhasebe Sistemi
1. Genel Bütçe	Devlet Muhasebe Sistemi
2. OGM Katma Bütçesi	Devlet Muhasebe Sistemi
3. OGM Döner Sermaye Bütçesi	Ticari Muhasebe Sistemi
4. Orman Bakanlığı Döner Serm. Bütçesi	Ticari Muhasebe Sistemi

Her bakanlık kendi genel bütçesini hazırlar ve Maliye Bakanlığına gönderir, burada bunlar birleştirilir ve Bakanlar Kurulu'nda görüşüldükten sonra TBMM'de kabul edilerek Resmi Gazetede yayınlanmasından sonra uygulamaya girer. Katma Bütçe Orman Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanır ve Bakan'ın onayıyla Maliye Bakanlığına gönderilir. TBMM'de incelenerek kabul edildikten sonra uygulanır, genel bütçede olduğu gibi bir yıllık olur.

Katma Bütçe ile Genel Bütçe arasındaki fark, Katma Bütçe'nin geliri özel bir kaynaktan sağlanır ve kendi içinde dengeye getirilir. Genel Muhasebe Kanununun 115. maddesinde "giderleri özel gelirleri ile karşılanan ve genel bütçe dışında idare edilen bütçeler" olarak tanımlanır[30].

Devletçe temel hizmet aksatılmadan kapasite fazlasını değerlendirmek suretiyle üretimde bulunulması ve üretilen mal veya hizmetin piyasa fiyatı üzerinden satılabilmesi için kamu döner sermaye işletmeleri kurulmuştur [1]. Bugünkü mevzuata göre döner sermaye kurulabilmesi için, işletmenin ana gayesi kamu hizmeti vermek olmalı ve aynı zamanda piyasada fiyatı bulunan bir ürün veya hizmeti üretmelidir.

2.4.2. Orman Genel Müdürlüğü Döner Sermaye Bütçesi

Cumhuriyetin ilanından 1937 yılına kadar Genel Bütçe'den verilen ödeneklerle çalışmalarını sürdüren OGM 1937'den sonra kendisine verilen görevleri Katma Bütçe ile yürütemediğinden 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanununun 49. maddesinden yararlanılarak 1.12.1937 tarih 2/7762 sayılı kararname ile OGM döner sermayesine ait düzenleme yapılmıştır [30]. 1952 yılında çıkartılan "Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliği" ile Devlet Orman İşletmelerinin döner sermayeye sahip olabilecekleri yasal bir hükme bağlanmıştır. Kamu kuruluşlarının döner sermayeye sahip olmalarını mümkün kılan kanun ise çok daha eski tarihlidir, bu 1927 yılında 1050 sayılı kanun ile gerçekleşmiştir.

Devlet orman işletmelerinin döner sermayesi orman işletmelerinin mevcut sermayesi ile Orman Genel Müdürlüğü bütçesinden gerektiğinde döner sermaye bütçesine eklenmek üzere konulacak ödenekler ve işletmelerin dönem sonunda sağladıkları kârlardan meydana gelir. Döner sermaye, başlangıçta katma bütçeden devredilen bir miktar para ile oluşturulmuştur.

Devlet orman işletmeleri, bölgelerindeki ormanlarda her yıl döner sermaye ile yapılacak, üretim, satış, ağaçlandırma, imar, bakım, inşaat ve diğer işleri tespit eder. Buna göre gelir ve giderleri çıkararak işletme bütçesini gerekçesi ile birlikte düzenleyerek 15 Ağustos tarihine kadar bağlı bulunduğu bölge müdürlüğüne gönderir. Bütün işletmelerden bölge müdürlüğünde toplanan döner sermaye bütçeleri incelendikten sonra bölge müdürlüğü görüşü de eklenerek Orman Genel Müdürlüğüne gönderilir. Buna göre Orman Genel Müdürlüğü tarafından, devlet orman işletmesi döner sermaye bütçeleri düzenlenir ve Bakan onayından sonra bölge müdürlerine bir iş planı ile birlikte geri gönderilir.

1997 öncesi Türkiye’de döner sermayeli işletmelerde dokuz ayrı hesap planı uygulanmakta idi ve bu yüzden bu işletmelerin hesaplarının konsolide edilmesi ve raporlar hazırlanmasında zorluklar yaşanmaktaydı. Döner sermayeli işletmelerde bir uygulama birliğinin olmayışı, işletmeleri denetleyen denetim elemanlarının da işini güçleştirmekteydi.

Devlet orman işletmelerinde kullanılan defterler; yevmiye (günlük) defteri, büyük defter, envanter, ve kasa defteridir. Bu defterler vergi uygulamalarını takip etmek ve işletmenin iktisadi ve mali durumunu, kâr ve zararını hesaplamak amacıyla tutulurlar. Devlet orman işletmelerinde bir hesap dönemi içerisinde yapılacak işleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Açılış kayıtları; açılış değerleri ilgili hesaplara kaydedilir
2. Hesap dönemi içindeki işlemler; yıl içinde gerçekleşen tüm mali olaylar tek düzen hesap planına göre ilgili hesaplara kaydedilir. Kontrol açısından aylık mizanlar düzenlenir.
3. Yıl sonunda yapılan envanter ve düzeltme işlemleri; bilanço, kar zarar tabloları düzenlenmesi ve hesapların kapatılması işlemleri yapılır.

Döner sermayeler bağlı bulundukları Bakanlık ve Genel Müdürlüklerin denetim elemanlarınca denetlenirler. Kendi iç denetimlerinin yanında Maliye Bakanlığına bağlı Muhasebat Genel Müdürlüğünce de denetim yapılır. Genel ve katma bütçeli devlet kurumlarında olduğu gibi döner sermayelerde de harcamalar sayman tarafından kontrol edilirler. En üst düzey denetim ise döner sermayelerin bir yıllık hesaplarını inceleyen ve faaliyetlerinin kuruluş amaçlarına uygun olup olmadığını belirten Sayıştay tarafından yapılır ve rapor TBMM’ne sunulur.

2.4.3. Orman Bakanlığı Döner Sermaye Bütçesi

Orman Bakanlığı'nın 21.05.1992 tarih ve 3800 sayılı yasanın 35. maddesine göre ihtiyaç duyduğu hallerde döner sermaye işletmeleri kurulmasına olanak veren yasanın kabulüyle aynı zamanda üç ana hizmet birimine ayrılmıştır. Bunlar Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü ve Milli parklar ve Av-yaban Hayatı Genel Müdürlüğüdür. Orman Genel Müdürlüğü de Bakanlığa bağlı bir kuruluştur. Buna göre bu üç genel müdürlük kısaca, ormancılıkla ilgili tohum, fidan üretmek, almak satmak, ağaçlandırma, erozyon kontrol çalışmaları yapmak, park ve bahçe düzenleme çalışmaları yapmak veya yaptırmak, orman ve mesire yerlerinde av ve yaban hayatı, su ürünleri ile üretimlerde bulunmak, avlandırmak, bunları organize etmek, mesire yerlerindeki sosyal tesisleri işletmek ve işletmek gibi görevleri üstlenmişlerdir. Bütün bu görevleri döner sermaye bütçeleri ile yerine getirirler. İşletmelerde üretilen mal ve hizmetlerin satış esası ve usulleri, bedellerin maliyet bedeli altında olmaması şartıyla ilgili birimlerin görüşü alınarak Bakanlık tarafından onaylanır ve yürürlüğe girer.

İşletmeler her yıl döner sermaye ile yapılacak işleri iş planı halinde tespit eder ve bütçe teklifini gerekçeleriyle birlikte ilgili birimlere 1 Eylül tarihine kadar ulaştırır. İlgili birimler görüşleriyle beraber 1 Ekim tarihine kadar bütçeyi Orman Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Başkanlığına gönderir. Orman Bakanlığı Döner Sermaye Bütçesi Araştırma Planlama ve Koordinasyon Başkanlığı'nın teklifi ile ve Bakan onayıyla uygulamaya konur. İşletmeler zaruri durumlarda ek ödenek talebinde bulunabilirler, bu gibi ek aktarımlar da yine Araştırma Planlama ve Koordinasyon Başkanlığının görüşü ve Bakan onayıyla gerçekleşir.

Orman Bakanlığı döner sermaye işletmelerinin kuruluş sermayesi bakanlık bütçesinden aktarılan ödenekten, yıl sonu kârlarından, bağış ve yardımlardan ve diğer kaynaklardan olmak üzere 10 milyar TL'dir. Bu rakamın üzerinde elde edilen kârlar sonraki yılın Şubat ayı sonuna kadar Genel Bütçeye gelir kaydedilir, zarar olması durumunda sonraki yılların kârlarından kapatılır.

2.4.4. Orman Ürünleri Satış Usulleri ve Satış Fiyatının Oluşumu

Araştırmanın kapsadığı 1991-2000 yılları arasında devlet orman işletmelerinin iktisadi sonucunda önemli yer tutan üretim maliyetleri iki farklı yöntem ile belirlenmiştir. Bu nedenle, üretim maliyetlerini hesaplama yöntemleri genel hatlarıyla ele alınmıştır ve mali tabloların yorumlanmasında bu değişim dikkate alınmalıdır.

Devlet orman işletmelerinde, kesme, sürütme, taşıma, ağaçlandırma, bakım gibi işler civar köylerden sağlanan işgücü ile Orman Genel Müdürlüğü ve işletmeler tarafından belirlenen birim fiyatlar üzerinden yaptırılmaktadır.

Orman ürünlerinin satışında açık arttırma usulü esastır. Tahsisli ve pazarlıkla satış usulleri de 4734 sayılı İhale Kanununun yürürlüğe girmesiyle yapılamamaktadır. Ancak 6831 sayılı Orman Kanununun 3373 sayılı Kanunla değişik 31 ve 32. maddeleri, “mülki hudutları içinde verimli veya verimsiz devlet ormanı bulunan köylerde, köy nüfusuna kayıtlı hane reislerine, köyde barınmaları için yapacakları ev, ahır, kümes, samanlık, cami, okul gibi ihtiyaçları için, kendi ihtiyaçlarına sarf etmeleri şartıyla yapacak emval ve yakacak odun ihtiyaçları 1/3 maliyet bedeli ile satılır” der [18]. Yine bir diğer istisnai durum ise aynı Kanunda köylüye tarife bedeli üzerinden pazarda satabilmesine olanak veren orman emvali satışı yapılmasıdır. Bu satış KPS (Köylü Pazar Satışı) olarak da adlandırılır. 6831 sayılı Orman Kanunun 2896 sayılı kanunla değişik 33. Md.'sine dayanarak hükümetçe iskana tabii tutulan göçmenler, felaketzedeler, köy yeri değişecek olanlara yapacakları ev, ahır, samanlık, ambar gibi ihtiyaçlarını görmek üzere bir defaya mahsus olmak üzere sadece kesme, taşıma ve istif masrafları üzerinden satış yapılır. Ayrıca müsadereli emval satışı da mahkemece belirlenen değer üzerinden yapılan satış olarak hala mevcuttur.

Açık arttırmaya esas olan orman emvalinin piyasadaki satış fiyatını belirleyebilmek için maliyet hesabı yapılır. Maliyet unsurları şunlardır:

1. Kesme, sürütme, taşıma giderleri	(işletme tarafından belirlenir)
2. Tevzii masraf cetveli	(OGM tarafından belirlenir)
3. Tarife bedeli	(OGM tarafından belirlenir)
4. Satış giderleri	(OGM tarafından belirlenir)

5. Yukarıda, 1,2,3,4 tutarına %1-20 orman imar giderleri eklenerek ihaleye çıkacak olan malın muhammen(tahmin edilen) fiyatı elde edilir [31]. Bu fiyat üzerinden piyasa koşulları ve deponun piyasaya uzaklığı gibi şartlar da dikkate alınarak, İşletme Müdürü tarafından %20, Bölge Müdürü tarafından ise %50 indirim veya yükseltme yetkisi vardır. Muhammen bedeli oluşan fiyatın ihalede oluşan fiyatı ise piyasa satış fiyatıdır. Piyasa fiyatı üzerine alıcıya eklenen diğer masraflar ise %3 Ağaçlandırma Fonu, %3 Bakanlık Fonu, %1-2 tellaliye (500 milyona kadar %2, üzeri %1) ücreti ve %18 KDV eklenir.

Devlet orman işletmeleri tarafından belirlenen kesme, tomruklama, sürütme, yükleme, taşıma ve istif giderleri 12.7.1982 tarihli 161-A sayılı tebliğe göre belirlenirken, 05.01.1996 da Orman Genel Müdürlüğü İşletme Pazarlama Dairesi Başkanlığının İP-1 ÜRT-0/9 sayılı yazıları ile 288 nolu tebliğ ile değiştirilmiştir[32][33]. Dolayısı ile bu araştırmanın kapsadığı zaman sürecinde işletmeler birim fiyat belirlenmesinde 1996 yılına kadar 161-A, 1996'dan sonra 288 sayılı tebliği esas almışlardır. Bu sebeple bu iki tebliğin birim fiyat belirlemede izlenen yolu burada kısaca gözden geçirmekte fayda vardır.

161-A sayılı tebliğe göre[32];

Ölçü birimi m³ olan orman ürünlerinin kesme, sürütme, taşıma, istif işlerinde her bir iş kolu için en uygun şartlar tespit edilmiş, buna göre taban birim fiyatları OGM tarafından belirlenmiştir. 01.01.1982 den itibaren bir yıl boyunca geçerli olacak olan bu fiyatlar devlet orman işletmelerine cetveller halinde gönderilmiştir. Şartlar kötüleştikçe yapılacak iş miktarı azalacağından verilecek birim fiyatın da aynı oranda artması uygun görülmüş ve bu prensip altında istihsal, sürütme, taşıma ve istif işlerine

ait güçlükler ve güçlüğün oranına göre uygulanacak zam yüzdeleri cetveller halinde hazırlanmıştır.

Kesim işinde güçlük kriteri olarak, kesim sahasının meyli, diri örtü yoğunluğu, kayalık alan oranı, kokurdanlık alan oranı, yıllık yağış miktarı, rakım, çap sınıfları, kesime konu meşçerenin ağaç türü(ibreli ve yapraklı), dikili gövde hacmi ve kesim sahasının boniteti gibi kriterler göz önüne alınmıştır.

Sürütme işleri için ise kriterler (hayvanla veya elle), meyil, diri örtü yoğunluğu, kayalık alan oranı, kokurdanlık alan oranı, yıllık yağış miktarı, rakım, dikili gövde hacmi, ibreli veya yapraklı olması, atamak (sürütme sırasında güzergahta dik yar ve dereler) sayısı ve yüksekliği, sürütme mesafesi ve sürütülecek orman ürününün boyutuna göre birim fiyatlar oluşturulmuştur. Sürütme işinde eğer yapraklı orman ürünü ise hesaplanan birim fiyata %30 eklenir. Sürütmede %60 meyle kadar hayvanla, %60 meyilden fazlası için elle yapılacağı kabul edilmiştir.

Taşıma işinde ise, motorlu araçla yapılıyorsa, rampanın yüklemeye uygunluğu, yol uzunluğu, yolun orman yolu veya karayolu olmasına göre, yıllık yağış miktarı, orman ürününün boyu kriterleri ile hesaplamalar yapılmaktadır. Yapraklı ürünlerde yine fiyata %30 zam yapılması öngörülmüştür.

İstif işlerinde dikkate alınan kriterler ise, istif edilecek odunun maden direği, sanayi odunu veya tel direk olmasına göre fiyatlar belirlenir ve yapraklı olması durumunda %30 eklenmektedir.

Ölçü birimi ster olan (sanayi odunu, kağıtlık odun, lif-yonga odunu, yakacak odun) orman ürünleri, koru ormanları, baltalıklar, ağaçlandırma sahaları veya şüceyrat alanlarından, normal üretim veya üretim artıklarından elde edilir. 161-A sayılı tebliğe göre ölçü birimi ster olan orman ürünleri için ayrı birim fiyat analizleri yapılmamış, ölçü birimi m³ olan orman ürünü üretiminde hesaplanan birim fiyatlar esas alınmıştır. Buna göre ölçü birimi m³ olan orman ürünü üretiminin yapıldığı alanda yapılacak olan, ölçü birimi ster orman ürünü üretiminde kullanılacak birim fiyatlar her bir işkolu için belirlenen oranlarla çarpılarak birim fiyatlar elde edilecektir. Eğer aynı yıl ster cinsi orman ürünü üretimi yapılacak fakat m³ cinsinden üretim yapılmayacaksa, o zaman m³ üretimi yapılacakmış gibi hesaplamalar yapıp ster için belirlenen oranlarla çarpılarak birim fiyat belirlenmesi öngörülmüştür.

288 sayılı tebliğe göre[33];

Birim fiyat tespitinde iki ana unsur olduğu kabul edilmiştir. Buna göre kullanılan araç, gereç, malzeme ile insan, makine veya hayvan gücünün birim maliyeti (BM), bir saatlik maliyet, diğeri ise iş-zaman analizleri ve ölçümlerinde bulunan standart zaman (SZ) dır. Üretimde kullanılacak birim fiyat da birim maliyet (TL/saat) ile standart zamanın (dak/m³) çarpımı ile bulunması öngörülmüştür. Öncelikle birim

maliyetler, işçi birim maliyeti (İBM), motorlu testere birim maliyeti (MBM), hayvan birim maliyeti (HBM) ve kamyon birim maliyeti (KBM) olarak hesaplanmaktadır.

Standart zaman tespiti içinse, pilot bölge müdürlükleri seçilmiş ve üretim işleri, kesimden istife kadar asli ağaç türleri için iş-zaman ölçümleri yapılmış, 1m³ üretim yapabilmek için gerekli olan normal zamanlar tespit edilerek cetveller oluşturulmuştur. Standart zaman için de işçi çalışma zamanı (İÇZ), hayvan çalışma zamanı (HÇZ) ve makine çalışma zamanı (MÇZ) belirlenmiştir.

Birim maliyetler ve standart zamanlar tespit edildikten sonra birim fiyat aşağıdaki formüle göre hesaplanmıştır:

$$\text{Birim Fiyat (BF)} = \frac{\text{BM (TL/ saat)}}{60} \times \text{SZ (dak/m}^3\text{)} [34]$$

Sadece insan gücü ile yapılan işlerde (kabuk soyma, yükleme gibi) birim maliyet işçinin 8 saat çalıştığı varsayılarak, günlük ücretinin 1/8 i olarak kabul edilmiştir. Eğer işin bir kısmı makine ile bir kısmı insan gücü ile yapılıyorsa, formüle göre makine ile yapılan ve insan gücü ile yapılan bölümleri için ayrı birim fiyatlar hesaplanıp toplanmak suretiyle işin yapılması için gereken toplam birim fiyat bulunmaktadır.

Kesme-tomruklama işleri için, ağaç devirme, dal budama, kabuk soyma, boylara bölünmesi öğeleri için ayrı zaman ölçümleri yapılmış, motorlu testere çalışma zamanı, işçi çalışma zamanları hesaplanmış ve bunlar çap ve meyil gruplarına göre sınıflandırılarak cetveller oluşturulmuştur. Kabuğu soyulanlar ile soyulmayanlar için ayrı tablolar düzenlenmiştir.

Sürütme işlerinde kullanılmak üzere dört meyil grubu için, belli mesafelerde iş-zaman ölçümleri yapılmış ve bunlara göre İÇZ ve HÇZ veren formüller elde edilmiştir. Burada hesaplanan standart zamanlar 1m³ malın sürütme işinin tamamlanması için geçen toplam süreyi vermektedir. Sürütme mesafesi ağacın bulunduğu yerden rampaya kadar olan mesafedir. Çalışma zamanları bu şekilde bulunduktan sonra, birim maliyetler de sürütmede insan veya hayvan kullanımına göre hesaplandıktan sonra BF formülünde yerine koyularak hesaplanır.

Yükleme işinde, yapacak ve yakacak için ayrı olmak kaydıyla 1m³ oduna harcanan standart zaman dak/m³ olarak hesaplanır. Birim maliyet ise yükleme ekibinin 5 kişiden oluştuğu varsayılarak ve bir gün içinde 8 saat çalışıldığından yola çıkılarak TL/saat cinsinden hesaplanır. BF formülü kullanılarak yükleme birim fiyatı tespit edilir.

Taşıma işinde ise birim fiyatı bulmak amacıyla yolları üç ana gruba ayrılmaktadır; ham yol, stabilize yol ve asfalt yol. Bu üç yol grubunda iş-zaman ölçümleri yapılmış ve 1m^3 orman ürünü taşınması için gerekli zamanlar dak/ m^3 tablolar halinde düzenlenmiştir. Yolların kalitesine ve ağaç cinsine göre değişen bu rakamlar elde edildikten sonra kamyon sahibinin günde 8 saat çalıştığı varsayılarak birim maliyet hesaplanmıştır. Yol uzunluğu arttıkça akaryakıt sarfiyatı artacağından ve sefer sayısı azalacağından taşınan ürün miktarı da azalmaktadır. Bunun için birim maliyet TL/saat olarak hesaplanmış ve bulunan standart zamanlarla formüle yerleştirilip taşıma birim fiyatları elde edilmiştir.

İstif işlerinde ekiplerin beşer kişilik olduğu düşünülmüş, ibreli ve yapraklı ağaçlar için 1m^3 orman ürünü istifi için gerekli standart zamanlar bulunmuştur. Günlük işçi ücreti, günlük çalışma süresi olan 8 saat ile birlikte 5 işçinin TL/saat birim maliyeti bulunduktan sonra BF formülü ile istif işlerinde kullanılacak rakamlar elde edilir.

Ölçü birimi ster olan orman ürünlerinin (ince çaplı sanayi odunu, kabuklu kağıtlık odun, lif-yonga, yakacak) birim fiyat hesabında yine 161-A sayılı tebliğde olduğu gibi, ölçü birimi m^3 olan yapacak orman ürünleri için belirlenen birim fiyatlar kullanılmaktadır. Bunun için her iş kolu için oranlar belirlenmiştir, m^3 birim fiyatları bu oranlarla çarpılmak suretiyle ster birim fiyatları belirlenmektedir. Ölçü birimi ster olan orman ürünleri kabuklu olduğundan çalışma zamanları hesaplanırken, kabuğu soyulmayanlar için hazırlanmış tablolardan yararlanılmaktadır. Baltalık ormanlarda ise, koru için tespit edilen birim fiyatların yarısı baltalıklardan endüstriyel odun ve yakacak odun üretim fiyatı olarak alınacaktır. Bunlar genellikle orman içi istif yerlerinden satıldığı için sadece kesme ve sürütme giderleri hesaplanmaktadır.

288 sayılı tebliğ 1996 yılı itibarıyla 161-A sayılı tebliğin yürürlükten kaldırılıp resmi olarak kullanılmaya başlandığı yıldır. 161-A sayılı tebliğde bazı kriterler belirlenmiş ve bu kriterlerin zorluklarına göre orman ürünleri üretim işleri fiyatlandırılmıştır. 288'de ise birim maliyetler için, öncelikle üretim işlerinde kullanılacak her bir elemanın birim çalışma zamanlarına göre birim maliyetleri belirlenmiş, böylece daha adil ve standart bir düzen getirilmiştir. Fiyatlandırma açısından, üretim işinde kullanılan hayvan gücü, insan gücü, kamyon gibi her bir üretim elemanının fiyatları ayrı ayrı belirlendiğinden işi yapan açısından daha kazançlı bir durum ortaya çıkmıştır. Yıllara göre belirlenen birim fiyatlarda 161-A ya göre 288'de daha yüksek rakamlar elde edilmiştir.

Tablo 2.4, 1991-2000 yılları arasında İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü için belirlenen birim fiyatları (reel) iş çeşitleri itibarıyla yapacak ve yakacak olarak göstermektedir. Grafik 2.1 ve 2.2 de ise fiyatların 1991-2000 arasındaki eğilimi görülmektedir. 1996 yılında 288 sayılı tebliğe geçişle fiyatlandırmada ilk yıl görülen özellikle taşımada göze çarpan yükseliş dışında diğer iş kollarında büyük bir farklılık olmadığı görülmektedir. Taşımada meydana gelen bu küçük artış 1996'dan sonra bir miktar düşmüş ve yıllar itibarıyla büyük bir değişiklik göstermemiştir. Grafiklerin her ikisinde de görüleceği gibi, taşıma için ödenen para birim maliyetlerde en yüksek payı almaktadır, daha sonra sırasıyla sürütme, kesme-tomruklama, yükleme ve istif giderleri

tomruklama, yükleme ve istif giderleri gelmektedir. Döviz kurlarındaki yükselme ile birim maliyetlerdeki yükselme arasındaki ilişkiye bakıldığında. 1993-1994 yıllarına kadar taşıma, istif ve kesme tomruklama ile paralel giden döviz fiyatları, bu tarihten sonra Türkiye ekonomisinin devamlı krizlerde olmasından dolayı yükselme eğilimi birim fiyatların çok üstünde olmuştur. Sonuç olarak 288'e geçildiği yıl özellikle taşıma birim maliyetlerinde bir artış gözlemlenmiş diğer maliyetlerde herhangi bir sapma olmamıştır. Başka bir deyişle 288 sayılı tebliğe geçişin üretim maliyet hesaplarında dolayısı ile işletmenin maliyetlerinde büyük değişimlere sebep olmadığı sonucuna varılabilir.

Nominal değerlerden reel değerleri elde etmek için, DİE nin 1987=100 TEFE istatistiklerinden yararlanılarak 1991-2000 arası indeks oluşturulmuş, buradan da 1991=100 indeks değerleri elde edilmiştir. Buna göre; 1992: 162.1, 1993: 256.7, 1994: 566.5, 1995: 1068.1, 1996: 1854.2, 1997: 3370.7, 1998: 5792.0, 1999: 8865, 2000: 13425.1 değerleri elde edilmiştir.

Nominal bilanço değerlerinin reele çevrilmesinde kullanılan formül [52]:

$$\text{Paranın Reel Değeri} = \frac{\text{Paranın Nominal Değeri}}{\text{Fiyat İndeksi}} \times 100$$

formülü kullanılmıştır.

Tablo 2.3 İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Birim Fiyat (nominal) Cetveli (1991-2000)

Yıllar	Kesme-Tomruklama		Sürütme		Yükleme		Taşıma		İstif	
	Yapacak	Yakacak	Yapacak	Yakacak	Yapacak	Yakacak	Yapacak	Yakacak	Yapacak	Yakacak
1991	15.955	3.500	30.856	6.800	-	-	33.801	20.280	3.080	1.232
1992	26.558	6.000	49.840	12.000	-	-	54.712	32.827	5.033	1.896
1993	42.720	27.768	60.555	39.360	-	-	81.307	48.784	9.165	3.440
1994	73.432	47.730	128.396	66.800	-	-	154.210	92.526	16.030	6.410
1995	123.550	50.000	192.250	80.000	-	-	241.070	144.600	25.170	10.070
1996	282.250	91.980	475.000	155.000	79.500	47.700	659.900	395.900	64.250	25.700
1997	585.000	190.000	954.000	305.000	175.000	105.000	974.000	585.000	137.000	82.000
1998	234.000	343.000	1.720.000	550.000	315.000	190.000	1.756.000	878.000	247.000	148.000
1999	1.260.000	417.000	2.238.000	748.870	496.000	272.000	2.775.000	1.270.000	410.000	225.000
2000	1.849.000	548.000	3.071.999	1.000.000	668.000	400.000	3.471.000	1.588.000	609.000	330.000

Tablo 2.4 İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Birim Fiyat (reel, .000 TL) Cetveli (1991-2000)

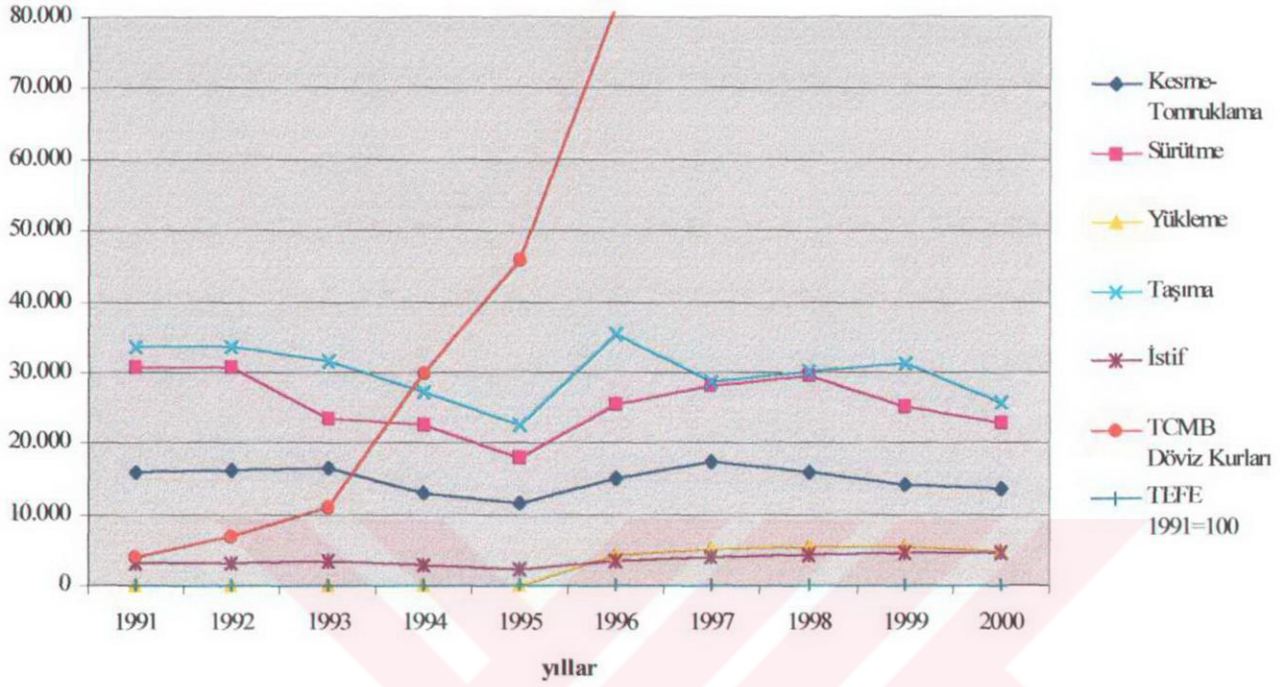
Yıllar	Kesme-Tomruklama		Sürütme		Yükleme		Taşıma		İstif		Toplam		TCMB* Döviz Kurları	TEFE** 1991=100
	Yapacak	Yakacak	Yapacak	Yakacak	Yapacak	Yakacak	Yapacak	Yakacak	Yapacak	Yakacak	Yapacak	Yakacak		
1991	15.955	3.500	30.856	6.800	-	-	33.801	20.280	3.080	1.232	83.692	31.812	4.183	100
1992	16.384	3.701	30.746	7.403	-	-	33.752	20.251	3.105	1.170	83.987	32.525	6.888	162.1
1993	16.642	10.817	23.590	15.333	-	-	31.674	19.004	3.570	1.340	75.476	46.494	11.057	256.7
1994	12.962	8.425	22.665	11.792	-	-	27.221	16.333	2.830	1.131	65.678	37.681	29.848	566.5
1995	11.567	4.681	17.999	7.490	-	-	22.570	13.538	2.356	943	54.492	26.652	45.952	1068.1
1996	15.222	4.961	25.617	8.359	4.287	2.572	35.589	21.351	3.465	1.386	84.180	38.629	81.795	1854.2
1997	17.355	5.637	28.302	9.048	5.192	3.115	28.896	17.355	4.064	2.433	79.809	37.588	152.804	3370.7
1998	16.126	5.922	29.696	9.496	5.438	3.280	30.318	15.159	4.264	2.555	85.842	36.412	262.304	5792.0
1999	14.213	4.704	25.244	8.447	5.595	3.068	31.302	14.325	4.625	2.538	80.979	33.082	422.152	8865.3
2000	13.773	4.082	22.882	7.449	4.976	2.979	25.845	11.828	4.536	2.458	72.012	28.796	626.711	13425.1

Kaynak: 1991-2000 OGM Döner Sermaye Bütçeleri

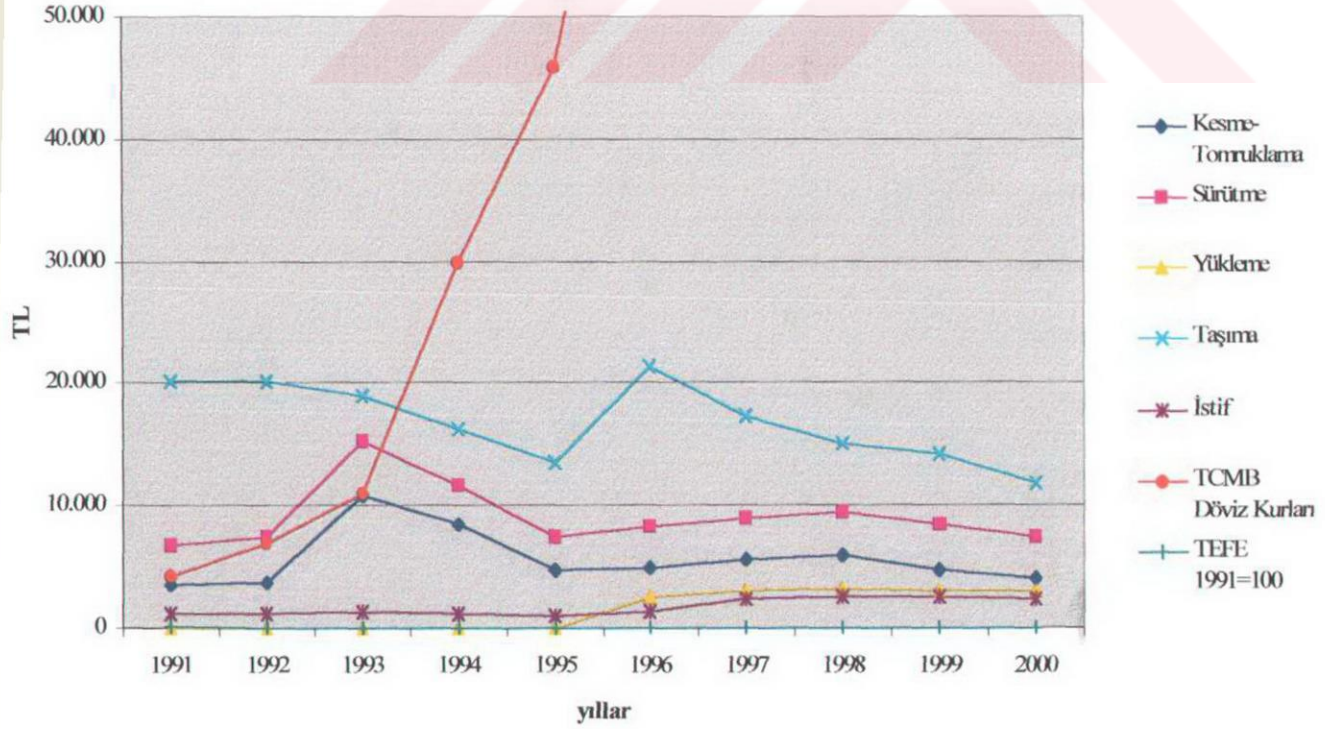
*TCMB: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

**TEFE: Tüketici Eşya Fiyat Endeksi

Grafik 2.2 İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Yapacak Birim Maliyetleri (reel) (1991-2000)

Grafik 2.3 İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Yakacak Birim Maliyetleri (reel) (1991-2000)

2.5. TÜRKİYE EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ (1991-2000)

Araştırma dönemi içerisinde mali tablolarla meydana gelen değişimler makro ekonomik olaylardan da etkilenmektedir. Bu nedenle döneme ait önemli makro ekonomik hareketlerin genel hatlarıyla tanıtımını yararlı olacaktır.

Türkiye ekonomisi 1990'lı yıllarda faiz ve döviz kurunun piyasa tarafından belirlendiği bir ülke konumuna gelmiştir. Dışa açık serbest piyasa sistemine geçişin girişimciliği ve ekonomik büyümeyi teşvik etmesi, 1996 yılında Gümrük Birliğine girişle beraber dış ticaret ve yabancı sermayenin artması bekleniyordu. Yine 1990'lı yılların başında Orta Asya ve Kafkaslarda yeni ülkelerin siyaset sahnesine girmesiyle Türkiye ekonomisi için büyük potansiyel oluşmuştur. Ancak 1990 yılının ikinci yarısında başlayan ve 1991 yılını da etkisi altına alan Körfez Krizi Türkiye'nin o zamanlar ikinci en büyük dış pazarı olan Irak'ın dünya ticaretine kapanması, 1994 yılındaki krizden sonra, 1998'de ihracatımızda ikinci sırada yer alan Rusya'nın mali krize girmesi ve 1999 yılında yaşanan deprem felaketi ekonomiyi olumsuz etkileyen olaylardır. Bu yıllardaki ortalama ekonomik büyüme rakamlarına bakıldığında 1992-1996 döneminde %4.5, 1996-2001 döneminde ise %0.4 olmuştur. Türkiye'de yıllık nüfus artışının yıllık %1.8 olduğu dikkate alınırsa 1996-2001 arasında kişi başına düşen milli gelirin %6.9 azaldığı sonucu ortaya çıkmaktadır [35].

1991 yılında hükümetin faiz oranlarını düşürmesi ve İMKB'de devlet adına alım satım yaparak işlemleri şişirmesi, ücretlilere reel anlamda %30-40 oranında artış verilmesi ve enflasyonun düşeceği düşünülerek TL'nin Dolar karşısında değerlendirilmesi gibi yanlış politikalar sonucunda milli gelir ve büyüme oranları yüksek çıkmıştır (1992'de %6 büyüme) [36]. Bütün bu yanlış politikalar sonucu 1991'de dış borçlarımız 1991'de 40 milyar dolarken 1993'de 70 milyar dolara yükselmiştir. İç borçlar ise 1991'de 90 trilyon TL'den 1993'de 400 trilyon TL'ye ulaşmıştır [35]. 1991 yılının ikinci yarısında Körfez Krizinin etkileriyle enflasyon tüketici fiyatlarında %75 lere ulaşmıştır. Yine de 1991 yılı genel olarak ele alınırsa Körfez Krizine, turizm gelirlerinde % 32 lere varan düşüşlere rağmen başarılı olarak atlatılmıştır.

1992, 1993 yıllarında ayrıca Güneydoğu'daki terör olaylarında artış olması kamu harcamalarının artmasına ve genel ekonomi üzerinde olumsuz etkilere sebep olmuştur.

1993'de ithalatımız % 30 artarken, ihracat %1.5 artmıştır ve ithalat artışının hammadde ithalatı değil tüketim maddesi ithalatı olması dikkat çekicidir [35].

1994 yılı başında, ekonomimizin en büyük problemlerinden biri olarak seri bir biçimde artan iç borçlar ve borç yükünün bütçe üzerindeki yükü karşımıza çıkmaktadır. Bu yıllarda iç borç yüküne bir de dış ticaret dengesindeki büyük açık eklenmiştir. Bunlar sonunda 1994 yılı başlarında iç ve dış açıklar sebebiyle Türk lirasına güven sarsılmaya başlamış ve bu da büyük bir finans krizine sebep olunmuştur.

Bankalar arasında faiz oranları yıllık %1200'lere çıkmış, buna karşın Merkez Bankası gecelik faizleri yükselterek piyasadan fon çekmeye çalışmış ve piyasanın dövizle olan talebini başarısız bir şekilde düşürmeye çalışmıştır. Bütün bu kötü politikalar sonunda hükümet 5 Nisan 1994'te bir dizi istikrar ve zam kararlarını açıklamak zorunda kalmıştır. Ocak-Nisan 1994 arası dolar kurundaki artış %270 seviyelerinde olmuştur (15 bin TL'den 60 bin TL'ye) [36]. 1994 yılının en karakteristik özelliği Nisan kararlarından sonra üretimde meydana gelen düşüştür. Kamu sektöründe olmayan bu düşüş özel sektörde, özellikle otomotiv sanayiinde, türlere göre %37-65 arasında olmuştur. Aynı yıl tarımsal üretimde de kuraklık sebebiyle üretim düşüşünün yaşandığı bir yıl olmuştur. Tüccar, sanayici ek vergilerle ikinci kez vergilendirilmiş, ücretlilerin maaşları reel anlamda %40 azaldığından, tüketimde de %8'lere varan gerilemeler yaşanmıştır. İşsizlik oranı 1993'de %14 iken 1994'de %20'ye yaklaşmıştır [35].

1994 yılı sonunda DİE'ye göre toptan eşyada %150, tüketici fiyatlarında %125 oranlarında fiyat artışı olmuştur. Kamu açıkları büyük ölçüde iç borçlanma ile finanse edilmeye çalışılmış 1994 yılı sonunda iç borçlar 780 trilyonu bulmuştur [35].

1995 yılı bütçesinde gelirlerin %29.2 sinin faiz ödemelerine, %31.6 sinin personel giderlerine, %9.6 sinin yatırımlara ve %22.3 ünün de diğer transferlere ayrıldığını görüyoruz[35]. Görüldüğü gibi bütçede yatırım ve hizmetlere ayrılan pay giderek düşmekte, buna karşın borç ödemelerine ayrılan pay artmaktadır. 1995 yılı sonu itibarıyla iç borçlar 1.5 katrilyonu bulmuştur. 1994 yılı finans krizinden sonra İMF ile girilen bir dizi anlaşma gereği hükümet 1995 yılı enflasyonunu %70lere çekme sözü vermiştir. Fakat yıl sonunda toptan eşyada %88, tüketici fiyatlarında ise %95 (DİE verileri) enflasyon oranları bulunmuştur. 1995 yılının ikinci yarısı seçim ekonomisine girilmiş olması sebebiyle, verilen maaş zamları, bölgesel vaatler, bütçe açığını arttırmış, buna karşılık yapılması gerekli zamlar yeni hükümetin kurulması sonrasına bırakılmıştır. Dış borç stokunda 1994 sonunda 65.5 milyar dolar olan miktar 73.8 milyar dolara yükselmiş, bu miktarın içinde kısa vadeli borç oranı %17 iken 1995de %20ye çıkmıştır [35].

Gümrük Birliği'ne giriş yılı olan 1996 yılı Türkiye ekonomisi için önemli bir yıldır. Gümrüklerin AB (Avrupa Birliği) ülkelerine karşı sıfırlanması ithalatı artırmıştır. Yeni hükümeti bekleyen 1.5 katrilyonluk iç borç faiz ve anapara ödemeleri, yüksek enflasyonla mücadele ve Güneydoğu'da süren terörle mücadele harcamalarına kaynak yaratmak gibi sorunlardır. Siyasi istikrarsızlık, devletin özel girişimciyi desteklemeyip üretken yatırımlar yerine rant gelirini teşvik edici ekonomik politikalar izlemesi, son yıllarda büyümenin düşmesine sebep olmuştur. 1996 yılında da kamuda yatırıma ayrılan pay %5-6 gibi çok küçük oranlarda kalmıştır. 1996 yılı sonunda iç borçlar 3.1 katrilyonu aşmış, işsizlik oranı %23leri bulmuştur. Bozuk gelir dağılımının bir göstergesi olarak lüks tüketim malı ve lüks oto ithalatı yapan firmaların arttığı görülmüştür. 1996 yılı içinde en büyük problem kamu gelirlerinin yetersizliği ve iç/dış borç yükünün yüksekliği olarak ortaya çıkmıştır. Bu yıl da DİE verilerine göre fiyat artışları toptan eşyada % 84.9 ve tüketici fiyatlarında ise %79.8 olmuştur. Gümrük Birliği ile beraber geleceği söylenen yabancı sermaye girişi olmamıştır, aksine düşüş gözlemlenmiştir (1995 de 1.6 milyar dolar, 1996 da 1.1 milyar dolar). Türkiye'nin AB ülkelerine ihracatı, AB ülkelerinden Türkiye'ye ihracatın altında

kalmıştır[37]. Sonuç olarak Gümrük Birliğine girişin Türkiye'nin aleyhine işlediğini söyleyebiliriz.

Türkiye ekonomisinde 1997 yılına girerken, politik ve ekonomik istikrarsızlığın, hükümetin 1994 yılında alınan istikrar önlemleri gibi benzeri bir politika izlemesiyle, kamu maliyesinde radikal değişiklikler gerçekleştirmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. 1995 ve 1996 yıllarında yüksek oranlarda artan ithalat bu yıl yavaşlamıştır, ithalat %11.4 artarak, 48.6 milyar dolara, ihracat ise %13 artarak 26.2 milyar dolara çıkmıştır. Böylece dış ticaret açığı önceki yıla göre %5.3 oranında artmıştır. Türkiye ekonomisinin de yüksek bütçe açığı ve enflasyona rağmen %8 büyüdüğü kaydedilmiştir [35].

1997 yılının ikinci yarısında ise Asya krizi patlak vermiş, fakat Türkiye ekonomisine etkisi yabancı sermaye ve yatırım oranının az olması, ülkemizdeki finans kuruluşlarının risk almak yerine tahvile yönelik olmaları krizden fazla etkilenmemekle sonuçlanmıştır. Asya ülkelerinde paranın değeri önceki yıla göre 2/3 değer kaybetmiş bu da bölge ticaretini dolayısıyla orman ürünleri piyasasını da etkilemiştir. Bölge ülkelerinden Japonya en çok etkilenen ülkelerin başındadır. Orman ürünleri talebinde azalma, fiyatlarda düşmeye, fabrikalar kapanmasına ve sonuç olarak üretimin azalmasına sebep olmuştur [38].

1994 deki finans krizinin ardından yüksek seyreden ekonomik büyüme 1998 de %3.8'e inmiştir. Rusya 1997 de %7.8 ile en önemli ikinci dış pazarımız (bavul ticaretinin de katkılarıyla) konumundayken 1998 de ihracatımız %-34.5 oranında daralmış ve toplam ihracattaki payı %5 lere düşmüştür. Toplamda ithalat rakamlarımız 45.9 milyar dolar, ihracat rakamları 27 milyar dolar olmuş böylece dış ticaret açığı 18.9 milyar dolar hesaplanmıştır[39]. Bütün bunlara rağmen dış ticaret açığımız 1997'e oranla gerilemiştir. Tüketici fiyatlarında fiyat artışı %71.8 olarak gerçekleşmiştir. 1998 in ikinci döneminde siyasal belirsizlikle beraber ekonomide büyük bir durgunluk yaşanmış, yıl sonu itibari ile yüksek reel faizler ortaya çıkmıştır [35].

1999 yılı başında azınlık hükümetinin kurulmasıyla hükümet krizi kısmen atlatılmış olsa da bu dönemde ülkemize gelen turist sayısında da düşüş gözlemlenmiştir. İhracat %-4.2, ithalat ise %-17.8 gerilemiştir. İhracattaki gerileme dış girdi talebini düşürdüğünden ithalat da gerilemiştir [35]. Yılın ikinci yarısında ortadan kalkan siyasal belirsizlik ve hükümetin ekonomiye canlılık kazandırmak amacıyla üretim imkanlarını en iyi değerlendirmek ve bilhassa turizm sektörüne ve ihracat imkanlarına ağırlık vermeye yönelik tedbirler almaya çalışılmıştır. Fakat iç ve dış talep daralması, reel faizin yüksekliği özel sektörde yatırım eğilimlerinin düşmesine sebep olmuştur. Bütün bu sorunlara çözüm aranan bir dönemde Türkiye'nin deprem felaketi ile karşı karşıya kalması büyük bir talihsizlik olmuştur. Turizm sektörü güvenlik sebebiyle yara aldığı bu dönemde deprem felaketi ile birlikte büyük bir mal ve hizmet daralması oluşmuştur, turizm gelirleri 4 milyar dolarlık bir kayıp yaşamıştır. Depremin sermaye ve milli gelir üzerindeki maliyeti DPT tarafından 6-10 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Bu yılın sonunda da hesaplanan fiyat artışları toptan eşyada %

62.9 ve tüketici fiyatlarında % 68.8 olmuştur[35]. 1999 yılının son ayında zor duruma düşen beş bankaya el konulmuş, mali açıdan büyük külfet altına girilmiştir.

2000 yılı için istikrar programı gereği verilen enflasyon sözü %20 iken bu orana ilk dokuz ayda ulaşılmıştır. Önceki yılın aynı döneminde bu rakam %40 olduğu göz önünde bulundurulduğunda yine de enflasyonun aşağı çekilmesi açısından olumlu gelişmeler olduğu gözlenmiştir. Yıl sonunda toptan eşyada %43.9 ve tüketici fiyatlarında %49 oranlarında fiyat artışları kaydedilmiştir. 1999 yılında ortalama %109.5 faizle borçlanan hazine 2000 yılında bunu %38.2 ye çekerek faiz maliyetlerini düşürmede başarılı olmuştur[35]. Aynı yıl Türkiye'nin ihracatı 28.4 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, ithalat 48.5 milyar dolar ve dış ticaret açığımız 20 milyar dolar seviyesinde çıkmıştır [39]. Önceki yıl depremden kaynaklanan turizmdeki kriz atlatılmış ve turizm gelirlerinde %60.3 artış kaydedilerek 3.6 milyar dolar gelir elde edilmiştir. Enflasyonu düşürmeye yönelik ekonomik tedbirler ekonomiyi kısıtlayıcı yönde sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Ek olağanüstü vergilerle vergi yükünün artırılması ekonominin planlanan hedeflere ulaşmasında bir yararı olmadığı, bunun gerçekleşmesinin bir zaman sürecine yayılarak gerçekleşmesinin daha faydalı olacağı görülmüştür.

2.6. MALİ TABLO ANALİZLERİ

Mali analiz mali tablolar arasındaki çeşitli veriler arasında yüzdeler, oranlar, devir hızı gibi yollarla ilişkiler kurup bunların yorumlanmasıdır. Bu ilişkiler çeşitli analiz teknikleri ile yapılır. Bu analiz sonuçlarından işletmeyle ilgili çeşitli gruplar yararlanır. Bu gruplar yöneticiler, işletme sahipleri/ortakları, yatırımcılar ve kreditorler olacağı gibi devlet organları da olabilir[40]. Mali analiz belli bir tarihteki belli bir döneme ait mali tabloların incelenmesi ve yorumlanması değil aynı zamanda bize işletmeler arası karşılaştırmalar yapma imkanı da sağlar.

Mali Tablo Analizlerinin ilk olarak 19.yy.'ın son yıllarında ABD'de bankerler tarafından yapıldığı saptanmıştır [41]. Bankerler kredi talebinde bulunan işletmelerden bilançolarını istemişler ve herhangi bir analiz tekniği kullanmamakla beraber, bu bilançolara bakarak kredi taleplerine cevap vermişlerdir. İlk olarak 1900'lü yılların başlarında W.M. Rosendale, ABD, bilanço kalemleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi gerektiğini savunmuş, böylece oranlar yöntemi ile analizin ilk uygulamaları başlamıştır. Yine 1911'de ABD'de Lawrence Chamberlain tarafından bilançoların yüzde yöntemi ile analizinin yapılabileceği fikri ortaya atılmıştır. Aynı yıllarda Stephan Gilman Oranlar Yöntemi ile bulunan oranların gelişme seyrinin dönemler itibari ile incelenmesi gerektiğini savunmuş ve Eğilim Yüzdeleri Yöntemini önermiştir [41].

Ülkemizde ise bu konudaki ilk çalışmaların İkinci Dünya Savaşı öncesinde Yüksek Denetleme Kurulu'nun İktisadi Devlet Teşekküllerini denetim çalışmalarıyla başladığı ve ilk raporların İsviçre'den gelen danışmanlara hazırlatıldığı görülmektedir

[41]. 1960 yılında İktisadi Murakebe Rehberi ve Bankalar Birliği'nin 1963'de yayımlanan 20 sayılı tebliği bu konuda yapılan ilk çalışmalar arasında sayılabilir.

Kamu kesiminde başlayan bu çalışmaların özel sektöre yansımaları geç olmuştur. İşletmelerin giderek büyümeleri, gerek yöneticilerin gerekse kredi veren kuruluşların analiz çalışmalarına duyduğu gereksinimleri mali analiz çalışmalarına duyulan önemi artırmıştır. Bu konudaki ilk özel sektör çalışmaları bankalar tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ve Devlet Yatırım Bankası kredilerle ilgili projeleri değerlendirirken mali analiz konusuna önem vermiştir. 1982 yılında Sermaye Piyasası Kurumu ile Sermaye Piyasası Kurulu kurulmuş ve muhasebe standartları ile ilgili tebliğler yayınlanmıştır [42]. 29.01.1989 yılında 20064 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ" inde işletmeler tarafından düzenlenecek mali tabloların hazırlanması ile ilgili ilke ve kurallar düzenlenmiştir. Yine 26.12.1992 tarih ve 21447 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" yayınlanmıştır. Buna göre tebliğ kapsamına giren tüm işletmeler 1.1. 1994 yılından itibaren muhasebe kayıtlarını tebliğde belirtildiği gibi Tekdüzen Hesap Planı'na uygun olarak tutmak zorunluluğuna uyacak ve tektip oluşturulan mali tablolar sayesinde işletmeler arası karşılaştırmalar yapılmasına olanak sağlanmış olacaktır.

2.6.1. Mali Tablo Analizlerinin Amacı

İşletmelerin finansal performanslarını ölçüp yorumlamada mali analiz tekniklerinin kullanılması zorunlu hale gelmiştir. Mali analiz sonuçlarına göre yönlendirilen işletme fonksiyonları daha başarılı sonuçlar verirler. Mali tablo analizleri mali tablolardaki verilere göre yapılır. Mali tablolar işletmenin mali durumu hakkında çok önemli bilgiler verirler fakat bu bilgilerin analizi yapılmadan işletmenin durumu içinde olduğu veya olacağı problemler anlaşılamaz [42].

Finansal tabloların analizi finansal performansın ölçülmesi ve işletmenin mali yapısındaki zayıf ve kuvvetli yönleri ortaya çıkarmak amacını güder.

İşletme yöneticisinin temel amacı işletmeyi belirlenen hedeflere ulaştıracak işletme kararlarını vermek ve uygulamaktır. İşletmelerin hedefleri de genellikle mali özellikler taşır ve yöneticinin başarısı da bu hedeflere ulaşma derecesine göre ölçülür. Bu nedenle mali tablolar analizi işletme yöneticileri tarafından görevleri gereği çok başvurdukları bir yoldur [43].

Mali analiz sonuçları ile ilgilenenler; işletme yöneticileri, sahipleri, ortakları, işletmenin içinde bulunduğu durumu görmek ve gelecekle ilgili planlar yapmak için analiz sonuçları ile ilgilidirler. Kredi veren kuruluşlar ise verilen kredilerin yerinde kullanılıp kullanılmadığını, gelecekte alınacak olan kredilerin geri ödeme gücünü görmek açılarından ilgilenirler. Yatırımcılar, karlı bir yatırım aracı olup olmadığını görmek, devlet ise vergi ödemeleri konusunu incelemek amaçlarıyla mali analiz sonuçlarıyla ilgilenirler.

2.6.2. Mali Analiz Çeşitleri

Mali tablo analizleri, analizin kapsamı, amacı ve analiz yapanın kimliğine göre sınıflara ayrılabilir. Buna göre;

2.6.2.1. Kapsamına Göre Mali Analizler

A) Statik Analiz

Bir döneme ait ve belirli bir tarihte düzenlenmiş mali tablolarda yer alan kalemler arasında yapılan analiz çalışmaları statik analiz olarak adlandırılır. Cari hesap dönemi için yapılan çalışmada dikey yüzde, oranlar yöntemleri ve diğer tekniklerle işletmeye ait geniş kapsamlı analiz yapılır.

B) Dinamik Analiz

İşletmelerde birbirini izleyen dönemlere ait mali tablolardaki kalemlerin karşılaştırılması, zaman içinde eğilimlerin saptanması ve yorumlanması, geçmişe göre sonuçlar çıkarılıp geleceğe ait tahminler yapılmasıdır [44]. Statik analize göre dinamik analizin üstünlüğü, birden fazla döneme ait bilgilerle işletmenin olumlu veya olumsuz seyrini göstermesidir. Dinamik analizde karşılaştırmalı tablolar, yüzde ve oran analizi yöntemleri kullanılabilir.

2.6.2.2. Amacına Göre Mali Analizler

A) Yönetim Analizleri

Yöneticilerin karar almasında, geleceğe dönük yapılacak planlamalarda dayanak olması açısından yapılan analizlerdir. Bu analizlerde hem statik hem de dinamik analizden yararlanılır. Bu analiz işletme faaliyetlerinin sonuçlarının ölçülmesi, sektör içindeki diğer işletmelerle karşılaştırılması, işletmenin karlılık, verimlilik ve mali yapısı ile ilgili bilgilerin yöneticilere sunulması amacı ile yapılır ve bütün analiz tekniklerinden yararlanılır.

B) Kredi Analizleri

İşletmeye kredi veren kuruluşların kredi vermeden önce yaptıkları veya yaptırdıkları, işletmenin finansman durumunu ve borç ödeme kabiliyetini tespiti yönelik analizlerdir. Bu analiz türünde işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynakları önemlidir [45]. Ayrıca işletmenin gelir tablosu verilerinden anlaşılacak karlılık, alacakların devir hızı ve stoklar ile yöneticilerin ve çalışanların yetenekleri ve işletmenin saygınlığı da önemlidir.

C) Yatırım Analizleri

İşletme ortakları veya gelecekte hisse senedi, tahvil ve diğer menkul değerler yoluyla ortaklığı düşünenler için uzun vadede işletmenin kazanma gücünü, sürekliliğini

göstermek amacıyla yapılır. Kredi analizleri bir yıl gibi kısa süreler için yapılırken, yatırım analizleri uzun süreli yapılır. Uzun zamanda risklerin artması sebebiyle bu analizlerin sağlıklı yapılması işletme ortakları veya potansiyel ortaklar açısından büyük öneme sahiptir.

2.6.2.3. Yapanın Kimliğine Göre Mali Analizler

A) İç Analiz

Analiz işletme içi kişilerce, yönetici muhasebeci gibi, yapılması durumunda iç analiz olarak adlandırılır. Amacı işletme yöneticilerine bilgi vermek ve daha çok bölümlerle ilgili (işçilik ve malzeme kullanımı, maliyeti, karlılık, kapasite kullanımı ve müşteri memnuniyeti gibi) performans ölçümü yapmaktır. Bu analiz yapılırken dış kullanıma açık mali tablolar yanında diğer belge ve evraklardan yararlanabilme ayrıcalığı vardır. Her türlü analiz tekniği kullanılarak yapılabilir.

B) Dış Analiz

Analizi yapan kişinin işletme dışında olması durumunda dış analiz olarak adlandırılır [45]. Dış analiz yaptırılanlar, işletmeyle kredi vermek, yatırım yapmak veya alacaklı olmak suretiyle ilgili olan üçüncü şahıslardır. Bu analizin yapılması için ancak işletmenin dış kullanıma açık mali tablolarından yararlanılabilir.

2.6.3. Mali Analizi Etkileyen Faktörler

Mali tablo analizlerinin başarısı işletme içi ve işletme dışı faktörlerden etkilenir. Dış faktörlerden sayılan ekonomik koşulların elverişli olduğu dönemlerde meydana gelen bir iyileşme veya bunun tersi olarak kriz zamanlarında oluşan kötü sonuçlar bizi sağlıklı sonuçlara götürmemelidir. Bunun yanında işletme tarafından kontrol edilemeyecek diğer bir etki olarak paranın iç ve dış piyasalardaki değerini sayılmaktadır. Paranın değerinin düşük veya yüksek olmasından kaynaklanan değişimler mali tablolara yansıdığından analiz sonuçları yorumlanırken bu etki göz ardı edilmemelidir. Üçüncü bir faktör olarak, işletmenin faaliyette bulunduğu işkolundaki değişimler de dış etkiler arasında sayılabilir. Bunların yanında işletmenin yönetiminin özelliği, çalışanların niteliği ve işletmenin yapısı itibarı ile günün teknolojik şartlarına uygunluğu ve muhasebe sistemlerindeki standardizasyon gibi faktörler iç etkiler olarak sayılır. Analizi yapacak olan analistin bilgi, yetenek ve becerisi de mali analizin sağlıklı olmasını sağlayan önemli faktörlerden birisidir [44].

2.6.4. Analiz Teknikleri

Analiz çalışmaları, mali tablolarda yer alan tutarların arasındaki bağlantılar, bu bağlantıların birbirini izleyen dönemlerdeki eğilimleri gibi rakamları çeşitli yöntemlerle karşılaştırmaktır. Bu amaçla, değişik mali analiz teknikleri işletmenin geçmiş ve şimdiki mali tablolarına bakarak performansını ölçer ve geleceğe ait riskleri ve potansiyelleri görmemize yarar. Bu sonuçlar özellikle yöneticiler, yatırımcılar, kredi veren kuruluşlar, devlet ve işletmeyle ilgili üçüncü şahıslarca dikkatle incelenir.

Bu değişik grupların amaçları farklı olmakla beraber, genellikle birbirleriyle ilgilidirler. Değişik yöntemlerle yapılan analiz sonuçları bu grupların kararlarını vermede en önemli dayanak teşkil eder.

Analistler tarafından değişik analiz teknikleri kullanılagelmiştir. Birbirinden çok farklı olmayan bu değişik sınıflamalardan birkaç örnek vermek istersek, North Carolina Üniversitesi Profesörlerinden Charles J. Woelfel Mali Analiz Tekniklerini dört gruba ayırır, bunlar [40];

1. Karşılaştırmalı Analiz
 - a) Yatay Analiz
 - b) Dikey Analiz
2. Yüzde Analizi
3. Oran Analizi
4. Özel Amaçlı Analiz'dir.

Ohio'daki Toledo niversitesi'nden Profesör Charles H. Gibson [47] ise mali tabloların analizinde kullanılan değişik tekniklerin hepsinin birarada kullanılmasının, işletmelerin finansal durumlarının ortaya konması açısından gerekliliğini vurgulamıştır. Bu tekniklerin hiç birinin tek başına, bu sonuçları kullanacak olanlar için yeterli olmayacağını belirtmiştir [47]. Gibson'a göre analiz eřitleri ise;

1. Oran Analizi
 - a) Likidite Oranları
 - b) Mali Oranlar
 - c) Karlılık Oranları
 - d) Nakit Akışı Oranları
2. Yüzde Analizi (dikey ve yatay)
3. Karşılaştırmalı Analiz (eğilim analizi) olarak sınıflamaktadır.

Ülkemizdeki sınıflandırmalara bakıldığında 1970'de Ankara niversitesi'nden Dr. Yüksel Koç'un sınıflandırması [42];

1. Mukayeseli Tablolar
2. Fon Tablosu
3. Dikey Yüzdeler
4. Reřyolar
 - a) Likidite reřyoları
 - b) Mali reřyolar
 - c) Faaliyet reřyoları
 - d) Karlılık reşyoları
5. Trend yüzdeleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

1981'de İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisi'nden Doç Dr. Oktay Güvemli ise[41];

1. Tutar ve Yüzde Deęişimi Yöntemi
2. Dilim Yüzdeleri Yöntemi
3. Eğilim Yüzdeleri Yöntemi
4. Rasyo (lleme) Yöntemi olarak dört analiz teknięinden bahsetmiştir.

2000 yılına gelindiğinde Prof. Dr. Ertuğrul Çetiner “ İşletmelerde Mali Analiz” adlı kitabında;

1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi
2. Yüzde Yöntemi ile Analiz
3. Trend (eğilim) Yüzdeleri Yöntemi
4. Fonların Kaynakları ve Kullanımı Analizi
5. Oranlar(rasyolar) ile Analiz teknikleri şeklinde bir sınıflandırma yapmıştır [46].

Prof. Dr. Adem Çabuk ve Prof. Dr. İbrahim Lazol’un “Mali Tablolar Analizi” kitabındaki [45] benzer sınıflandırmada analiz teknikleri dört gruba ayrılmıştır;

1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi
2. Dikey Yüzde Yöntemi ile Analiz
3. Eğilim (trend) Yüzdeleri Yöntemi ile Analiz
4. Oran Analizi

Yine yukarıdaki sınıflandırmaya benzer bir diğer sınıflandırma Uludağ Üniversitesi’nden Prof Dr. Ümit Gücenme tarafından yapılmıştır. Prof. Gücenme [44], Prof Çubukçu ve Lazol’a ek olarak beşinci bir teknik, Fonların Akışı Yoluyla Analiz tekniğini de kullanmıştır.

İşletmelerin finansal performansını ölçüp amaca göre yorumlamak için kullanılan analiz tekniklerini, yukarıdaki çeşitli sınıflandırmalar ışığında:

- 1) Karşılaştırmalı tablolar analizi
 - 2) Eğilim(trend) yüzdeleri analizi
 - 3) Dikey yüzde yöntemi ile analiz
 - 4) Oranlar yöntemi ile analiz
 - 5) Fonların akışı yolu ile analiz
- şeklinde sınıflandırmak olanaklıdır[44] [17].

2.6.4.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi Tekniği

Bir işletmenin birbirini takip eden yıllardaki mali tablolarının karşılaştırılması yöntemidir. Bu birbirini takip eden iki yıl da olabilir ikiden fazla yıl da olabilir. Eğer ikiden fazla yıla ait değerler karşılaştırılacaksa önceki yıl veya baz yıl esasına göre karşılaştırma yapılır. Önceki yıl esasında tablo değerlerinin kendinden önceki yıllarla olan farkı alınır ve değerlendirmesi yapılır. Baz yıl esasında ise karşılaştırması yapılan yıllardan birisi baz yıl olarak seçilir ve diğer yılların değerleri ile olan farkları yorumlanır [44] [45].

Karşılaştırmalı olarak mali tablo analizi yapılırken, analist dönemler itibariyle artış ve azalışların hesabını çeşitli metodlarla yapar, bunlardan iki tanesi en çok kullanılanıdır:

1. Mutlak olarak artış ve azalışları gösteren karşılaştırmalı tablolar
2. Yüzde olarak artış ve azalışları gösteren mali tablolar [41].

Mutlak rakamlardaki fark bazen aynı olabilir buna karşılık yüzde oranları değişiktir, bu yüzden sadece mutlak rakamlarla yapılan analizin yanıltıcı olma ihtimali olduğundan hem mutlak fark hem de yüzde farkına dayanarak değerlendirme yapılması daha anlamlı olmaktadır.

Karşılaştırmalı tablo analizinde birden fazla döneme ait bilgilerin karşılaştırılması ve yorumlanması öngörüldüğünden dinamik bir yapıya sahiptir. Bu tekniklerde işletmenin geçmişteki durumu ile bugünkü durumu karşılaştırılır ve elde edilecek bilgiler gelecekle ilgili kararlara ışık tutar. Karşılaştırma yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlar; karşılaştırması yapılacak olan mali tablolar aynı zaman dilimlerini kapsamalı ve enflasyonun, yanlış yorumlara yol açmaması için, etkisinden kurtarılmalıdır. Değerlendirme veya yorumlama yapılırken işletme ile ilgili büyüklüklerin dikkate alınmasının yanı sıra sektöre ait büyüklükler de hesaba katılmalıdır [45].

2.6.4.2. Eğilim (Trend) Yüzdeleri Analizi Tekniği

Mali tablo analizlerinde kullanılan diğer bir yöntem de eğilim yüzdeleri (trend) analizi veya başka bir deyişle yatay yüzde analizidir. Bu analiz metodunun kullanılması ilk defa 1925 yılında Stephan Gilman tarafından önerilmiştir. İstatistik yöntemleri arasında uzun süreden beri kullanılmakta olan bu yöntemin bir işletmenin belli bir dönem içindeki faaliyetleriyle ilgili yararlı sonuçlar vereceği düşünülmüştür [41].

Genelde uzun dönemlere ait değişimleri yüzde olarak göstermede kullanılır. Analiz yapılırken bir temel (baz) yıl alınır bu da genellikle serinin ilk yılıdır. Temel yılın seçiminde dikkat edilmesi gereken nokta, işletmenin faaliyetleri açısından normal bir yıl olmasına, olağanüstü değişik bir yıl olmamasına dikkat edilir [45]. Bu yöntem bize karşılaştırmalı tablolardaki verilerin yatay analizini yapma imkanı sağlar. Kısa süreli analizler için karşılaştırmalı tablolar daha anlamlı sonuçlar verirken, uzun süreli analizde ise eğilim yüzdeleri yönteminin kullanılması daha anlamlı olur.

Bu yöntem ile tablo verilerinin uzun süre içindeki eğilimleri daha rahat görülür ve ilişkiler kurulabilir. Yine bu yöntemin uygulanmasında iki yol izlenebilir. Birincisi alınan baz yılın rakamlarına göre yükseliş ve düşüşler yorumlanır, ikincisi ise alınan baz yılın değerleri 100 kabul edilerek diğer yıllarla oranları alınır, veya oranlama bir önceki yıl için yapılır yani her yıl için bir önceki yıl baz yıl alınmış olur [44].

Eğilim yüzdeleri yöntemi ile analiz yapılırken anlamlı sonuçlar elde etmek bakımından fiyat artışları da göz önünde tutulmalıdır, bu problem de rakamları reel değerlerle ifade ederek aşılabilmektedir.

Eğilim yüzdeleri ile elde edilen sonuçların daha önce hazırlanan iş programları ile karşılaştırılması ile işletmenin programladığı hedeflere ne kadar ulaştığı ölçülebilir. Trend yüzdeleri yöntemiyle belli bir süre içindeki mali tablo kalemlerindeki değişimler temel bir yıla oranlandığından dinamik bir analizdir [46].

2.6.4.3. Dikey Yüzde (Yüzde Yöntemi) ile Analiz Tekniği

Bu yöntemde bilanço ve gelir tablosunda yer alan kalemlerin toplamı içindeki payları yüzde olarak gösterilir. Dikey yüzdelere yöntemi ile analizde işletmenin rakip işletmeler ile karşılaştırılabilmesi bakımından önceki iki analiz yöntemine göre bir üstünlüğü vardır. Farklı işletmelerin karşılaştırılabilmesi için mutlak rakamlar bir şey ifade etmez bu yüzden tablolardaki kalemlerin öncelikle yüzdelerle ifade edilmesi gerekir. Bunun için örneğin bilançonun aktif ve pasif toplamı 100 kabul edilerek her bir kalemin aktif ve pasif değerine oranlanarak yüzdelere elde edilir. İşletmenin kendi dikey bilançosunu inceleyerek hangi aktiflere daha fazla yatırım yaptığını ve hangilerine yapması gerektiğini saptamasına yardımcı olur. Gelir tablosunda ise net satışlar 100 kabul edilir ve diğer veriler buna oranlanarak değerler elde edilir. Bu sebeple mutlak rakamların doğurduğu sakıncalar ortadan kalkar. Gelir tablolarında dikey yüzde analizi net satış kârının net satış hasılatının ne kadarından, ve satışlarla maliyetler ve giderler arasındaki ilişkiyi göstermesi açısından önemlidir. İşletmelerin birbirleriyle ve işletmenin sektör içinde durumunu görebilmesini sağlar [41][46].

Dikey yüzde analizi farklı işletmelerin karşılaştırılmasında olduğu kadar işletmenin değişik yıllarını karşılaştırmada da kullanılabilir. Dikey yüzde analizi ile tek bir döneme ait mali tablo analizi yapılabileceği gibi birden fazla dönemin mali tabloları da analiz edilebilir. Bu yüzden de bu yöntem hem dinamik hem de statik nitelik taşır [40].

2.6.4.4. Oranlar Yöntemi ile Analiz Tekniği

Oran iki rakam arasındaki ilişki olarak tanımlanabilir. Çoğunluğu sanayi işletmeleri için geliştirilmiş bu oranlar, ekonomik, mali, ticari ve parasal başarıları ölçmede kullanılırlar[48]. Mali tablolardaki kalemleri ifade ederken mutlak rakamlar anlamlı olmadığı için birbirleriyle ilişkisi olan değerlerin oranlanmasıyla rasyo/yüzde elde edilir. Bu oranlar bir işletmenin likidite durumu, mali durumu, verimlilik ve karlılık durumu ile ilgili çok önemli bilgiler verir. Bu durumda bir işletme için anlamlı olan oranları dört grup altında toplayabiliriz [44]:

1. Likidite oranları
2. Finansal (mali) yapı ile ilgili oranlar
3. Faaliyet oranları
4. Karlılık oranları

2.6.4.4.1. Likidite Oranları

Likidite oranları, işletmenin kısa vadeli borç ödeme yükünü ve bir yıl içinde ödenmesi gereken kısa vadeli borçlarını ödeme gücünün olup olmadığını gösterir. İşletmenin likidite durumunu ölçmeye yarayan dört temel oran vardır:

$$\text{a) Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}} \quad (\text{en az 2 olmalıdır})$$

$$\text{b) Likidite Oranı} = \frac{\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}} \quad (1 \text{ olmalıdır})$$

$$\text{c) Hazır Değerler Oranı} = \frac{\text{Hazır Değerler}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}} \quad (1 \text{ olmalıdır})$$

(Nakit Oranı)

$$\text{d) Stokların Net Çalışma} = \frac{\text{Stoklar}}{\text{Net Çalışma Sermayesi}} \quad (\text{işletmeye göre değişir})$$

Sermayesine Oranı

2.6.4.4.2. Finansal (Mali) Yapı ile İlgili Oranlar

İşletmenin mali yapısının ve uzun vadede borç ödeme gücünün göstergesi olan oranlardır. Öz kaynaklarla yabancı kaynaklar arasındaki ilişkiyi gösteren bu oranlar, işletmeye kredi veren kişi ve kuruluşların risk tayininde faydalı olur. Finansal yapı ile ilgili oranlar:

$$\text{a) Yabancı Kaynakların} = \frac{\text{Kısa + Uzun Vadeli Yab. Kayn.}}{\text{Öz Kaynaklar}} \quad (1 \text{ olmalıdır})$$

Öz Kaynaklara Oranı

$$\text{b) Kısa Vadeli Yab. Kayn.} = \frac{\text{Kısa Vadeli Yab. Kayn.}}{\text{Öz Kaynaklar}} \quad (1 \text{ den küçük})$$

Öz Kaynaklara Oranı

$$\text{c) Maddi Duran Varlıkların} = \frac{\text{Maddi Duran Varlıklar}}{\text{Öz Kaynaklar}} \quad (1 \text{ den küçük})$$

Öz Kaynaklara Oranı

$$\text{d) Faizleri Karşılama Oranı} = \frac{\text{Dönem kârı + Faiz Giderleri}}{\text{Faiz Giderleri}} \quad (8 \text{ olmalıdır})$$

2.6.4.4.3. Faaliyet Oranları

Bu oranlar işletmenin sahip olduğu ve faaliyetlerinde kullandığı varlıkların verimli kullanılıp kullanılmadığını ölçmeye yararlar.

- a) Stok Devir Hızı = $\frac{\text{Satışlar}}{\text{Ortalama Stoklar}}$ (8 olmalıdır)
- b) Alacakların Devir Hızı = $\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Alacaklar}}$ (önceki yıla göre) yüksek olmalı
- c) Nakit Devir Hızı = $\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Hazır Değerler}}$ (önceki yıla göre) düşük olmalı
- d) Dönen Varlıklar Devir Hızı = $\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Dönen Varlıklar}}$ (önceki yıla göre) yüksek olmalı
- e) Maddi Duran Varlıklar Devir Hızı = $\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ort. Maddi Duran Varlıklar}}$ (önceki yıla göre) yüksek olmalı

2.6.4.4.4. Kârlılık Oranları

İşletmenin faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan kârlılığına göre etkin biçimde yönetilip yönetilmediğini gösteren oranlardır. Kârlılık oranlarını iki grupta toplayabiliriz:

Yatırımlara göre kârlılık oranları:

- a) Sermayenin Kârlılığı Oranı = $\frac{\text{Faiz ve Vergiden Önceki Kâr}}{\text{Öz Sermaye + Borçlar}}$
- b) Öz Sermayenin Kârlılığı Oranı = $\frac{\text{Net kâr}}{\text{Öz Sermaye}}$

Satışlara göre kârlılık oranları:

- a) Brüt Kâr Marjı Oranı = $\frac{\text{Net Satışlar - Satılan Malın Maliyeti}}{\text{Net Satışlar}}$

$$b) \text{ Faaliyet Kâr Marjı Oranı} = \frac{\text{Brüt kâr} - \text{Faaliyet Giderleri}}{\text{Net Satışlar}}$$

$$c) \text{ Net Kâr Marjı Oranı} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Net Satışlar}}$$

Mali tablo kalemleri arasında sayısal bir takım oranlar kurulabilir. Analist amacına göre hangi oranı kullanacağını doğru seçmelidir. Yönetimin dikkat ettiği oran ile bir yatırımcı veya kreditor için önemli olan oranlar farklılık gösterir [44]. Oranlar değerlendirilirken mevsimlik ve konjonktür hareketlerinin etkileri dikkate alınmalıdır. Aynı zamanda işletmenin kendi geçmişi ve sektörün genel gidişatı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle bazı oranlarda standart oranlar mevcutken, diğerlerinde ancak işletme önceki yıla göre veya diğer işletmelerin oranlarıyla karşılaştırılabilmektedir. İşletmelerde verimliliğin ölçülmesinde kullanılan yöntemlerden en basit olanı oran(rasyo) analizidir diyebiliriz [49].

2.6.4.5. Fonların Akışı Yolu ile Analiz Tekniği

İşletmeyi tam olarak analiz edebilmek için işletmenin fon kaynaklarının neler olduğu, nerelerden sağlandığı, oto finansman yeteneği olup olmadığı, kaynakların nerelerde kullanıldığı gibi soruların cevaplanması gerekir. Bir işletmenin birbirini izleyen yıllarda kar ettiği halde, mali durumu kötüye gidebilir ve nakit sıkıntısı çekebilir. Bunların sebeplerini bilanço ve gelir tablolarında bulmak olanaklı değildir. Bilançoda fonların nerelerden sağlandığı ve nerelerde kullanıldığı bilgileri aktif ve pasif kısımlarda gösterilir fakat bilançolar belli bir tarih için düzenlendiklerinden statik bilgi verirler. Gelir tablosunda ise mali yapı sadece faaliyetlerle ilgili yönü ile ele alınır. Bu yüzden işletmenin ilgili dönem boyunca yaşadığı mali değişiklikleri gösteren fon akım tablolarının düzenlenmesi ve bunların yorumlanması gereği duyulmuştur [50].

Fon kaynaklarının yorumunu yaparken işletmenin kaynakları nereden sağladığı önemlidir, en iyi fon kaynağı faaliyetlerin sonucu elde edilen kaynaklardır. Duran varlıkların fon kaynağı olması en son tercih edilir. Uzun vadeli borçlanma yoluyla elde edilen fon kaynağı kısa vadeli olana tercih edilir [44].

Fon kullanımları yorumlanırken fonların nerelerde kullanıldığına bakılır. İşletmede likidite problemi yaratacak veya atıl olarak nakit bulunduracak yaklaşımlar tercih edilmeyen durumlardır. Dönem zararı için fon kullanımı veya sermayenin fon kullanımları içinde yer alması tercih edilmemektedir.

Orman işletmelerinde fonların aktarılması, zarar için fon kullanımı veya borçlanarak fon sağlama gibi olgular yoktur. Sermaye artırımı, likidite önemli kavramlar değildir. Çünkü Türkiye'deki orman işletmelerinin kaynakları bütçelerle tahsis edilmektedir. İşletmeler ellerinde fazla likit bulundurmamakta, likitlerini bağlı oldukları bölge müdürlüklerine aktarmak durumundadırlar. Araştırmanın devlet orman işletmelerinde yapılıyor olmasından dolayı fonların akışı yolu ile analiz tekniği kullanılmamıştır.

III. BULGULAR

3.1. Demirköy Orman İşletmesinin Bilanço ve Gelir Tabloları

Bu araştırmada mali tablo analizi yapmak amacıyla ana mali tablolar, yani işletmenin bilanço tabloları ve gelir tabloları kullanılmış ve on yıllık veriler toplanarak bu süre içindeki değişimlerin analizi bu tablolar yardımıyla yapılmıştır .

Demirköy Orman İşletmesi 1991-2000 yılları arası bilanço tablosu Tablo 3.1 ve 3.2 deki gibidir. Tablodan da görüleceği gibi aktifleri oluşturan hazır değerler, ticari alacaklar, diğer alacaklar ve stoklar nominal değerlerle devamlı artış göstermektedir. Aynı şekilde pasif değerleri oluşturan borçlar ve diğer ödenecek vergi ve yükümlülükler kalemleri için de nominal anlamda düzenli bir artış söz konusudur. Bu yükseliş trendi Grafik 3.1 ve 3.2 de daha açık olarak da görülmektedir. Tablo 3.1'e bakıldığında nominal anlamda 1995 yılına gelinceye kadar bütün aktif değerlerde büyük artışlar gözlemlenmemektedir, ancak 1996'dan sonra özellikle ticari alacaklar ve stoklar kalemlerinin yükselmeye başladığı görülmektedir. Orman işletmelerinde ticari alacaklar kalemini oluşturan değerler, işletmenin bir yıl içinde tahsilini öngördüğü alacaklarını veya yapılacak bir iş için üçüncü şahıslara verilen depozito veya teminatlardan oluşur. Stoklar kalemi daha hızlı bir artış göstermiş, 2000 yılında bir miktar düşüş kaydetmiştir. Tablo 3.2 ve Grafik 3.2'de bilançonun pasif tarafını oluşturan kalemler izlenmektedir. Diğer borçlar hesaplarında işletmenin herhangi bir ticari nedene dayanmayan, örneğin personele olan borçlar, müsadereli mallar veya OGM'ye ödenmesi gereken katma bütçe borçları gibi hesapların takibinde kullanılmaktadır. Bu kalem de on yıllık süreç içerisinde nominal anlamda devamlı çıkış eğiliminde olmuştur. Ödenecek vergi ve yükümlülükler hesapları ise işletmenin vergi borçları ve ödenmesi gereken fonlar, personelin emeklilik kesintileri gibi ödemelerin takip edildiği hesaplardır. 1995 yılına kadar nominal olarak yükseliş trendi düşük olan bu hesap da bu yıldan sonra daha yüksek oranlarda artışa geçmiştir. Bu değişiklikte 1994 yılı Nisan ayında alınan istikrar kararlarıyla uygulamaya konulan ek vergi ve diğer yükümlülüklerin artan oranları etkili olmuş olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3.3 ve Grafik 3.3de bilanço tablosunun aktif hesaplarının reel rakamlarla ifadesine bakıldığında dikkati çeken kalemler 1991-1993 yılları arasında büyük düşüşler kaydeden ticari alacaklar ve diğer alacaklar kalemleridir. İşletmenin bir yıl içinde tahsilini öngördüğü bu alacaklar, 1993 yılından sonra büyük değişimler göstermeyerek devam etmiştir. Stoklar kalemi ise 1991-2000 yılları arası inişli çıkışlı bir seyir izlemiş 1999 yılında yüksek miktarlarda artarak, 2000 yılında düşmüştür.

Tablo 3.4 ve Grafik 3.4 bilançonun pasif tarafındaki hesapları reel olarak ifade etmektedir. 1991 yılında işletme, mal ve hizmetleriyle ilgili olmayan diğer borçlar

Tablo 3.4 ve Grafik 3.4 bilançonun pasif tarafındaki hesapları reel olarak ifade etmektedir. 1991 yılında işletme, mal ve hizmetleriyle ilgili olmayan diğer borçlar kalemindeki borçlarını (personale, OGM ve katma bütçeye 1994 yılına kadar ödemiş ve bundan sonra herhangi bir artış görülmemiştir). Diğer kalemlerde ve uzun vadeli yabancı kaynaklarda reel anlamda herhangi bir artış azalış kaydedilmemiştir.

Bu değerlerde enflasyonun etkisi olduğundan reel değerleri elde etmek amacıyla fiyat indeksinden (DİE, TEFE) yararlanılarak sayfa 27'deki formül yardımı ile enflasyonun etkisi kaldırılmış ve reel değerler elde edilmiştir [51] (Tablo 3.3 ve 3.4 ve Grafik 3.3 ve 3.4).

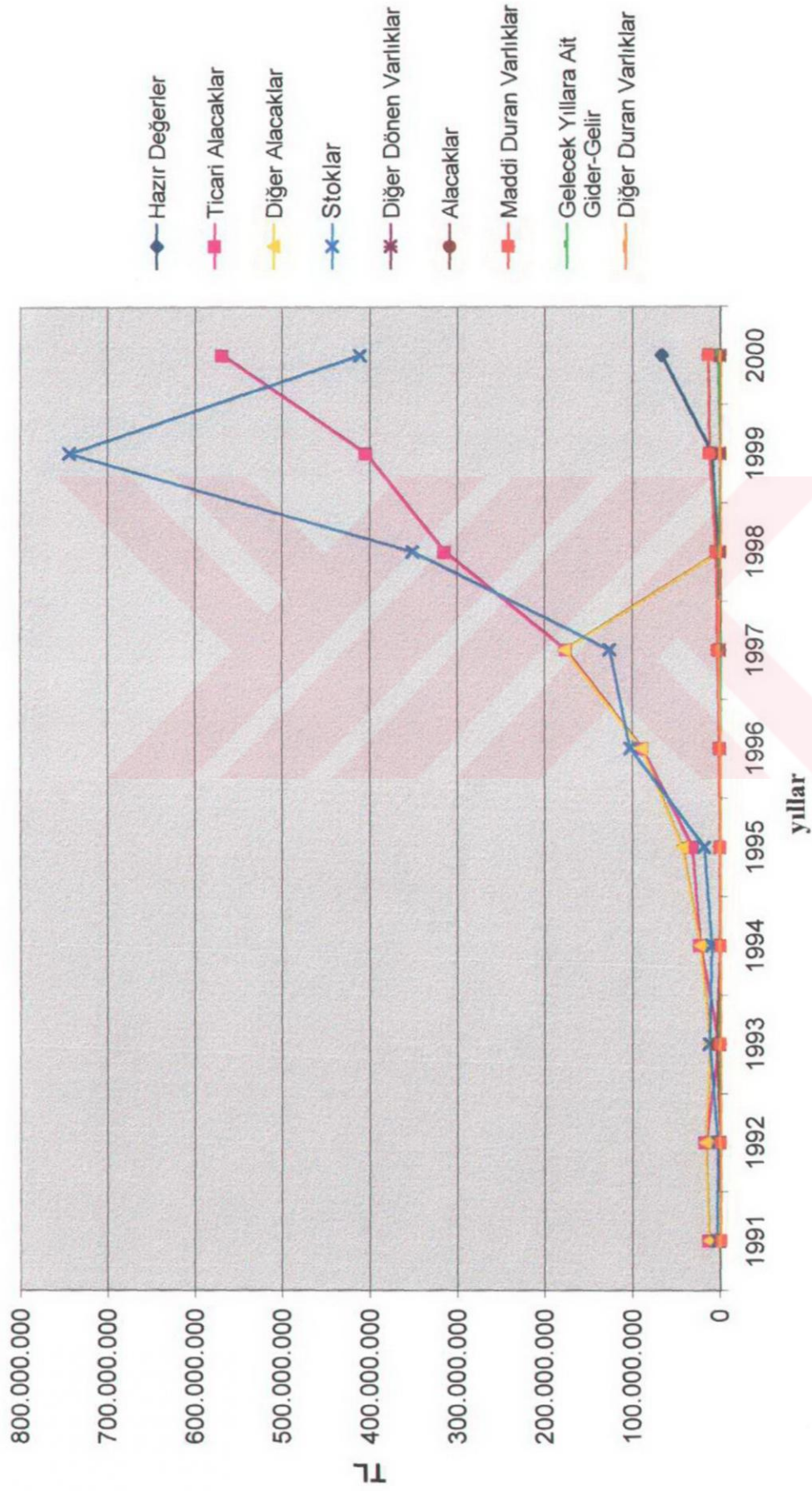
Tablo 3.3 ve 3.4 deki reel değerlere baktığımızda, enflasyonun etkisi kaldırıldığında aktif tarafın dönen değerlerini oluşturan kalemlerde bazı dönemlerde iniş çıkışlı seyir izlemekle beraber on yıllık dönem için azalış söz konusu olmuştur. Aynı trend pasif değerleri oluşturan ticari ve diğer borçlar için de görülmektedir. Grafik 3.4 de görüleceği gibi reel anlamda yükseliş trendinde olan tek kalem ödenecek vergi ve diğer yükümlülükler kalemi olmaktadır. Özellikle 1996 yılından sonra bunun söz konusu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1 Bilanço (aktifler, nominal değerler, .000 TL)

Yıllar	AKTİF										
	DÖNEN VARLIKLAR						DURAN VARLIKLAR				
	Hazır Değerler	Ticari Alacaklar	Diğer Alacaklar	Stoklar	Diğer Dönen Varlıklar	Alacaklar	Maddi Duran Varlıklar	Gelecek Yıllara Ait Gider-Gelir	Diğer Duran Varlıklar		
1991	16.549	13.527.460	13.528.351	4.126.405	177.612	-	126.313	-	7.908		
1992	75.153	17.216.754	17.246.652	3.781.817	205.952	-	888.384	171.313	70.474		
1993	22.045	1.937.302	11.971.117	12.928.647	199.028	4.764.557	823.344	791.468	33.260		
1994	51.793	23.490.342	23.522.446	10.362.052	203.244	-	747.242	-	-		
1995	82.801	32.123.280	43.666.876	19.227.948	203.244	-	819.862	-	11.238		
1996	31.469	89.512.661	90.211.097	103.502.741	204.244	-	1.382.198	-	71.389		
1997	796.165	176.489.940	178.313.937	126.888.514	203.244	-	2.910.693	34.895	2.111.115		
1998	2.620.553	315.121.100	-	352.129.292	203.244	914.354	4.795.100	2.115.405	-		
1999	9.695.818	404.707.276	-	744.781.328	203.244	-	12.783.083	-	-		
2000	67.487.556	568.977.898	-	412.115.673	203.244	-	14.335.808	3.049.655	-		

Kaynak: Demirköy Orman İşletmesi 1991-2000 bilançoları

Grafik 3.1 Bilanço aktifler, nominal değerler

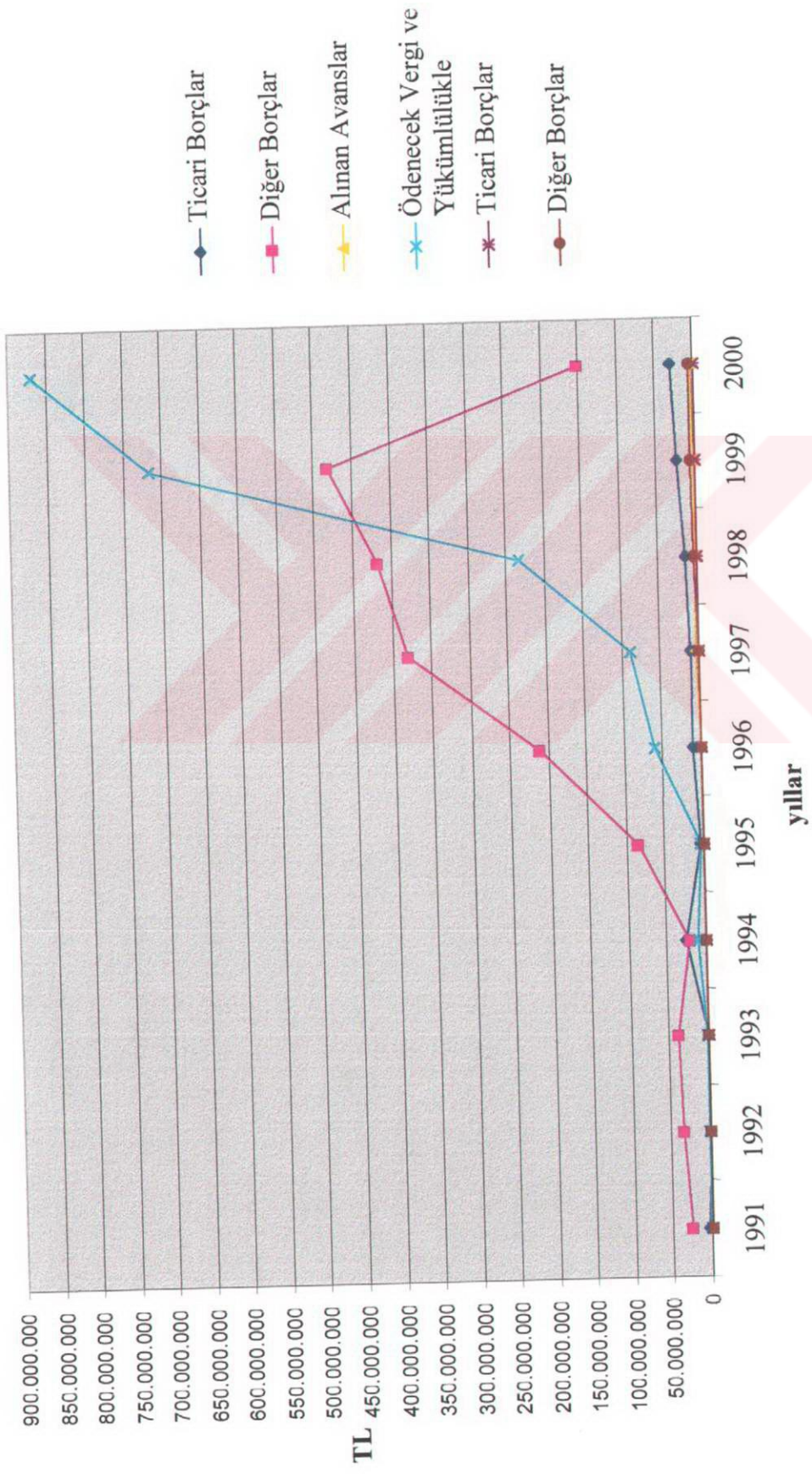

Tablo 3.2 Bilanço (pasifler, nominal değerler, .000 TL)

Yıllar	PASİF									
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR					UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR				
	Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Alınan Avanslar	Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler		Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Sermaye		
1991	3.378.649	26.282.689	-	1.799.769		48.490	-		1.000	
1992	649.299	36.160.058	7.200	2.793.463		48.479	-		1.000	
1993	1.065.271	39.145.661	14.092	3.195.355		49.389	-		1.000	
1994	26.063.992	21.675.461	-	10.587.277		-	49.389		1.000	
1995	3.447.907	86.926.446	577.222	5.088.285		94.389	-		1.000	
1996	10.114.240	212.521.833	790.734	61.387.503		99.489	-		1.000	
1997	10.805.824	380.529.189	5.363.991	90.987.921		60.579	-		1.000	
1998	16.524.163	418.491.755	2.843.328	234.635.345		-	5.403.462		1.000	
1999	25.426.100	482.680.469	2.339.284	717.790.377		-	6.048.462		1.000	
2000	30.053.876	153.050.577	4.203.119	871.282.161		-	7.579.102		1.000	

Kaynak: Demirköy Oİman İşletmesi 1991-2000 bilançoları

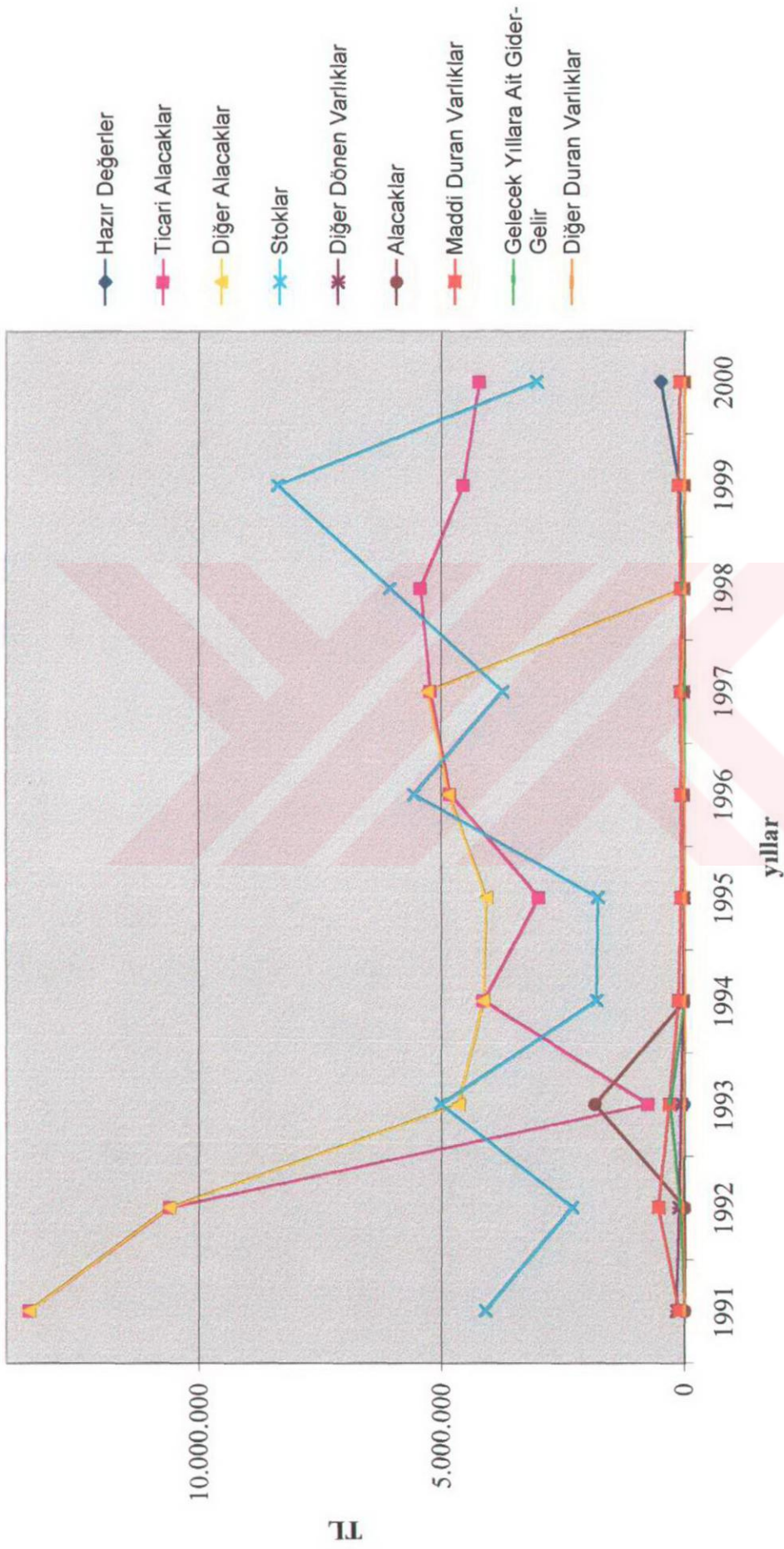
Grafik 3.2 Bilanço pasifleri, nominal değerler

Tablo 3.3 Bilanço (aktifler, reel değerler, .000 TL)

Yıllar	AKTİF											TEFE 1991= 100
	DÖNEN VARLIKLAR						DURAN VARLIKLAR					
	Hazır Değerler	Ticari Alacaklar	Diğer Alacaklar	Stoklar	Diğer Dönen Varlıklar	Alacaklar	Maddi Duran Varlıklar	Gelecek Yıllara Ait Gider-Gelir	Diğer Duran Varlıklar			
1991	16.549	13.527.460	13.528.351	4.126.405	177.612	-	126.313	-	7.908	100		
1992	46.362	10.621.069	10.639.513	2.333.015	127.052	-	548.047	105.683	43.467	162.1		
1993	8.578	754.694	4.663.466	5.036.481	77.533	1.856.080	320.742	308.324	12.957	256.7		
1994	9.142	4.146.574	4.152.241	1.829.135	35.877	-	131.905	-	-	566.5		
1995	7.752	3.007.516	4.088.276	1.800.201	19.028	-	76.759	-	1.052	1068.1		
1996	1.697	4.827.562	4.865.230	5.582.070	11.015	-	74.544	-	3.850	1854.2		
1997	23.620	5.236.002	5.290.116	3.764.456	6.030	-	86.353	1.035	62.631	3370.7		
1998	45.244	5.440.626	-	6.079.580	3.509	15.786	82.788	36.523	-	5792		
1999	109.368	4.565.071	-	8.401.084	2.292	-	144.192	-	-	8865.3		
2000	502.696	4.238.165	-	3.069.740	1.514	-	106.784	-	-	13425.1		

Grafik 3.3 Bilanço aktifleri, reel değerler

Tablo 3.4 Bilanço (pasifler, reel değerler, .000 TL)

Yıllar	PASİF										TEFE 1991=100
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR					UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR				ÖZKAYNAKLAR	
	Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Alınan Avanslar	Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Sermaye				
1991	3.378.649	26.282.689	-	1.799.769	48.490	-	-	1.000	100		
1992	398.704	22.307.253	4.442	1.723.296	29.907	-	-	617	162.1		
1993	414.987	15.249.576	5.490	1.244.782	19.240	-	-	389	256.7		
1994	4.600.881	3.826.207	-	1.868.893	-	-	8.718	176	566.5		
1995	322.707	8.138.418	54.042	476.386	8.837	-	-	94	1068.1		
1996	545.477	11.461.646	42.645	3.310.727	5.366	-	-	54	1854.2		
1997	320.581	11.289.322	159.136	2.699.378	1.797	-	-	30	3370.7		
1998	285.293	7.225.341	49.091	4.051.025	-	-	93.292	17	5792		
1999	286.805	5.444.604	26.387	8.096.628	-	-	68.226	11	8865.3		
2000	223.863	1.140.033	31.308	6.489.949	-	-	56.455	7	13425.1		

Tablo 3.5 deki gelir tablosuna bakıldığında nominal olarak satışlar, satış maliyetleri, faaliyet giderleri ve net kâr (1999 yılı hariç) bir yükseliş trendi göstermiştir. Yine Tablo 3.5e yukarıdaki formül uygulandığında ve enflasyonun etkisi çıkarıldığında (Tablo 3.6) görüyoruz ki net satışlarda 1991den 1994e kadar bir azalış söz konusu olmuş, 1995, 1996 ve 1997de artış göstererek 31.214.965.000 TL'ye yükselmiş ve sonraki iki yıl yine bir düşüş yaşanmış ve 2000 yılını 29.782.896.000 TL'ye yükselerek kapatmıştır.

Satışların maliyeti açısından tabloya baktığımızda, 1991, 1992 ve 1993 yıllarında satışlarda görülen azalma ile birlikte maliyetler de düşmüş, 1994de ise satışlardaki azalmaya rağmen maliyetlerde artış gözlemlenmiştir. 1995, 1996 ve 1997 yıllarında satışlardaki artışa paralel olarak maliyetlerin de arttığı görülmüştür. 1998 yılına gelindiğinde, satışlarda azalma kaydedilmesine bağlı olarak maliyetlerde de azalma meydana gelmiştir. Fakat 1999 yılına baktığımızda satışların azalmaya devam etmesine rağmen maliyetlerde az da olsa bir artış görülmektedir. 2000 yılına bakıldığında satışlardaki artışa paralel olarak maliyetlerde de bir artış görülmüştür.

Faaliyet giderleri açısından reel değerlere bakarsak, 1991, 1992 ve 1993 yıllarında satışlar ve maliyetlerde olduğu gibi giderler de azalmış, daha sonraki iki yıl artışla devam etmiş, 1997 ve 1999 yıllarında faaliyet giderlerinde ani yükselişler olmuş ve 2000 yılında tekrar düşüş göstermiştir. Faaliyet giderlerinin satışlarla doğrudan ilişkisi olmayan giderleri (personel, araştırma, geliştirme..vb) kapsadığından bu iniş ve çıkışları satışlarla ilişkilendirmek doğru görülmemektedir.

Tablonun net kâr sütununa bakıldığında, yıllar itibariyle, 1991 ve 1992 arasında satışlardaki düşüş, maliyetlerdeki düşüşten az olduğu için net kâr yükselmiştir. 1993de satışlarda büyük oranda düşüşe rağmen maliyetlerde bu oranda düşüş görülmediği için net kârda düşüş yaşanmıştır. 1994 yılına geldiğimizde satışlarda düşüşün devam ettiğini buna karşılık maliyetlerde artış olduğundan dolayı net kâr miktarı büyük düşüş görülmüştür. 1994 yılında ekonomiye genel olarak bakıldığında 5 Nisan istikrar kararlarından sonra tüm sektörlerde maliyet artışları göz önüne alınırsa bu kâr düşüşünün dışsal olduğu görülebilir. 1995 yılında ise satıştaki büyük artış ve maliyetlerdeki küçük artışların sonucu olarak net kâr yükseliş kaydetmiştir. 1996 ve 1997 de ise satışlarda yükselme olmasına rağmen maliyetlerdeki artışla kâr düşmüştür. 1998 ve 1999 yıllarında da satış rakamları reel anlamda düşüşe geçmiş buna karşılık maliyetlerde ve diğer giderlerde artış görülmüş, kâr miktarı düşmüş ve hatta 1999 yılında işletme ilk defa zarara geçmiştir. İşletmeden alınan bilgilere göre 1999 yılında oluşan zararın sebebi stokta kalan yüksek miktardaki yakacak odundur. O yıl üretilmiş olan yakacak odun miktarının %43ü stokta kalmıştır, bu da satışların azalması ve depolama dahil giderlerin ve maliyetlerin artması demektir. 2000 yılında depodaki stoklar ve o yıl üretilen malların satışı ile, maliyetlerin artmasına rağmen, tekrar kâra geçilmiştir. 1991=100 kabul edilerek elde edilen ve reel sabit fiyat indeksi sütununa bakarsak, indeks 1992 yılındaki yükselişin ardından devamlı olarak düşüş kaydetmiştir. 1999 yılındaki en düşük değerden sonra bir miktar yükselmiş ancak 1991=100 iken 2000= 35.40 olmuştur.

Tablo 3.5: Demirköy Orman İşletmesi Gelir Tablosu (nominal değerler, .000 TL)

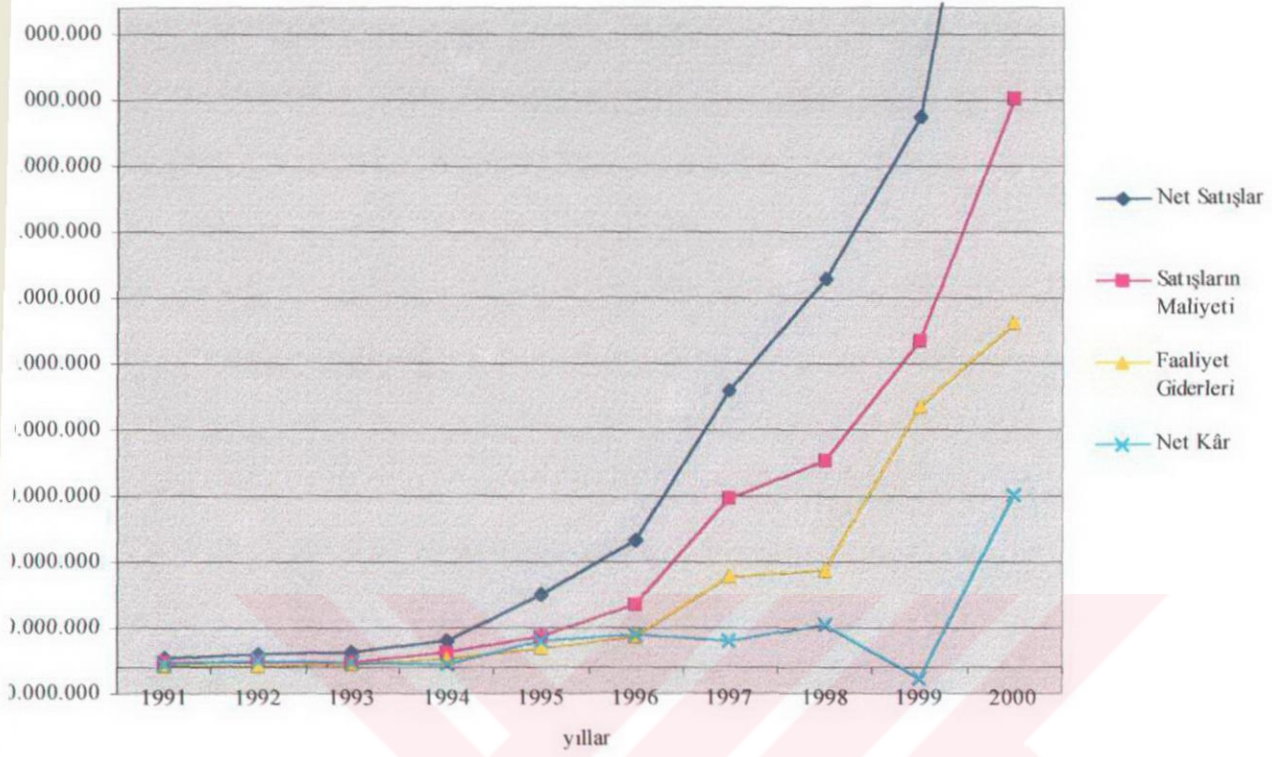
Yıllar	Net Satışlar	Satışların Maliyeti	Faaliyet Giderleri	Net Kâr
1991	35.898.746	18.119.356	7.156.647	13.838.391
1992	51.722.442	19.293.928	9.811.176	27.089.148
1993	57.631.404	21.386.196	14.440.339	23.775.207
1994	106.686.841	55.673.824	38.548.960	13.018.901
1995	276.786.554	116.723.452	75.163.451	104.159.553
1996	486.554.702	240.942.000	121.813.044	130.372.672
1997	1.052.162.852	646.616.085	344.297.240	104.877.239
1998	1.478.112.433	787.815.204	366.967.019	167.546.921
1999	2.094.196.309	1.242.541.271	995.011.520	-35.582.832
2000	3.998.383.651	2.156.080.056	1.308.675.315	657.699.819

Kaynak: 1991-2000 Gelir Tabloları[53]

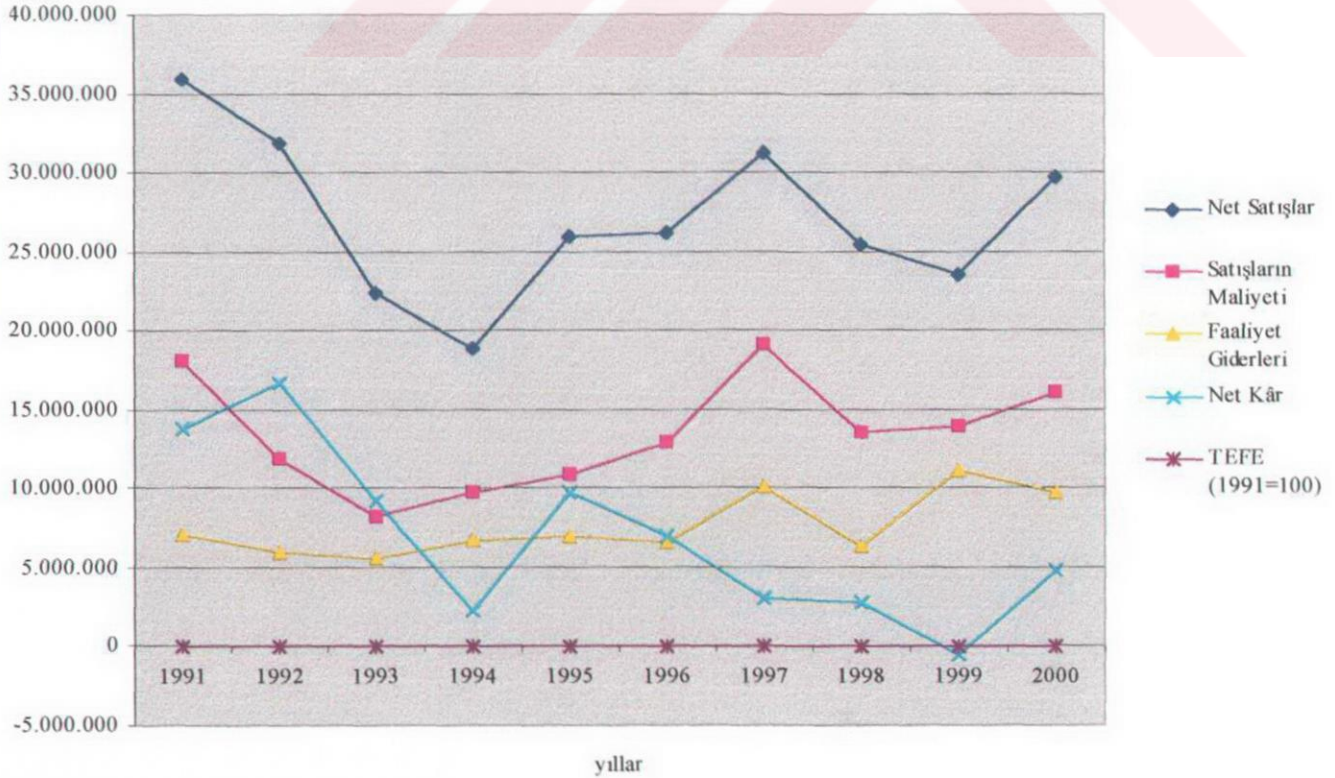
Tablo 3.6: Demirköy Orman İşletmesi Gelir Tablosu (reel değerler, .000 TL)

Yıllar	Net Satışlar	Satışların Maliyeti	Faaliyet Giderleri	Net Kâr	Reel Sabit Fiyat İndeksi	TEFE 1991=100
1991	35.898.746	18.119.356	7.156.647	13.838.391	100	100
1992	31.907.737	11.902.484	6.052.545	16.711.380	120.76	162.1
1993	22.450.878	8.331.202	5.625.375	9.261.864	66.93	256.7
1994	18.832.628	9.827.682	6.804.759	2.298.129	16.61	566.5
1995	25.913.917	10.928.138	7.037.117	9.751.854	70.47	1068.1
1996	26.240.680	12.994.391	6.569.574	7.031.208	50.81	1854.2
1997	31.214.965	19.183.436	10.214.413	3.111.437	22.48	3370.7
1998	25.519.896	13.601.781	6.335.756	2.892.729	20.90	5792.0
1999	23.622.396	14.015.783	11.223.664	-401.372	2.90	8865.3
2000	29.782.896	16.060.067	9.747.974	4.899.031	35.40	13425.1

Grafik 3.5 Gelir tablosu, nominal değerler

Grafik 3.6 Gelir tablosu, reel değerler

3.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi Tekniği

Demirköy Orman İşletmesinin 1991-2000 yılları arası bilanço ve mali tabloları alınmış ve bu tablolar on yıllık süreç içerisinde incelemeye tabii tutulmuştur. Bu tablolarda uzun süreli bir karşılaştırma öngörülmüş ve tablolardaki kalemlerin her biri ele alınmıştır. Bilanço tablosunun aktif tarafında yer alan dönen varlıklar içinde; hazır değerler, ticari alacaklar, diğer alacaklar, stoklar ve diğer dönen varlıklar, duran varlıklar için; alacaklar, maddi duran varlıklar, gelecek yıllara ait gider ve gelirler ve diğer duran varlıklar olmak üzere ele alınmıştır. Pasif kısımda ise kısa vadeli yabancı kaynaklar olarak; ticari borçlar, diğer borçlar, alınan avanslar ve ödenecek vergi ve diğer yükümlülükler, uzun vadeli yabancı kaynaklar olarak da; ticari borçlar, diğer borçlar ve öz sermaye değerlendirilmiştir. Gelir tablosunda ise net satışlar, satışların maliyeti, faaliyet giderleri ve net kar kalemleri üzerinden sonuçlar değerlendirilmiştir.

1991-2000 yılları arasındaki on yıllık değişim öncelikle nominal değerlerle ifade edilmiş, daha sonra bu değerlerin enflasyon etkisini içerdiğinden reel değerlere çevrilmiştir. Bunun yanında karşılaştırmalı analiz yapmak için baz yıl ve önceki yıl esaslarına göre ayrı tablolar düzenlenmiştir.

3.2.1. Tabloların Düzenlenmesi

Karşılaştırmalı bilanço ve gelir tabloları oluşturulurken önce nominal değerler kullanılmış sonra bunlar reel değerlere çevrilmiş ve tablo kalemlerinin eğilimleri yorumlanmıştır. On yıllık bir sürecin değerlendirilmesi yapılmaya çalışıldığından baz yıl ve önceki yıl esaslarına göre tablolar aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

Baz yıl esasına göre, nominal olarak bilanço tablosunun elde edilmesi aşağıda örneklendirilmiştir. Örnek olarak bilanço tablosu kalemlerinden dönen varlıklar değerleri alınmıştır:

	1991 1.yıl	1992 2.yıl	1993 3.yıl	Değişim 2.yıl-1.yıl	Değişim 3.yıl-1.yıl
Stoklar	4.126.405	3.781.817	12.928.647	-344.588	8.802.242

Bu mutlak değerlerin bulunmasından sonra ise;

$$((2.yıl - 1.yıl) / 1.yıl) \times 100 = - \% 8$$

$$((3.yıl - 1.yıl) / 1.yıl) \times 100 = \% 213$$

Aynı şekilde reel değerlerde ve gelir tablosunun nominal ve reel değerlerinde bu yol izlenerek işletmenin faaliyetlerinin izleneceği karşılaştırmalı tablolar elde edilmiştir.

3.2.2 Tabloların Yorumlanması

Yukarıda verilen bilgiler ışığında elde edilen Tablo 3.7, 3.8 bilanço tablolarının aktif ve pasif kalemlerini nominal değerlerle; Tablo 3.9 ve 3.10 da ise reel değerlerle göstermektedir. Öncelikle baz yıl esasına göre elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. 1991 yılı araştırmada baz yıl olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3.7 ve 3.8’de işletmenin bilanço tablolarındaki on yıllık değişim nominal mutlak rakamlar ve yüzde olarak görülmektedir. Dönen varlıkları oluşturan kalemlerden hazır değerler, yani kasa mevcudu, bankadaki paralar ve diğer nakde çevrilebilir değerlerden meydana gelir. Bu kalemin 1991’e göre 1992’de %354 ve 1995’de %400 artış gösterdiğini, 1997’den sonra ise daha büyük oranlarda artarak 2000 yılında artış oranının %407.704 olduğu görülmüştür. Buradaki rakamlar nominal değerler olduğundan enflasyonun da etkisiyle bu rakamlar elde edilmektedir. Dönen varlıklar grubunda diğer bir hesap olan ticari alacaklar kalemi 1993 yılında 1991 yılına göre düşüş göstermiş bunun dışında 2000 yılına kadar yükselerek devam etmiş ve 2000 yılında % 4106 kaydedilmiştir. Stoklar kalemine bakıldığında, 1992 yılında yaşanan -%8 lik bir düşüşün ardından 1999 yılına kadar artarak gitmiş ve en yüksek değer olan 740.654.923 TL değerle %17.949 artış kaydedilmiştir. 2000 yılında bu artış bir miktar düşerek 407.989.268 TL ve %9887 olmuştur. 1999 yılındaki stok artışında en büyük rol deprem felaketinden dolayı elde kalan mallar olmuştur. Tablo 3.8 de bilanço tablosunun pasif hesap gruplarının nominal olarak ve baz yıl 1991’e göre değişiklikleri görülmektedir. Bu hesap grubunun kısa vadeli yabancı kaynaklar hesaplarından olan ödenecek vergi yükümlülükler, 1992’de 1991’e göre %55, 1993’de %77, 1994’de %488 gibi oranlarla artarak devam etmiş ve 1999’da %39.782 ve 2000 yılında ise %48.311 olarak hesaplanmıştır. Bu oranın bu kadar yüksek olması işletmenin devlete olan vergi ve fonlar gibi yükümlülüklerinin devamlı arttığı anlamına gelmektedir. Nominal anlamda ve mutlak değerlerle ifade edildiğinde bu yükümlülükler işletmenin kısa vadeli borçlarının büyük kısmını oluşturmaktadır. İşletmenin 2000 yılı itibariyle ödenecek vergi ve yükümlülükleri 869.482.392 TL, ticari borçları 26.675.227 ve diğer borçları 126.767.888 olmuştur. İşletmenin diğer kısa vadeli borçlarındaki artış oranları da 1991’e göre 1999 yılında ticari borçlar için %652 ve diğer borçlar için %1736; 2000 yılında bu değerler sırasıyla %789 ve %482 olmuştur. Uzun vadeli yabancı kaynaklar grubundaki hesap kalemlerine baktığımızda on yıllık süreçte önemli bir değişim olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.9 ve 3.10 a bakıldığında bilanço tablosunun aktif ve pasif kalemleri enflasyondan arındırılmış olarak görülebilir. Tablo 3.9 aktif hesap grubunda hazır değerler kaleminde 1996 yılına kadar eksi değerler gözlenirken, 1993’de -7962 TL ile -%48, 1994’de -7407 TL ile %45, 1996’da -14.852 TL ile -%90, 1997 yılından itibaren artı değerlere ulaşılmış ve 2000 yılında 486.147 TL ile %2938 oranı elde edilmiştir. Orman işletmeleri kasalarında ve banka hesaplarında bir miktar para mevcut bulundurulabilirler ve bu da hazır değerler hesap kalemini oluşturan rakamlardır. Orman işletmeleri banka ve kasalarında yüksek miktarda nakit bulunduramazlar. Bunun sebebi işletmelerin satışlardan elde ettikleri gelirleri giderlerini düştükten sonra 10 milyar TL.den fazlasını bağlı bulundukları bölge müdürlüklerine aktarma zorunluluğudur. Orman bölge müdürlükleri ise ellerinde 100 milyar TL ya kadar

Tablo 3.7 Karşılaştırmalı tablolar (bilanço aktifleri, nominal, baz yıl =1991, .000TL)

Yıllar	AKTİF										
	DÖNEN VARLIKLAR						DURAN VARLIKLAR				
	Hazır Değerler	Ticari Alacaklar	Diger Alacaklar	Stoklar	Diger Dönen Varlıklar	Alacaklar	Maddi Duran Varlıklar	Gelecek Yıllara Ait Gider Gelir	Diger Duran Varlıklar		
	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer
1991*	16.549.300	-	13.527.460	-	4.126.405	-	177.611	-	126.313	-	7.908
1992	58.604	354	3.689.294	27	3.718.301	27	28.340	16	762.071	603	62.566
1993	5.496	33	-11.590.158	-86	-1.557.234	-11	21.416	12	697.031	552	25.352
1994	35.244	213	9.962.882	74	9.994.095	74	25.632	14	620.929	491	-
1995	66.252	400	18.595.820	137	30.138.525	223	25.632	14	693.549	549	3.330
1996	14.920	90	75.985.201	562	76.682.746	567	25.632	15	1.255.885	994	63.481
1997	779.616	4711	162.962.480	1205	164.785.586	1218	25.632	14	2.784.380	2204	2.103.207
1998	2.604.004	15735	301.593.640	2229	-	-	25.632	14	4.668.793	3696	-
1999	9.679.269	58.488	391.179.816	2892	-	-	25.632	14	12.656.770	10020	-
2000	67.471.007	407.704	555.450.438	4106	-	-	25.632	14	14.209.495	11249	-

* 1991 yılı değerleri bilançodan alınmıştır.

Tablo 3.8 Karşılaştırmalı tablolar (bilanço pasifleri, nominal, baz yıl =1991, .000TL)

Yıllar	PASİF											
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR								UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			
	Ticari Borçlar		Diğer Borçlar		Alınan Avanslar		Ödenecek Vergi ve Yükümlülükler		Ticari Borçlar		Diğer Borçlar	
	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%
1991*	3.378.649	-	26.282.689	-	-	-	1.799.749	-	48.490	-	-	-
1992	-2.732.350	-81	9.877.369	37	7.200	-	993.694	55	-11	-2	-	-
1993	-2.313.378	-68	12.862.972	49	14.092	-	1.395.586	77	-101	-20	-	-
1994	22.685.343	671	-4.607.228	-17	-	-	8.787.508	488	-	-	49.389	-
1995	69.258	2	60.643.757	231	577.222	222	3.288.516	183	45.899	95	-	-
1996	6.735.591	199	186.239.144	709	790.734	734	59.587.734	3311	50.999	105	-	-
1997	7.427.175	220	354.246.500	1348	5.363.991	991	89.188.152	4955	12.089	25	-	-
1998	13.145.514	389	392.209.066	1492	2.843.328	328	232.835.576	12937	-	-	5.403.462	-
1999	22.047.451	652	456.397.780	1736	2.339.284	284	715.990.608	39782	-	-	6.048.462	-
2000	26.675.227	789	126.767.888	482	4.203.119	119	869.482.392	48311	-	-	7.579.102	-

* 1991 yılı değerleri bilançodan alınmıştır

Tablo 3.9 Karşılaştırmalı tablolar (bilanço aktifleri, reel, baz yıl =1991, .000TL)

Yıllar	AKTİF										DURAN VARLIKLAR									
	DÖNEN VARLIKLAR										DURAN VARLIKLAR									
	Hazır Değerler		Ticari Alacaklar		Diğer Alacaklar		Stoklar		Diğer Dönen Varlıklar		Alacaklar		Maddi Duran Varlıklar		Gelecek Yıllara Ait Gider Gelir		Diğer Duran Varlıklar			
	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%		
1991*	16.549.300	-	13.527.460	-	13.528.351	-	4.126.405	-	177.611	-	-	-	126.313	-	-	-	-	-		
1992	29.813	180	-2.906.391	-21	-2.888.838	-21	-1.793.390	-43	-50.560	-28	-	-	421.734	334	105.683	-	35.568	450		
1993	-7962	-48	-12.772.766	-94	-8.864.885	-65	910.076	22	-100.079	-56	1.856.080	-	194.429	154	308.324	-	5049	64		
1994	-7407	-45	-9.380.886	-69	-9.376.110	-69	-2.297.270	-56	-141.735	-80	-	-	5592	4	-	-	-	-		
1995	-8797	-53	-10.519.944	-78	-9.440.075	-70	-2.326.204	-56	-158.584	-89	-	-	-49554	-39	-	-	-6856	-87		
1996	-14.852	-90	-8.699.898	-64	-8.663.121	-64	1.455.665	35	-166.597	-94	-	-	-51.769	-41	-	-	-4058	-51		
1997	7071	43	-8.291.458	-61	-8.238.235	-61	-361.949	-9	-171.582	-97	-	-	-39.960	-32	1035	-	54.723	692		
1998	28.695	173	-8.086.834	-60	-	-	1.953.175	47	-174.103	-98	15.786	-	-43.525	-34	36.523	-	-	-		
1999	92.819	561	-8.962.389	-66	-	-	4.274.679	103	-175320	-99	-	-	17.879	14	-	-	-	-		
2000	486.147	2938	-9.289.295	-69	-	-	-1.056.665	-26	-176.098	-99	-	-	-19.529	-15	-	-	-	-		

* 1991 yılı değerleri bilançodan alınmıştır.

Tablo 3.10 Karşılaştırmalı tablolar (bilanço pasifleri, reel, baz yıl = 1991, .000TL)

Yıllar	PASİF													
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR							UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						
	Ticari Borçlar		Diğer Borçlar		Alınan Avanslar		Ödenecek Vergi ve Yükümlülükler		Ticari Borçlar		Diğer Borçlar		Özsermaye	
	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%
1991*	3.378.649	-	26.282.689	-	-	-	1.799.749	-	48.490	-	-	-	1.000	-
1992	-2.979.945	-88	-3.975.436	-15	4442	-	-76.473	-4	-18.583	-38	-	-	-383	-38
1993	-2.963.662	-88	-11.033.113	-42	5490	-	-554.987	-31	-29.250	-60	-	-	-611	-61
1994	1.222.232	36	-22.456.482	-85	-	-	69.124	4	-	-	8718	-	-824	-82
1995	-3.055.942	-90	-14.821.043	-56	54.042	-	-1.323.383	-73	-39.653	-82	-	-	-906	-91
1996	-2.833.172	-84	-14.821.043	-56	42.645	-	1.510.958	84	-43.124	-89	-	-	-946	-95
1997	-3.058.068	-90	-14.993.367	-57	159.136	-	899.609	50	-46.693	-96	-	-	-970	-97
1998	-3.093.356	-91	-19.057.348	-72	49.091	-	2.251.256	125	-	-	93.292	-	-983	-98
1999	-3.091.844	-91	-20.838.085	-79	26.387	-	6.296.859	350	-	-	68.226	-	-989	-99
2000	-3.154.786	-93	-25.142.656	-96	31.808	-	4.690.180	260	-	-	56.455	-	-993	-99

* 1991 yılı değerleri bilançodan alınmıştır.

tutabilirler. Bu rakamlar işletmeler için 3 milyar ve bölge müdürlükleri için 50 milyar iken 17.03.2003 tarihli bir yazı ile OGM İdari Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından yeniden düzenlenmiştir. Orman işletmelerinde diğer işletmelerde olduğu gibi likit olma, likit bulundurma gibi hakları yoktur, elinde bulunduğundan fazla likide ihtiyacı olduğunda bağlı bulunduğu bölge müdürlüğünden talep edebilir. Bölge müdürlüklerinin görevlerinden birisi de işletmelerden nakit fazlasını almak ve ihtiyacı olan işletmeye aktarmaktır. İşletmelerin bu özelliklerinden dolayı dönen varlıklarını oluşturan rakam genellikle stoklar ve ticari alacaklardan oluşur. Yani dönen varlıkların artış göstermesi demek stokların veya ticari alacakların artması anlamına gelir. Ticari ve diğer alacaklar kalemlerinde reel anlamda devamlı bir düşüş eğilimi göze çarpmaktadır. Stoklar hesabına gelindiğinde, inişli çıkışlı bir eğilim gösteren bu hesap, 1992'de -1.793.390 TL ile -%43, 1993'de 910.000 TL ile %22, 1994'de -2.297.270 TL ile -%56 olarak devam etmiş ve en yüksek artışı 1999'da 4.274.679 TL ve %103 ile kaydetmiştir. 2000 yılında ise eldeki stokların eritilmesiyle yine -1.056.665 TL ve -%26 stok düşüşüyle on yıllık süreci tamamlamıştır. Duran varlıklar kalemlerine bakıldığında mutlak değer olarak küçük değerlerle ifade edilen bu kalemlerde de bazı iniş çıkışlar olmasına rağmen çok yüksek değişimler göze çarpmamaktadır. Bilindiği gibi duran varlıklar işletme faaliyetlerinde kullanılan ancak bir yıl içerisinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülmeleyen varlık unsurlarından oluşur. Bunlar, yer altı yerüstü düzenleri, binalar, taşıtlar, demirbaşlar kalemlerinden oluşur. İşletme yeni demirbaş alımı veya bina yapılması gibi maddi duran varlıklar rakamlarında artış olmamışsa orman işletmelerinde bu hesap grubunun değerleri genellikle küçük rakamlarla ifade edilir.

Tablo 3.10'da pasif grubu hesaplarından kısa vadeli yabancı kaynaklar kaleminde, ticari borçlar ve diğer borçlar kalemleri 1991 yılına göre reel anlamda eksi değerlerde seyrettiği görülmektedir. Ticari borçlar için 1992'de -2.979.945 TL ve -%88, 1995'de -3.055.942 ve -%90, 1999'da -3.091.844 ve -%91 gibi değerler ve ticari borçlar için, 1992'de -3.975.436 ve -%15, 1995'de -14.821.043 ve -%56, 1999'da -20.838.085 ve -%79 değerleri hesaplanmıştır. Buna karşılık ödenecek vergi ve yükümlülükler 1992'de -%4, 1993'de -%31 ve 1995'de -%73 azalmakla beraber 1996 yılından itibaren mutlak değerler ve oran olarak artış eğilimine geçmiştir. 1996'da %84 artmış, 1998'de %125 ve 2000 yılında %260 artarak 4.690.180 reel değerine ulaşmıştır. Uzun vadeli yabancı kaynaklar hesap grubunda ticari borçlar ve diğer borçlar kalemlerinde önemli bir değişiklik kaydedilmemiştir. Özsermaye olarak 1952 yılında döner sermaye işletmeleri ilk kurulduğu zaman 750.000-1.500.000 TL arasında değişen sermayelerle işe başlayan işletmelerin sermayelerinde reel anlamda enflasyon etkisiyle erimenin dışında herhangi bir değişim olmamıştır. Devlet orman işletmelerinde diğer işletmelerde olduğu gibi sermaye artırımını gibi bir olay söz konusu değildir.

Gelir tabloları Tablo 3.11 nominal değerler ve Tablo 3.12 reel değerlerle baz yıl esasına göre düzenlenmiştir. Tablo 3.11'de net satışlardaki artışın 1992 de 1991'e göre a %44.08, 1993de 1991'e göre %60.54 ve 1994de 1991'e göre %136.65 gibi artarak devam ettiğini ve 2000de 1991'e göre karşılaştırmasının da %11037 olduğu daha önce ifade edilmişti. Aynı değerlere reel olarak bakıldığında da aslında net satışların reel rakamlarla ifade edildiğinde düşüş gösterdiği de belirtilmişti. 1991-1992 de -%11.12,

1991-1993 arası -%37.46, ve 1991-1994 de de -%47.54 gibi yükselen oranlarda net satışlarda düşüş görülmektedir. Daha sonra 1991-1995 arasında -%24.81'e inerek düşüşte bir yükselme kaydedilmiş, bundan sonraki yıllarda bu trend devam etmiş ve 1991-2000 de oran -%17.04 le son bulmuştur. Satışlardaki reel anlamdaki düşüşün sebepleri çok çeşitli olabilir. Demirköy Orman İşletmesi yetkililerinin bu konudaki görüşleri, 90'lı yıllarda yurtdışından kaçak yollarla, Bulgaristan ve Romanya'dan daha ucuza mal olan tomruk girişi, dolayısıyla bizim ürettiğimiz malın fiyatının yüksek olmasından satılamaması bunlardan birisidir. İkinci bir sebep olarak ise 90'lı yıllardan itibaren İstanbul'dan veya diğer illerden daha çok sayıda tüccarın gelip mal alırken bu sayıda azalma olması, 2000'lere doğru gelindikçe büyük illerde doğalgaz tüketiminin yaygınlaşması dolayısıyla ısınmada odun kullanımının azalması gibi çeşitli sebeplerle ihalelere olan talebin azalması gösterilebilir. Bütün bunların yanında Demirköy'de ORÜS işletmesi üretilen tomruğun %20 sini alırken, önce özelleştirilmesi daha sonra da kapatılması ile büyük bir müşteri kaybı olmuştur. Bütün bu sayılan sebepler Demirköy Orman İşletmesinde on yıllık süreç içerisinde net satışlarda görülen reel rakamlardaki düşüşü açıklamaktadır.

Tablo 3.11 ve 3.12'de maliyetler kısmına gelirsek görüyoruz ki, üretim için katılan maliyetlerde yıllar itibariyle nominal olarak artış göstermiş, 1991-1992 %6.48, 1991-1993 %18.03, 1991-1994 %207.26 ve 1991-2000 arasında da bu oran yükselerek %11799.32 olmuştur. Rakamlarda enflasyonun etkisi yok edilip reel olarak bakıldığında görüyoruz ki satışların maliyetlerinde 1991'e kıyasla 1991-1992'de -%34.31, 1991-1993 -%54.02, 1991-1994'de -%45.76 gibi devam etmektedir. 1991-1992 arası ve 1991-1993 arası maliyetlerde bir yükselme daha sonraki yıllarda ise maliyet düşüşlerinin artışa geçtiğini görüyoruz. Fakat reel anlamda genelde bir düşüş yaşanmıştır, bu da işletmenin satış maliyetlerini düşürme eğiliminde olduğuna işaret etmektedir. 2000 yılında 1991'e kıyasla satış maliyetindeki artış oranı reel rakamla -%11.36 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak nominal ve reel anlamda bakıldığında on yıllık süreçte net satışların artış oranı satışların maliyetlerinin artış oranından yüksektir. Bu da işletmenin net satışlarındaki artışın maliyetlerdeki artıştan yüksek tutulduğunu bu yüzden işletmenin başarısını göstermektedir. Bu başarı 1991'den 1996 yılına kadar yakalanmış, 1996'dan sonra maliyetlerdeki artış oranı satışlardaki artış oranını geçmiştir. 1996 yılında üretim maliyetleri hesaplarında kullanılan 161-A sayılı tebliğden 288 sayılı tebliğ geçişin etkisi olduğu düşünülmektedir.

İşletmenin satış maliyetlerinin dışında bir de faaliyet giderleri mevcuttur. Bunlar üretimle ilgisi olmayan fakat yıl sonu kârını etkileyen kalemlerdir. Araştırma geliştirme, pazarlama, satış, dağıtım ve genel yönetim giderlerinden oluşur. Yine Tablo 3.11 ve 3.12'de nominal ve reel olarak değerlere 1991 yılı baz alınarak bakıldığında 1991-1997, 1991-1999 ve 1999-2000 yılları karşılaştırmalarında görüyoruz ki, faaliyet giderlerinde çok büyük artış gözlemlenmiş reel olarak da aynı zamanın değerlerine bakarsak 1997'de %42.73, 1999'da %56.83 ve 2000 yılına gelindiğinde %36.21 değerleri hesaplandığı görülmüyor. Faaliyet giderlerindeki bu artış genellikle genel yönetim giderlerini oluşturan kalemlerden meydana gelir. Bu kalem de personel giderleri, araştırma-geliştirme, satış, dağıtım, pazarlama giderlerinden oluşur ve üretimle direkt ilgisi olmayan giderlerdir.

Tablo 3.11 Karşılaştırmalı Tablolar (gelir tablosu, baz yıl =1991, nominal değerler, .000 TL)

Yıllar	Net Satışlar		Satışların maliyeti		Faaliyet Giderleri		Net Kar	
	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%
1991*	35.898.746	-	18.119.356	-	7.156.647	-	13.838.391	-
1992	15.823.696	44.08	1.174.572	6.48	2.654.529	37.09	13.250.757	95.75
1993	21.732.658	60.54	3.266.840	18.03	7.283.692	101.77	9.936.816	71.80
1994	49.055.437	136.65	37.554.468	207.26	31.392.313	438.64	-819.490	-5.92
1995	240.887.808	671.02	98.604.096	544.19	68.006.804	950.26	90.321.162	652.68
1996	450.655.956	1255.35	222.822.644	1229.75	114.656.397	1602.10	116.534.281	842.11
1997	1.016.264.106	2830.92	628.496.729	3468.65	337.140.593	4710.87	91.038.848	657.87
1998	1.442.213.687	4017.45	769.695.848	4247.92	359.810.372	5027.64	153.708.530	1110.74
1999	2.058.297.563	5733.62	1.224.421.915	6757.53	987.854.873	13803.32	-49.421.223	-357.13
2000	3.962.484.905	11037.95	2.137.960.700	11799.32	1.301.518.668	18186.15	643.861.428	4652.72

* 1991 değerleri gelir tablosundan alınmıştır.

Tablo 3.12 Karşılaştırmalı Tablolar (gelir tablosu, baz yıl =1991, reel değerler, .000 TL)

Yıllar	Net Satışlar		Satışların maliyeti		Faaliyet Giderleri		Net Kar	
	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%
1991*	35.898.746	-	18.119.356	-	7.156.647	-	13.838.391	-
1992	-3.991.009	-%11,12	-6.216.872	-%34,31	-1.104.102	-%15,43	2.872.989	%20,76
1993	-13.447.868	-%37,46	-9.788.154	-%54,02	-1.531.272	-%21,40	-4.576.587	-%33,07
1994	-17.066.118	-%47,54	-8.291.674	-%45,76	-351.888	-%4,92	-11.540.262	-%83,39
1995	-9.984.829	-%27,81	-7.191.218	-%39,69	-119.530	-%1,67	-4.086.537	-%29,53
1996	-9.658.066	-%26,90	-5.124.965	-%28,28	-587.073	-%8,20	-6.807.183	-%49,19
1997	-4.683.781	-%13,05	1.064.080	%5,87	3.057.766	%42,73	-10.726.954	-%77,51
1998	-10.378.850	-%28,91	-4.517.575	-%24,93	-820.891	-%11,47	-10.945.662	-%79,10
1999	-12.276.350	-%34,20	-4.103.573	-%22,65	4.067.017	%56,83	-14.239.763	-%102,90
2000	-6.115.850	-%17,04	-2.059.289	-%11,36	2.591.327	%36,21	-8.939.360	-%64,60

* 1991 değerleri gelir tablosundan alınmıştır.

Son olarak gelir tablosunun en önemli kalemi olan net kar kısmına geliyoruz ki bu kalem şimdiye kadar anlatılan kalemlerin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle nominal değerlere bakarsak 1991'e oranla 1992 yılında %95.75 kâr artışı görülüyor ki bu işletme açısından olumlu bir sonuçtur. Bu değer in reel olarak ne olduğuna Tablo 3.12'de bakıldığında, 1992de 1991e göre kâr artış oranının %20.76 olduğunu görüyoruz. 1993de 1991e göre değerleri nispeten düşmüş hatta 1994 yılında nominal olarak 1991 yılına kıyasla net kâr oranı -%5.92 olarak bulunmuştur. Bunun sebepleri net satışlardaki düşüş ve maliyetler ile faaliyet giderlerindeki artış ile açıklanabilir. Bundan sonraki yıllarda 1991-1995, 1991-1996, 1991-1997 ve 1991-1998 yıllarında net kâr oranındaki nominal artış devam etmiş 1991 yılına gelindiğinde büyük bir kâr düşüşü yaşanmıştır. Net satışlardaki artış oranı, nominal değerlerle, %5733.62 iken satışların maliyetindeki artış %6757.53 olmuş ve faaliyet giderlerinde yaşanan % 13803.32 lik artış oranının sonucu olarak Demirköy orman İşletmesi nominal değerlerle 1999 yılında zarar etmiştir. Oysa Tablo 3.12deki reel değerlere bakıldığında, işletmenin 1992 yılı hariç diğer yıllarda reel anlamda zarar ettiği ortaya çıkmaktadır. Bu durum enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde, nominal değerlerin yanında reel değerlerin de hesaplanması ve bun göre yorum yapılmasını gerekli kılar. İşletme yönetiminin 1999 yılı zararı için stoklarda yüksek miktarda malın kalması dolayısıyla maliyetlerin yükselmesini neden olarak gördüğü anlaşılmaktadır. 2000 yılına gelindiğinde stokta önceki yıldan kalan malların da satılmasıyla nominal anlamda %4652.72 oranında kâr artışı olmuş reel olarak bu -%64.60 olarak kâr tablosuna yansımıştır.

Karşılaştırmalı tablo analizinin ikinci çeşidi olan önceki yıl esasına göre bilanço ve gelir tabloları, reel ve nominal anlamda düzenlenerek yorumlamalar buna göre yapılmıştır. Bundan önce rakamlar araştırma periyodunun başı olan 1991 yılı ile karşılaştırılırken, şimdi bütün kalemler bir önceki yıla göre olan değişimleri ile değerlendirilmektedir.

Önceki yıl esasına göre düzenlenen bilanço tabloları, Tablo 3.13 ve 3.14 nominal değerleri, Tablo 3.15 ve 3. 16 ise reel bilanço değerlerini göstermektedir. İlk olarak Tablo 3.13'de dönen varlıklar kaleminin, işletmenin kasa, banka ve diğer nakit durumunu gösteren hazır değerler değerlendirilecektir. 1992 yılında bu değer %354 artarak 58.604 TL, 1993 yılında 1992'ye göre -% 71 azalış kaydederek -53.108'e, 1994 ve 1995'de %135 ve %60 arttığını 1996 da -%62 lik bir düşüşten sonra 1997 yılında %2430 gibi bir oranda artarak 764.696 değerine ulaştığını, 1998, 1999 ve 2000 yıllarında yükseliş eğilimini sürdürerek 57.791.738 TL ile süreci tamamladığı görülmektedir.

Reel anlamda aynı kalemde olan değişim ise 1992'de %180 artışla 29.813 TL'ye, 1993'de azalarak -%81 ile -37.775 TL'ye 1994, 1995 , 1996 da küçük oranlarda düşüşlerden sonra 1997'de %1292 artış ile 21.923 TL daha sonraki yıllarda yine artmaya devam ederek 2000 yılında 1999'a göre %360 artış ile reel olarak 393.328 TL ile süreci tamamlamıştır. Ticari alacaklar kaleminde on yıllık süreç içerisinde 1993'deki -% 89 luk bir düşüşten sonra 1994 yılındaki %1112 lik artışın

Tablo 3.14 Karşılaştırmalı tablolar (bilanço pasifleri, nominal, önceki yıl esas, .000TL.)

Yıllar	PASİF										UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						ÖZKAYNAKLAR	
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR																	
	Ticari Borçlar		Diğer Borçlar		Alınan Avanslar		Ödenecek Vergi ve Yükümlülükler		Ticari Borçlar		Diğer Borçlar		Özsermaye					
	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%
1991*	3.378.649	-	26.282.689	-	-	-	1.799.749	-	48.490	-	-	-	1.000	-	-	-	1.000	-
1992	-2.732.350	-81	9.877.369	37	7.200	-	993.694	55	-11	-2	-	-	1000	-	-	-	1000	-
1993	418.972	65	2.985.603	8	6.892	96	401.892	14	910	2	-	-	1000	-	-	-	1000	-
1994	24.998.721	2347	-17.470.200	-45	-	-	7.391.922	231	-	-	49.389	-	1000	-	-	-	1000	-
1995	-22.616.085	-87	65.250.985	301	577.222	-	-5.498.992	-52	94.389	-	-	-	1000	-	-	-	1000	-
1996	6.666.333	193	125.595.387	59	213.512	37	56.299.218	1106	5.100	5	-	-	1000	-	-	-	1000	-
1997	691.584	7	168.007.356	79	4.573.257	578	29.600.418	48	-38.910	-39	-	-	1000	-	-	-	1000	-
1998	5.718.339	53	37.962.566	10	-2.520.663	-47	143.647.424	158	-	-	5.403.462	-	1000	-	-	-	1000	-
1999	8.901.937	54	64.188.714	15	-504.044	-18	483.155.032	206	-	-	645.000	12	1000	-	-	-	1000	-
2000	4.627.776	18	-329.629.892	-68	1.868.835	80	153.491.784	21	-	-	1.530.640	25	1000	-	-	-	1000	-

* 1991 yılı değerleri bilançodan alınmıştır.

Tablo 3.15 Karşılaştırmalı tablolar (bilanço aktifleri, reel, önceki yıl esas, .000TL)

Yıllar	AKTİF										DURAN VARLIKLAR										DURAN VARLIKLAR										DURAN VARLIKLAR																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	DÖNEN VARLIKLAR										DURAN VARLIKLAR										DURAN VARLIKLAR										DURAN VARLIKLAR																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Hazır Değerler		Ticari Alacaklar		Diğer Alacaklar		Stoklar		Diğer Dönen Varlıklar		Alacaklar		Maddi Duran Varlıklar		Gelecek Yıllara Ait Gider Gelir		Diğer Duran Varlıklar		Gelecek Yıllara Ait Gider Gelir		Diğer Duran Varlıklar																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
1991*	16.549.300	-	13.527.460	-	13.528.351	-	4.126.405	-	177.611	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* 1991 yılı değerleri bilanço'dan alınmıştır.

dışında önemli bir değişiklik kaydedilmemiştir. Reel olarak ise 1994 yılında 1994'e göre %449 artış görülmüş, diğer yıllarda kayda değer bir değişim olmamıştır. Stoklara bakıldığında 1992 de -%8 bir düşüşten sonra 1993'de önceki yıla göre %242 artış göstererek 9.146.830 TL olmuş, 1996 yılında 84.274.793 TL ile %438 bir artış göstermiş, 1998 ve 1999'da yükselişe devam ederek 2000 yılında -%45 azaldığı görülmüştür. 1996 yılında uygulamaya konulan 288 sayılı tebliğe göre birim fiyat hesaplamalarında bir yükseliş görülmüş bu da orman emvalinin piyasadaki satış fiyatının artmasına sebep olabilmektedir. Bundan sonraki yıllarda belirlenen cetvellerle ve işletme müdürleri (%20) ve bölge müdürlerine (%50) tanınan fiyat oluşumundaki eksiltme payları ile bu giderilmektedir. İşletmenin duran varlıklar kalemlerine bakıldığında, genellikle küçük rakamlarla ifade edilirler ve işletmenin bina, demirbaş, taşıt yer altı ve yerüstü düzenleri gibi varlıklarını ifade ederler. Maddi duran varlıklar 1992'de 1991 yılına göre %603 artış, diğer duran varlıklarda ise %791 bir artış gözlemlenmiştir. Bu yüksek oranlarla ifade edilen değerler mutlak değerler olarak bakıldığında 762.071 TL ve 62.566 TL'dir. Reel rakamlarla bu artışlar sırasıyla %334 ve %450 olarak kaydedilmiştir. Diğer duran varlıklar kalemi işletmenin maddi olmayan varlıklarıdır. Bunlar işletmenin gelecek yılların ihtiyaçları için elde tutulan stoklar veya değerini kaybetmiş ürünler, peşin olarak ödenmiş olan vergi ve fonlar ve birikmiş amortisman karşılıkları gibi konuların takip edildiği hesaplardır. Bu hesapta 1997 yılında 1996'ya göre %2857 ile ifade edilen, mutlak değer olarak 2.039.726 TL olan bir değişim yaşanmıştır ki bu on yıllık sürede en büyük değişim olmuştur. Mutlak değerle ifade edildiğinde büyük olmayan bu rakamlar önceki yıl değerlerinin küçük olmasından dolayı yüzde ifadesi büyük olmuştur. Reel anlamda bakıldığında lablo 3.15 aynı kalem deki bu değişim %1527 olmuştur.

Tablo 3.14 de bilanço tablosunun pasif hesap grupları olan kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar görülmektedir. Nominal ve reel rakamlarla bakıldığında kısa vadeli yabancı kaynaklardan ticari borçlarda 1992'de 1991'e göre düşüş, nominal olarak -%81 ve reel olarak -%88, buna karşılık diğer borçlar ve ödenecek vergi ve yükümlülükler nominal rakamlarla artış göstermiştir. Diğer borçlar %37, ödenecek vergi ve yükümlülükler %55 artmıştır. 1994 yılına gelindiğinde 1993 yılına göre ticari borçlar, nominal rakamlarla %2347 oranında artarak 24.998.721 TL, reel rakamlarla ise %1009 artışla 4.185.894 rakamına ulaşmıştır. Bu yıl işletmenin dışarıya yaptırdığı işlerle ilgili veya satılacak mal için aldığı depozito ve teminatların arttığını gözlemlenmektedir. Aynı yıl diğer borçlar kalemi nominal olarak -%45 düşmüş, reel olarak bu düşüş -%75, ödenecek vergi ve yükümlülükler kalemi ise nominal rakamlarla %234 reel rakamla %50 artış gerçekleştirmiştir. 1995 yılında ticari borçlar ve ödenecek vergi ve yükümlülükler kalemleri nominal ve reel anlamda düşüş kaydederken diğer borçlar nominal olarak 1994'e göre %301, reel olarak ise %113 artmıştır. 1996 yılında kısa vadeli yabancı kaynakların bütün kalemleri reel ve nominal rakamlarla artış göstermiştir. Özellikle ödenecek vergi ve yükümlülüklerdeki bu artışın (%1106 ve reel olarak %595 olarak) 1994 Nisan kararları ile getirilen ek vergi ve fonların artışı ile oluştuğu söylenebilmektedir. Bu kalem 1996 yılından sonra da işletme için yüksek değerler olmaya devam etmiş 2000 yılında 1999'a göre nominal olarak %24 artış, reel olarak -%20 düşüş kaydedilmiştir. Bu kalemin genelde bir düşüş eğiliminde olması işletme açısından kısa vadeli borçlarını düşürdüğünü göstermesi açısından olumludur.

Tablo 3.14 ün uzun vadeli yabancı kaynaklar kısmına geçildiğinde ticari ve diğer borçlar kalemlerinde nominal ve reel anlamda büyük değişimler olmadığı gözlenmiştir. Oransal olarak değişimler yüksek olsa bile daha önce de belirtildiği gibi bunlar mutlak rakamlar olarak küçük kalmaktadır.

Karşılaştırmalı tabloların önceki yıl esasına göre hesaplanmış, nominal ve reel değerlerle ifade edilen gelir tablolarına geldiğimizde ise net satışlar kalemini bilanço tablosunun dönen varlıklar kalemiyle kıyaslanmıştır. Tablo 3.17’de satışların maliyetine nominal olarak bakarsak, ilk yıl %44.08 artan satış değerine karşılık maliyetlerdeki artışın düşük seyrettiğini ve faaliyet giderlerinin de %37.09 ile satış artışından düşük kalması ile sene sonunda net kâr artış oranı 1991 yılına kıyaslandığında %95.75 olarak hesaplanmıştır. Bu işletme için olumlu bir yıl olmuştur. 1993 yılına gelirsek satış artış oranı 1992 ye kıyasla %11.42 olmuş, maliyetler de %10.84 artış göstermiş olmasına rağmen, üretimle direkt ilgisi olmayan faaliyet giderlerinin artış oranı %47.18 gibi yüksek bir değer olduğundan dolayı yıl sonu net kârı -%12.23 gibi bir değere düşmüştür. Bundan sonraki yıl, 1994, satışlar yükselmiş, %85.12, fakat satış maliyetleri yaklaşık iki kat daha fazla artarak %160.32 olmuş, faaliyet giderleri de %160.95 gibi yüksek rakamlara ulaşması ile işletme kötü bir sonuç elde etmiştir:-%45.24. İşletmenin satışların maliyeti ve faaliyet giderlerindeki bu artışların sebeplerini bularak bunları giderme yoluna gitmesi gerekmektedir. 1994-1995 yıllarını karşılaştırdığımızda ise satışlardaki yüksek artış oranı dikkat çekiyor, %159.44, ve aynı yıl maliyetlerle faaliyet giderleri de düşürülerek, önceki yıla göre %700.06 gibi bir kâr oranı yakalanmıştır. İşletmenin on yıllık süreç içerisinde en başarılı yılı bu olmamasına karşın bir önceki yılın çok kötü bir yıl olması sebebiyle 1995 yılı 1994’e göre karşılaştırmasında yüksek kâr oranı ortaya çıkmıştır. 1996 yılında 1995’r göre satışlar %75.79’a yükselmiş, maliyetler daha fazla artarak %106.42 olmuş, faaliyet giderleri nispeten düşük kalmış ve nominal anlamda %25.17 kâr oranında yükselme hesaplanmıştır. 1997 yılında 1996’a kıyasla maliyet ve faaliyet giderlerinin satış oranının üzerinde olması ile kâr oranında önceki yıla kıyasla -%19.55 gibi bir düşüş yaşanmıştır. Bundan sonraki yıl maliyet ve satış giderleri satışa göre daha az oranlarda artış göstererek yıl sonunda %59.75 kâr artışı elde edilmiştir. İşletmenin kâr açısından en kötü yılı olan 1998-1999 yılı oranları ise satışlar %41.68, maliyetler %57.72 artmış ve faaliyet giderleri de %171.14 artış göstererek kâr oranı -%570.86 olarak hesaplanmıştır. İşletme yetkilileri bu yılda ülkemizde yaşanan depremin de etkisiyle satışların düştüğünü ve stoklarda üretilen malların kaldığını ifade etmişlerdir.

Tablo 3.18’de gelir tablosunun önceki yıl esasına göre ve reel değerlerle ifade edilmesine baktığımızda da görüyoruz ki enflasyonun etkisi sıfırlandığında net satışlarda reel anlamdaki düşüş, maliyetlerdeki düşüşten yüksek seyrettiğinden net kâr oranındaki düşüş artmıştır. 1995 yılında 1994’e göre satışlardaki reel düşüş artışa geçmiş ve %37.60 değerlerine ulaşmış, buna karşılık maliyetler ve faaliyet giderleri düşük kaldığı için reel anlamda %324.34 gibi bir kâr oranı elde edilmiştir. Sonraki yıllarda nominal değerlerde de görülen kâr düşüşü devam etmiş ve 1999 yılında en düşük değer olan -%113.87 rakamına inmiş, 2000 yılında 1999’a görea ise maliyetlerde düşüş sağlanması ile reel anlamda %1320.57 olarak hesaplanan değer bulunmuştur.

Tablo 3.17 Karşılaştırmalı Tablolar (gelir tablosu, nominal, önceki yıl esas, .000 TL)

Yıllar	Net Satışlar		Satışların maliyeti		Faaliyet Giderleri		Net Kar	
	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%
1991*	35.898.746	-	18.119.356	-	7.156.647	-	13.838.391	-
1992	15.823.696	44.08	1.174.571.	6.48	2.654.529.	37.09	13.250.756	95.75
1993	5.908.961	11.42	2.092.267	10.84	4.629.162	47.18	-3.313.940	-12.23
1994	49.055.437	85.12	34.287.628	160.32	24.108.621	166.95	-10.756.306	-45.24
1995	170.099.713	159.44	61.049.628	109.65	36.614.491	94.98	91.140.652	700.06
1996	209.768.148	75.79	124.218.548	106.42	46.649.593	62.06	26.213.119	25.17
1997	565.608.150	116.25	405.674.085	168.37	222.484.196	182.64	-25.495.433	-19.55
1998	425.949.581	40.48	141.199.119	21.84	22.669.779	6.58	62.669.682	59.75
1999	616.083.876	41.68	454.726.067	57.72	628.044.501	171.14	-203.129.754	-570.86
2000	1.904.187.342.	90.93	913.538.785	73.52	313.663.795	31.52	676.984.762	472.24

* 1991 değerleri gelir tablosundan alınmıştır.

Tablo 3.18 Karşılaştırmalı Tablolar (gelir tablosu, reel, önceki yıl esas, .000 TL)

Yıllar	Net Satışlar		Satışların maliyeti		Faaliyet Giderleri		Net Kar	
	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%
1991*	35.898.746	-	18.119.356	-	7.156.647	-	13.838.391	-
1992	-3.991.009	-11.12	-6.216.872	-34.31	-1.104.102	-15.43	2.872.989	20.76
1993	-9.456.859	-29.64	-3.571.282	-30.00	-427.170	-7.06	-7.449.516	-44.58
1994	-3.618.250	-16.12	1.496.480	17.96	1.179.384	20.96	-6.963.735	-75.19
1995	7.081.289	37.60	1.100.456	11.20	232.359	3.41	7.453.725	324.34
1996	326.763	1.26	2.066.253	18.91	-467.543	-6.64	-2.720.646	-27.90
1997	4.974.285	18.96	6.189.045	47.63	3.644.839	55.48	-3.919.771	-55.75
1998	-5.695.069	-18.24	-5.581.655	29.10	-3.878.657	-37.97	-218.708	-7.03
1999	-1.897.500	-7.43	414.002	3.04	4.887.908	77.15	-3.294.101	-113.87
2000	6.160.500	2.61	2.044.284	14.58	-1.475.690	-13.15	5.300.403	1320.57

* 1991 değerleri gelir tablosundan alınmıştır.

3.3. Eğilim (Trend) Yüzdeleri Analizi Tekniği

3.3.1. Tabloların Düzenlenmesi

Eğilim yüzdeleri (trend) tablolarının hazırlanmasında, yine ana mali tablolar olan bilanço ve gelir tabloları kullanılmıştır. Tablolar hazırlanırken baz (temel) yıl esasına göre hazırlamada, araştırmanın başlangıç yılı olan 1991 yılı baz olarak alınmıştır. Her bakımdan normal bir yıl olduğu varsayılarak, (ayrıca bölüm 3.4’de duyarlılık analizi baz yıl 1992 alınarak yapılmıştır) bu yılın değerleri 100 kabul edilmiştir. Burada mali tablolardaki kalemlerdeki değişimler temel bir yıla göre incelendiğinden dinamik analiz yapılmaktadır, bu yüzden inceleme dönemi uzun tutulmaktadır.

Nominal değerlerden oluşan bilanço tablosunun dönen varlıklarını örnek olarak alırsak;

Yıllar	Stoklar	Eğilim Yüzdeleri (1992/1991)X100
1991	4.126.405	100
1992	3.781.817	92
1993	12.928.647	313

olarak elde edilmiştir. Diğer yıllar ve tablonun diğer kalemleri bu esas ile hesaplanarak tablolar oluşturulmuştur.

Yine nominal değerlerden, gelir tablosunun net satışlar kalemini önceki yıl esasına göre tablo oluşturmak amacıyla örnek olarak alırsak;

Yıllar	Net Satışlar	Eğilim Yüzdeleri (1992/1991)X100
1991	35.898.746	100
1992	51.722.442	144
1993	57.631.404	111

olarak elde edilmiştir.

1991 yılı baz yıl kabul edilerek bilançonun nominal değerlerine göre Tablo 3.19, reel değerlerine göre ise Tablo 3.20 hazırlanmıştır. Aynı şekilde gelir tablosunun nominal değerlerine göre Tablo 3.21 ve Tablo 3.22 de reel değerlere göre düzenlenmiştir.

Tablo 3.19 Eğilim yüzdeleri (bilanço, nominal, baz yıl =1991, .000 TL)

Yıllar	AKTİF									
	DÖNEN VARLIKLAR					DURAN VARLIKLAR				
	Hazır Değerler	Ticari Alacaklar	Diğer Alacaklar	Stoklar	Diğer Dönen Varlıklar	Alacaklar	Maddi Duran Varlıklar	Gelecek Yıllara Ait Gider Gelir	Diğer Duran Varlıklar	
1991	100	100	100	100	100	-	100	-	100	
1992	454	127	127	92	116	-	703	171.313	891	
1993	133	14	51	313	112	4.764.557	652	791.468	420	
1994	313	174	174	251	114	-	591	-	-	
1995	500	237	323	466	114	-	649	-	142	
1996	190	662	667	2.508	115	-	1.094	-	903	
1997	4.811	1305	1.318	3.075	114	-	2.304	34.895	26.695	
1998	15.835	2329	-	8.533	114	914.354	3.796	2.115.405	-	
1999	58.588	2992	-	18.049	114	-	10.120	-	-	
2000	407.804	4206	-	9.987	114	-	11.349	3.049.655	-	

Yıllar	PASİF									
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR					UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR				
	Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Alınan Avanslar	Ödenecek Vergi ve		Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Özsermaye		
1991	100	100	100	100		100	-	100		
1992	19	137	-	155		100	-	100		
1993	31	149	196	177		102	-	100		
1994	771	82	-	588		-	49.389	100		
1995	102	331	8.017	283		195	-	100		
1996	299	809	10.982	3.411		205	-	100		
1997	320	1.448	74.500	5.055		125	-	100		
1998	489	1.592	39.491	15.037		-	5.403.462	100		
1999	752	1.836	32.490	39.882		-	6.048.462	100		
2000	889	582	58.377	48.411		-	7.579.102	100		

Tablo 3.20 Eğilim yüzdeleri (bilanço, reel, baz yıl =1991, .000 TL)

Yıllar	AKTİF						DURAN VARLIKLAR				
	DÖNEN VARLIKLAR										
	Hazır Değerler	Ticari Alacaklar	Diger Alacaklar	Stoklar	Diger Dönen Varlıklar	Alacaklar	Maddi Duran Varlıklar	Gelecek Yıllara Ait	Diger Duran Varlıklar		
1991	100	100	100	100	100	-	100	-	100		
1992	280	78	79	56	71	-	434	105.683	550		
1993	52	5	34	122	44	1.856.080	254	308.324	164		
1994	55	31	31	44	20	-	104	-	-		
1995	47	22	30	44	11	-	61	-	13		
1996	10	36	36	135	6	-	59	-	49		
1997	143	39	39	91	3	-	68	1.035	792		
1998	273	40	-	147	2	15.786	65	36.523	-		
1999	661	34	-	203	1	-	114	-	-		
2000	3.038	31	-	74	0.8	-	84	-	-		

Yıllar	PASİF						UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR				ÖZKAYNAKLAR	
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR					
	Ticari Borçlar	Diger Borçlar	Alınan Avanslar	Ödenecek Vergi ve			Ticari Borçlar	Diger Borçlar	Özsermaye			
1991	100	100	100	100			100	-	100			
1992	19	85	-	96	62	-	62	-	62			
1993	12	58	123	69	40	-	40	-	39			
1994	136	14	-	104	-	8.718	-	-	18			
1995	9	31	1.217	26	18	-	18	-	9			
1996	16	44	960	184	11	-	11	-	5			
1997	9	43	3.582	150	4	-	4	-	3			
1998	8	27	1.105	225	-	93.292	-	-	2			
1999	8	21	594	450	-	68.226	-	-	1			
2000	6	4	705	360	-	56.455	-	-	0.7			

Tablo 3.21 Eğilim yüzdeleri (gelir tablosu, nominal, baz yıl =1991, .000TL)

Yıllar	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Satışlar	100	144	160	297	771	1.355	2.931	4117	5834	11138
Satışların Maliyeti	100	106	118	307	644	1.330	3.569	4348	6857	11899
Faaliyet Giderleri	100	137	202	539	1.050	1.702	4.811	5128	13903	18286
Dönem Kârı	100	196	167	94	753	942	758	1213	-2	4753

Tablo 3.22 Eğilim yüzdeleri (gelir tablosu, reel, baz yıl =1991, .000 TL)

Yıllar	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Satışlar	100	89	62	52	72	73	87	71	66	83
Satışların Maliyeti	100	66	46	54	60	72	106	75	77	89
Faaliyet Giderleri	100	84	79	95	98	92	143	88	157	136
Dönem Karı	100	121	67	17	70	51	22	21	-3	35

3.3.2. Tabloların Yorumlanması

Hesaplarda 1991 yılı 100 kabul edildiği için 100'ün üzerinde çıkan değerler artışı, altında çıkan değerler ise azalışı ifade etmektedir. Tablo 3.19'un aktif kalemleri incelendiğinde, nominal anlamda hazır değerler, ticari alacaklar (1993 deki %86 düşüş dışında) ve stoklar kalemlerinin düzenli oranlarda arttığı görülmektedir. Tablo 3.20 deki reel değerlere bakarsak stoklar açısından 1993, 1996, 1998 ve 1999 yıllarında sırayla, %22, %35, %47 ve %103 lük artışlar gerçekleşmiştir. 2000 yılında bu stok yükselmesi % 26 düşerek stokların eritildiği söylenebilir. Hazır değerler kaleminde ise 1997 den itibaren nominal ve reel anlamda artışlar gözlemlenmiştir. Reel olarak ifade etmek gerekirse 1997'de %43, 1998'de %173, 1999'da %561 ve 2000 yılında %2938 olarak devamlı bir artış trendi oluşmuştur. 2000 yılındaki bu yüksek orandaki artışın sebebi 1999 yılından kalan stokların satışından elde edilen nakitlerin henüz merkeze aktarılmadığı veya ödenmesi gereken borçlar için tutulmasından kaynaklanmış olabilir. Bilanço tablosunun duran varlıklar kalemlerine bakıldığında maddi duran varlıklar ve diğer duran varlıkların nominal anlamda devamlı bir yükselişte olduğu, reel anlamda bunun maddi duran varlıklar için 1992, 1993 ve 1994 yılları için çeşitli demirbaş veya taşıt alımlarından kaynaklanan bir yükseliş gösterdiğini, bundan sonraki yıllarda

düzenli bir düşüş ile ifade edildiği görülmektedir. 1997 yılında diğer duran varlıklar kaleminin nominal olarak %26.695 ve reel olarak %792 ile görülen bir artış kaydettiğini bunun da peşin olarak ödenen vergi ve diğer fonlar veya amortisman karşılıklarından kaynaklandığı söylenebilmektedir.

Tablo 3.19 ve 3.20'nin pasif hesaplarına bakıldığında, kısa vadeli yabancı kaynaklar bölümünde ticari borçlar kaleminin 1992 ve 1993'de, nominal olarak %81 ve %69 düşüş kaydettiğini, bundan sonra nominal olarak devamlı artan bir eğilimle 2000 yılında nominal rakamlarla %789 olarak gerçekleştiğini görüyoruz. Bu rakamlar enflasyon etkisinden arındırıldığında ise ticari borçlar ve diğer borçlar kalemlerinin düzenli bir düşüş gösterdiği görülmektedir. 1994 yılında görülen nominal olarak %671 ve reel olarak %36 olan ticari borçlardaki artış, işletmenin faaliyetlerinden kaynaklanan borçları göstermektedir. Bir sonraki yıl bu borç ödenmiş ve oran düşüşe geçmiştir. İşletmenin diğer borçlarını oluşturan işçi ücretleri, OGM ve katma bütçeye ödenecek borçları gösteren bu kalem reel anlamda azalış trendindedir. Alınan avanslar kalemine bakıldığında, işletmenin 1995 yılından sonra üçüncü şahıslardan yapılacak işler için alınan (açığa satış, global satış) rakamlarının nominal ve reel anlamda yükseldiğini bu rakamların 1999 ve 2000 yılında reel olarak 1997'de % 2482 lerden % 494 ve %605 lere düştüğü kaydedilmiştir. Bir yıl içinde ödenmesi gerekli vergi ve diğer yükümlülükler hesabı ise nominal ve reel anlamda on yıllık süreçte yükseliş trendindedir. Sonuç olarak kısa vadeli yabancı kaynaklar bakımından reel anlamda düşüş yaşanmıştır diyebiliriz. İşletme açısından dönen varlıklarla kısa vadeli yabancı kaynaklar kaleminin paralel seyretmesi veya dönen varlıkların yüksek olması borçların ödenme gücü açısından önemlidir. Demirköy Orman İşletmesinde de paralel bir gidiş söz konusudur. Pasif grubu hesaplardan uzun vadeli yabancı kaynaklarda ise nominal ve reel rakamlarla ifade edilecek kayda değer bir değişiklik gözlenmemiştir.

Gelir tablolarının 1991 yılı esas alınarak trendine bakıldığında Tablo 3.21'de nominal olarak satışların 1992'de %44, 1993'de %60, 1994'de %197, 1995'de %671 gibi arttığını ve 2000 yılında 1991 yılına göre net satışlarda %1138 oranında bir artış olduğunu görüyoruz. Net satışlardaki bu değişimleri satışların maliyeti ve faaliyet giderleriyle beraber yorumlayarak yıl sonunda oluşan net kâr oranları hakkında yorumlar daha anlamlı yapılabilir. Net satışlardaki artış oranını maliyetlerdeki artış oranı ile karşılaştırsak, 1992 ve 1993 yıllarından sonra satışların maliyeti artış oranı net satışların artış oranından yüksek seyretmiştir. 1992'de net satışlar %44 artmış, maliyetlerin artışı %6 olmuş, 1993'de %60 satış artışına karşılık %18 maliyet artışı ile işletme açısından olumlu bir yıl yaşanmıştır. Fakat 1994 yılına gelindiğinde satışlardaki artış oranı %197 de kalırken, maliyetlerdeki artış %207 ile daha yüksek olmuş, 1995'de satışlardaki %671 artışa karşılık maliyetlerde %544 artış olduğu görülüyor. 1996'dan sonraki satış ve maliyet değerlerine baktığımızda satışın maliyetlerden aşağıda kaldığını görüyoruz ve 2000 yılında da 1991'e göre net satışlardaki artış oranı %11038 iken maliyetler %11799 olarak bulunmuştur. Maliyet kalemindeki bu artış, işletmenin üretim maliyetleri ile ilgili harcama kalemlerinde meydana gelen yükseliş sebebiyledir. Bu da kesme, sürütme, depolama, işçilik gibi giderlerin artış gösterdiğini bunun sebebinin de 1996 yılında birim fiyat hesaplamalarında kabul edilmiş olan 288 Sayılı Tebliğ'den kaynaklandığını söylenebilmektedir.

Gelir tablosunun faaliyet giderleri hesap grubuna gelirsek, bu giderler satışlarla direkt ilgisi olmayan, araştırma-geliştirme, satış, dağıtım, pazarlama, personel giderleri gibi kalemlerden oluşur. Tablo 3.21'deki rakamlara baktığımızda 1992 yılı için %37, 1993'de %102, 1994'de %439 gibi artarak devam ettiğini ve 2000 yılında 1991 yılına göre %18186 oranında artış gösterdiğini görülmektedir. Bu oranlar net satışların yıllar itibariyle artış oranlarından yüksektir ve her ne kadar satışlarla doğrudan ilgisi olmasa da dönem sonu net satış kârını etkilediğinden sebepleri bulunup düşürülme yoluna gidilmelidir. Aynı rakamlara reel olarak Tablo 3.22'da bakıldığında aynı eğilimin burada da olduğunu görülmüştür. 1992 yılı haricinde 1993'den 2000 yılına kadar faaliyet giderlerindeki artış oranı net satışlardaki artış oranının üzerindedir ve bu da net kârın düşmesine sebep olmuştur. 2000 yılına baktığımızda net satış artış oranı %17 azalırken, faaliyet giderleri reel anlamda %36 artmıştır, bu da işletme açısından olumlu olmamıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi dönen varlıklardaki artış ve azalışları satışlar ile beraber yorumlamak daha anlamlı sonuçlar verir. Tablo 3.21'de nominal değerlerle ve 1991=100 kabul edilerek hazırlanmış olan gelir tablosunda eğilim yüzdeleri, 1992 yılındaki satış artışının %44, 1993'de %60, 1994'de %197, 1995'de %671 gibi oranlarda artarak gittiğini ve 2000 yılında 1991 ile kıyaslandığında bu oranın %11038 olarak işletmenin dönen varlıklarındaki nominal artışın çok üzerinde olduğunu görülmektedir.

Aynı değerlere reel olarak bakarsak Tablo 3.22'da 1992 yılındaki azalış % 11, 1993'de % 31, 1994'de % 48, 1995'de % 28 gibi devam ettiğini ve 2000 yılında bu oranın % 17 oranındaki bir satış düşüşünün yaşandığını görüyoruz. Burada bizim için önemli olan net satışlardaki düşüş oranının dönen varlıklar kalemlerindeki düşüş oranından az olmasıdır. Bu sonuç işletme için olumlu bir sonuçtur, satışların artış oranı yıllar itibariyle dönen varlık kalemlerinin artış oranından yüksek seyretmektedir.

Sonuç olarak dönem kârına baktığımızda Tablo 3.21'de 1992'de %96, 1993'de %67 oranında artışlar, 1994'de %6 oranında bir düşüş ve 1995'de tekrar %653 gibi yüksek oranda bir artış kaydedilmiştir. 1996, 1997 ve 1998'de bu artış nominal olarak devam etmiş fakat 1999'da daha önce belirtilen sebeplerle elde kalan stoklar sebebiyle -%357 oranında yüksek bir düşüş yaşanmıştır. 2000 yılına baktığımızda ise işletme geçen yıldan elinde kalan stokları ve o yılın üretimini satarak %4653 oranında bir net kâr artış oranını 1991 yılına göre kaydetmiştir. Tablo 3.22'deki rakamlara baktığımızda 1992'de %21 oranında bir artış eğilimi görüyoruz, fakat bundan sonraki yıllarda dönem kârı reel olarak düşüş eğilimine geçmiş 1993'de %33, 1994'de %83, 1995'de %30, 1996'da %49, 1997'de %78, 1998'de %79, 1999'da en düşük orana gerileyerek %103 ve 2000 yılında %65 düşüş oranı ile on yıllık süreci tamamlamıştır. Net kârdaki bu yüksek düşüşler maliyetler ve diğer giderlerle yakından ilgilidir, işletmenin yapması gereken bu kalemleri irdelemek ve bu maliyetlerin düşürülmesi ile ilgili çalışmalar yapmaktır.

Bundan sonraki bölümde bilanço ve gelir tablolarının önceki yıl esasına göre düzenlenmiş Tablo 3.23. 3.24 ile Tablo 3.25 ve 3.26 değerleri bulunmaktadır.

Bilanço tablosunun aktif tarafındaki dönen varlıklar değerlerine bakıldığında hazır değerler 1993 yılında %71, 1996'da %62 nominal bazda ve %82 ve %78 reel anlamda azalış göstermesinin dışında on yıllık süreç içerisinde devamlı artış eğiliminde olmuştur. İşletmenin sahip olduğu nakit değerleri ifade eden bu kalem 1997'de önceki yıla oranla çok yüksek artış göstererek, nominal anlamda %2430 ve reel olarak %1292 değerleri kaydedilmiştir. Bu dönemde işletmenin kasa veya bankalarında bulundurduğu nakit miktarı 1996 yılında satışların gelirlerinin birtakım nedenlerden ötürü merkeze aktarılmamış olmasından kaynaklanabilir. Stok değerlerine 1997 yılında bakılırsa reel olarak 1996 yılına göre %33 azaldığı görülür, halbuki 1996 da 1995'e kıyasla %210 luk bir reel artış söz konusuydu. 1997 yılında stokların satılarak nakit girişi sağlandığı görülmektedir. Ticari alacaklar kalemine bakıldığında 1994 yılında nominal değerlerle %1112 ve reel olarak %449 artış göze çarpmaktadır. Bu artış işletmenin kısa vadeli alacaklarının, bu satışlardan elde edilen gelirler başta olmak üzere, arttığını gösterir. 1999 ve 2000 yıllarında ticari alacaklarda nominal anlamda %28 ve %40 artışlar reel anlamda gerçekte % 16 ve %7 düşüşler olduğu görülmüştür. Dönen varlıklar grubunun stoklar kalemine baktığımızda, nominal anlamda bir önceki yıla kıyasla 1994 yılında %20, ve 2000 de %45 lik düşüşün dışında yükseliş trendi vardır. Bu anlamda dikkati çeken stok artışları 1993'de nominal %242, reel %116; 1996'da nominal %438, reel %210; 1998'de nominal %177, reel %61 ve 1999'da nominal %111, reel %38 olarak gerçekleşmiştir. Stok mevcutlarının yüksek olmasının en önemli sebeplerinden birisi maliyetlerin yüksek olması sebebiyle fiyatların yüksek tutulmasının yanında, 1995 yılından sonra yurtdışından ucuz olarak ithal edilen orman emvali olmuştur. 1999 yılında meydana gelen deprem felaketi ile de satışlar durma noktasına gelmiştir. 2000 yılındaki değerlere bakıldığında stokların büyük kısmı eritilmiş ve nominal anlamda %45, reel olarak ise %64 lük düşüşler kaydedilmiştir.

Tablo 3.23 ve 3.24'ün duran varlıklar kalemlerine bakıldığında, maddi duran varlıklar 1992 yılında nominal ve reel anlamda %603 ve %334 artış elde etmiştir. Bu artış işletmenin bu dönemde taşıt, bina, makine, teçhizat gibi kalemlerde yatırıma gitmiş olduğunu göstermektedir. 1999 yılında yine bu anlamda düşük bir artış yaşamış maddi duran varlıklarında % 74 reel olarak değişiklik kaydedilmiştir. Diğer duran varlıklar kaleminde 1997'de gerçekleşen nominal %2857 ve reel %1527 artış ise işletmenin gelecek yıllara ait yatırımlarından olan ihtiyati stok bulundurmaya gitmiş veya ileriye yönelik vergi ve yükümlülükleri peşin ödemiş olabilir. Bilanço tablosunun pasif tarafına bakıldığında, kısa vadeli yabancı kaynaklardan ticari borçlar kalemini inceleyecek olursak, 1994 yılındaki nominal %2347 ve reel %1009 oranlarında gerçekleşen yükseliş dikkati çekmektedir. Bu kalem işletmenin faaliyetleri ile ilgili mal ve hizmet alımından, satılan ürünlerin iade edilmesi veya sonradan yapılan iskontodan kaynaklanmış olabilir. 1995 yılına gelindiğinde bu kalemde düşüş yaşanmış nominal %87, reel %93 olarak gerçekleşmiştir. Bu kalemde bu yıldan sonra 2000 yılına kadar önemli bir yükseliş ve düşüş yaşanmamıştır. Diğer borçlar kalemi

Tablo 3.23 Eğilim yüzdeleri (bilanço, nominal, önceki yıl esas, .000 TL)

Yıllar	AKTİF					DURAN VARLIKLAR				
	DÖNEN VARLIKLAR									
	Hazır Değerler	Ticari Alacaklar	Diğer Alacaklar	Stoklar	Diğer Dönen Varlıklar	Alacaklar	Maddi Duran Varlıklar	Gelecek Yıllara Ait	Diğer Duran Varlıklar	
1992	454	127	127	92	116	-	703	-	891	
1993	29	11	70	342	97	4.764.557	93	462	47	
1994	235	1.212	196	80	102	-	91	-	-	
1995	160	137	186	185	100	-	109	-	34	
1996	38	279	206	538	100	-	168	-	635	
1997	2.530	197	198	122	99	-	210	4	2.957	
1998	329	178	-	277	100	914.354	165	6.062	-	
1999	370	128	-	211	100	-	266	-	-	
2000	696	140	-	55	100	-	112	144	-	

Yıllar	PASİF					UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR				
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR									
	Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Alınan Avanslar	Ödenecek Vergi ve		Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Özsermaye		
1992	19	137	-	155		100	-	100		
1993	165	108	196	114		102	-	100		
1994	2.447	55	-	331		-	-	100		
1995	13	401	-	48		191	-	100		
1996	293	241	4.096	1.206		105	-	100		
1997	107	179	678	148		61	-	100		
1998	153	109	53	258		-	10.941	100		
1999	154	115	82	306		-	112	100		
2000	118	32	180	121		-	125	100		

Tablo 3.24 Eğilim yüzdeleri (bilanço, reel, önceki yıl esas, .000 TL)

Yıllar	AKTİF									
	DÖNEN VARLIKLAR					DURAN VARLIKLAR				
	Hazır Değerler	Ticari Alacaklar	Diger Alacaklar	Stoklar	Diger Dönen Varlıklar	Alacaklar	Maddi Duran Varlıklar	Gelecek Yıllara Ait	Diger Duran Varlıklar	
1992	280	78	79	56	71	-	434	-	550	
1993	18	7	44	216	61	1.856.080	58	-	30	
1994	106	549	89	36	46	-	41	292	-	
1995	85	72	98	98	53	-	58	-	8	
1996	22	160	119	310	58	-	97	-	366	
1997	1.392	108	109	67	55	-	116	0.3	1.627	
1998	191	103	-	161	58	15.786	96	3.529	-	
1999	242	84	-	138	65	-	174	-	-	
2000	460	93	-	36	66	-	74	-	-	

Yıllar	PASİF									
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR					UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR				
	Ticari Borçlar	Diger Borçlar	Alınan Avanslar	Ödenecek Vergi ve		Ticari Borçlar	Diger Borçlar	Özsermaye		
1992	12	85	-	96		62	-	62		
1993	104	68	123	72		64	-	63		
1994	1.109	25	-	150		-	-	45		
1995	7	213	984	25		46	-	53		
1996	169	141	79	695		61	-	57		
1997	59	98	373	81		33	-	55		
1998	89	64	31	150		-	1.070	57		
1999	100	75	54	200		-	73	65		
2000	78	21	119	80		-	83	64		

ise 1995 ve 1996 yıllarında reel olarak %113 ve %41 gibi yükselişler kaydetmekle beraber daha sonraki yıllarda nominal ve reel anlamda düşüşe geçmiştir. Alınan avanslar kaleminde 1995 yılında 1993'e göre (1994 yılında herhangi bir değer kaydedilmediğinden) nominal olarak %3996 ve reel %884 artış gözlenmiş bunun da işletmenin teslim edeceği mal için önceden almış olduğu avanstan oluştuğu düşünülmüştür. Ödenecek vergi ve diğer yükümlülüklerle baktığımızda, işletme 1992 1993 ve 1995 yıllarında sırasıyla bir önceki yıllara kıyasla reel anlamda %4. %28 ve %75 düşüşler elde etmesine rağmen bu kalem 1998 ve 1999 yıllarında % 50 ve %100 olarak artmıştır. 1995 yılındaki büyük artış, reel %595 yine 4 Nisan kararlarının yüklediği ekstra ödemelerle açıklanabilir. Uzun vadeli yabancı kaynaklara bakıldığında işletmenin ticari borçlarında önemli bir değişiklik olmadığı, yalnız diğer borçlar kaleminde 1998 yılında nominal %10.941 reel%1070 olan artış dikkati çekmektedir. Bu da işletme yönetiminden alınan bilgiye göre işletmenin vergi ve yükümlülüklerini taksitide bağlayarak uzun döneme yaymasından kaynaklanmıştır.

Tablo 3.25 Eğilim yüzdeleri (gelir tablosu, nominal, önceki yıl esas.,000TL)

Yıllar	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Satışlar	144	111	185	259	175	216	140	142	190
Satışların Maliyeti	106	110	260	209	206	268	122	158	173
Faaliyet Giderleri	137	147	267	195	162	282	106	271	131
Net Kar	196	88	55	800	125	80	160	21	1848

Tablo 3.25'de maliyetler ve faaliyet giderleri ile satışları karşılaştırsak, 1992'de net satışlar %44 artarken maliyetler %6 oranında artmış, faaliyet giderleri ise %37 oranında artarak net kârın 1991 yılına kıyasla %96 artması ile sonuçlanmıştır. 1993'de ise net satışlar %11 artmış maliyetler ise %10 oranında kalmış fakat yine faaliyet giderleri %47 artarak 1992'deki kâr oranı yakalanamamış ve %12 oranında düşüş yaşanmıştır. 1994'e baktığımızda ise satışlar %85 artarken maliyetler %160 oranında artmış, faaliyet giderleri de %167 arttığından dolayı o yıl net kâr kalemi bir önceki yıla oranla %45 düşüş yaşamıştır. 1995'de satışların artışı %159 oranında olmuş, maliyetlerde ise %109 bir artış görülmüş, faaliyet giderlerinde %95 artış kaydedilerek yıl sonunda %700 net kâr oranında artış elde edilmiştir. 1996 yılında satış oranı %75 artış göstermiş, maliyetler daha yüksek oranda artmış %106, gider kalemindeki %62 oranındaki artış sonucu olarak da %25 oranında kâr artışı ile 1996 yılı kapanmıştır. 1997'de maliyetler ve giderlerdeki artış oranı satışlardaki artış oranından yüksek olduğundan 1997 yılı 1996 yılına oranla %20 oranında kâr düşüşü kaydedilmiştir. 1998 yılında satış artış oranı maliyetler ve giderlerin üzerinde seyrettiğinden yıl sonunda %60 bir artış olmuştur. 1999 yılında satış artış değeri %42, maliyetlerdeki artış %58 ve faaliyet giderlerindeki artış %171 olduğundan kâr oranında dramatik bir düşüş yaşanarak 1998 yılına kıyasla %85 oranında azalmıştır. 2000

yılında tekrar toparlanılarak satışlarda %90 oranında artış, maliyetler ve faaliyet giderlerinde daha düşük oranlardaki artış ile 1999 yılına oranlandığında %1748 gibi büyük bir artış kaydedilerek on yıllık süreç tamamlanmıştır.

Tablo 3.26 Eğilim yüzdeleri (gelir tablosu, reel, önceki yıl esas,.000TL)

Yıllar	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Satışlar	89	70	84	138	101	119	82	92	126
Satışların Maliyeti	66	70	118	111	119	148	71	103	114
Faaliyet Giderleri	84	93	121	103	93	155	62	177	87
Net Kar	121	55	25	424	72	44	93	16	1220

Reel anlamda Tablo 3.26'da satışlar ve giderlere bakıldığında, 1992, 1993 ve 1999 yıllarında %11, %30 ve %16 lık düşüşler gözlemlenmektedir. Bundan sonra 1995, 1996 ve 1997'de satışlar yükselmiş, bu oranlar %38, %1 ve %19 olarak kaydedilmiştir. 1998 ve 1999'da yine düşüş eğilimi göstermiş ve 2000 yılında %26 bir yükseliş göstermiştir. Satışlardaki bu eğilimlere göre maliyetlere bakıldığında, 1992 ve 1993'deki satışların maliyeti ve faaliyet giderlerindeki düşüşe karşılık 1994 ve 1995 yılında her iki gider kalemi de artış göstermiştir. 1995 yılında satışların artması giderlerdeki düşük artış oranı ile net kâr oranı %324 olarak gerçekleşmiştir. 1997 yılında ise her iki kalem %48 ve %55 olarak yükseliş gerçekleştirmiş, buna göre net kâr oranında %7 lik bir azalış önceki yıla göre kaydedilmiştir. 1999 yılında özellikle faaliyet giderlerinden görünen %77 lik artış, satışlardaki düşüş ile beraber net kâr oranını 1998 yılına göre %84 oranında azaltmıştır. 2000 yılına gelindiğinde satışlardaki %26 artış, faaliyet giderlerindeki % 13 düşüş ile beraber 1999'daki zarar oranına göre %1120 artarak işletme kâra geçmiştir.

3.4 Analiz Teknikleri Hakkında İrdelemeler

Çalışmanın başında 1991 yılının her yönden normal bir yıl olduğu ve on yıllık dönemin başlangıç yılı olması bakımından baz yıl olarak kabul edildiği belirtilmişti. Ancak 1991 yılının 1990 Körfez krizi etkilerinin en çok hissedildiği bir yıl olduğu da bir gerçektir. Bu nedenle burada bunun etkilerini (eğer varsa) görmek açısından baz yıl 1992 kabul edilerek karşılaştırmalı tablolar ve eğilim yüzdeleri yöntemleriyle reel rakamlarla tablolar tekrar düzenlenerek duyarlılık analizi yapılması gerekli görülmüştür.

3.4.1 Karşılaştırmalı Tablolar Tekniği ile Duyarlılık Analizi

Tablo 3.27’de karşılaştırmalı tablolar yöntemiyle baz yıl 1992 kabul edilerek, reel rakamlarla aktif bilanço kalemleri, Tablo 3.28 de ise pasif kalemleri yer almaktadır. Tablo 3.29 yine karşılaştırmalı tablolar ile gelir tablosundaki değişimleri göstermektedir.

Tablo 3.27’de bilanço aktiflerinin dönen varlıklar hesaplarına bakıldığında olursak 1992’ye göre 1991 yılı hazır değerler açısından reel anlamda nakit bakımından düşük bir yıl olarak değerlendirilebilir. Yine 1992 yılına göre 1993, 1994, 1995 ve 1996 yılları da işletmenin kasa ve bankalarında nakit imkanlarının kısıtlı olduğu yıllar olmuştur. Bu kalemin düşük değerlerde olması orman işletmeleri açısından çok önemli değildir, çünkü nakit ihtiyacı oluştuğunda bütçeden ödenek şeklinde verilmektedir. 1999 ve 2000 yıllarına bakıldığında işletmenin hazır değerleri 1992 yılına göre %136 ve %984 oranlarında artış kaydettiği gözlenmiştir. Bu artışlar satışların artmasından dolayı işletmenin kasasına nakit girmesinden kaynaklanmış olabilir. 1991 baz alındığında gerçekleşen eğilim (Tablo 3.9) ise 1996 yılına kadar eksi değerlerde ve bu yıldan sonra artışa geçme olarak kaydedilmişti. Ticari alacaklar ve diğer alacaklar kalemleri 1991 ve 1992 baz yıl alındığında bir değişim göstermemiş her ikisinde de reel anlamda düşüşler kaydedilmiştir. Stoklara geldiğimizde 1992 baz yılına göre 1991 stokları %77 artış kaydetmiş, 1993 yılında %116, 1996 ‘da %139, 1998’de %160 ve 1999 yılında da %260 olarak artışlar hesaplanmıştır. Baz yıl 1991 alındığında ise 1999 yılının değerinin %103 olması haricinde başka yükselişler kaydedilmemiştir. Bu da 1991 yılının stok değerlerinin zaten yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim 1991 baz alındığında 1992 deki stok oranının %43 düştüğünü görülmektedir. Duran varlıklara bakıldığında maddi duran varlıklarda dikkati çeken fark 1991 baz yılı ise 1992 ve 1993’deki %334 ve %154 lük değişimler, 1992 baz yılı alındığında ise görülmemektedir. 1992 baz yılı alındığında 2000’e kadar herhangi bir yükseliş kaydedilmemiştir. İşletmenin diğer duran varlıklar kalemlerinde 1991 yılına göre 1992’de %450 artış görülmesine rağmen, 1992 baz alındığında reel anlamda bir artış göze çarpmamaktadır. 1997 yılında işletmenin diğer duran varlıklar kaleminde 1991 baz alındığında %692, 1992 baz alındığında ise %44 artış hesaplanmıştır.

Bilanço tablosunun pasif kalemleri incelendiğinde, 1992 baz yıl alınarak reel değerlerle ifade edilen Tablo 3.28’de görüyoruz ki, 1991 yılı 1992’ye göre ticari

Tablo 3.27 Duyarlılık analizi (karşılaştırmalı tablo, bilanço aktifleri, reel, .000 TL)

Yıllar	AKTİF																		
	DÖNEN VARLIKLAR										DURAN VARLIKLAR								
	Hazır Degerler		Ticari Alacaklar		Diğer Alacaklar		Stoklar		Diğer Dönen Varlıklar		Alacaklar		Maddi Duran Varlıklar		Gelecek Yıllara Ait Gider Gelir		Diğer Duran Varlıklar		
	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	
1991	-29.813	-64	2.906.391	27	2.888.838	27	1.793.390	77	50.560	40	-	-	-421.734	-77	-	-	-35.568	-82	
1992	46.362	-	10.621.069	-	10.639.513	-	2.333.015	-	127.052	-	-	-	548.047	-	105.683	-	43.476	-	
1993	-37.775	-81	9.866.375	-93	-5.976.047	-56	2.703.466	116	-49.519	39	1.856.080	-	-227.305	-41	202.641	192	-30.519	-70	
1994	-37.220	-80	-6.474.495	-61	-6.487.272	-61	-503.880	-21	-91.175	-72	-	-	-416.142	-76	-	-	-	-	
1995	-38.610	-83	-7.613.553	-72	-6.551.237	-61	-532.814	-23	-108.024	-85	-	-	-471.288	-86	-	-	-42.424	-97	
1996	-44.665	-96	-5.793.507	-54	-5.774.283	-54	3.249.055	139	-116.037	-91	-	-	-473.503	-86	-	-	39.626	-91	
1997	-22.742	-49	-5.385.067	-51	-5.349.397	-50	1.431.441	61	-121.022	-95	-	-	-461.694	-84	-104.648	-99	19.155	44	
1998	-1.118	-2	-5.180.443	-49	-	-	3.746.565	160	-123.543	-97	15.786	-	-465.259	-85	-69.160	-65	-	-	
1999	63.006	136	-6.055.998	-57	-	-	6.068.069	260	-124.760	-98	-	-	-403.855	-74	-	-	-	-	
2000	456.334	984	-6.382.904	-60	-	-	736.725	31	-125.538	-98	-	-	-441.263	-80	-	-	-	-	

Tablo 3.28 Duyarlılık analizi (karşılaştırmalı tablo, bilanço pasifleri, reel, .000 TL)

Yıllar	PASİF										UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR										ÖZKAYNAKLAR	
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR										UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR										ÖZKAYNAKLAR	
	Ticari Borçlar		Diğer Borçlar		Alınan Avanslar		Ödenecek Vergi ve Yükümlülükler		Ticari Borçlar		Diğer Borçlar		Özsermaye									
	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%	Mutlak Deger	%								
1991	2.979.945	747	3.975.436	18	-	-	76.473	4	18.583	63	-	-	383	62								
1992	398.704	-	22.307.253	-	4.442	-	1.723.296	-	29.907	-	-	-	617	-								
1993	16.283	4	-7.057.677	-32	1.048	23	-478.514	-28	-10.667	-36	-	-	-228	-37								
1994	4.202.177	1.054	-18.481.046	-83	-	-	145.597	8	-	-	8.718	-	-441	-71								
1995	-75.997	-19	-14.168.835	-63	49.600	1.117	-1.246.910	-72	-21.070	-70	-	-	-523	-85								
1996	146.773	37	-10.845.607	-49	38.203	860	1.587.431	92	-24.541	-82	-	-	-563	-91								
1997	-78.123	-19	-11.017.931	-49	154.694	3.482	976.082	57	-28.110	-94	-	-	-587	-95								
1998	-113.411	-28	-15.081.912	-68	44.649	1.005	2.327.729	135	-	-	93.292	-	-600	-97								
1999	-111.899	-28	-16.862.649	-75	21.945	494	6.373.332	370	-	-	68.226	-	-606	-98								
2000	-174.841	-44	-21.167.220	-95	26.866	605	4.766.653	277	-	-	56.455	-	-610	-99								

borçların yüksek olduğu bir yıl, aynı şekilde 1994 yılı da %1054 artış oranı ile yüksek değerlerin kaydedildiği yıllar olmuştur. Bundan sonraki yıllar ticari borçlar açısından 1992'ye nazaran düşüş eğilimine girmiştir. 1991 baz alınarak yapılan incelemede (Tablo 3.10), görünen tablo ise 2000 yılına kadar, 1994'deki %36lık artış hariç, düşüş seyri göstermiştir. İşletmenin ticari karakter taşımayan diğer borçlar kalemi ise 1991 ve 1992 yılları baz alındığında eğilimlerin farklı karakter göstermediği görülmektedir. Ödenecek vergi ve diğer yükümlülükler kaleminde ise her iki yıl ile yapılan incelemede değişiklik göstermediği on yıllık süreçte bu kalemin 1999'a kadar arttığı 2000'de ise bir miktar düşüş yaşadığı anlaşılmıştır. Uzun vadeli yabancı kaynaklar kalemlerinde ticari ve diğer borçların reel anlamda her iki baz yıl açısından da azalış trendinde olduğu kaydedilmiştir.

Tablo 3.29'da 1992 yılı baz alınarak düzenlenen gelir tablosuna bakıldığında, 1991 yılında %12 satış artışı kaydedilmiştir. Buna karşılık maliyetlerin de %52 ve faaliyet giderlerinin %18 yüksek olmasından dolayı -%17 zarar edilen bir yıl olmuştur. 1992 yılı baz alınarak yapılan hesaplamalarda 2000'e kadar satışların devamlı düşme seyri içinde olması ve 1993 yılı hariç diğer yıllarda maliyet ve giderlerin devamlı yükselmesi net kâr oranlarında eksi değerlerin çıkmasına neden olmuştur. En büyük zarar oranı da 1999 yılında %102 olarak hesaplanmıştır. 1991 yılı baz alındığında da reel olarak elde edilen sonuçlar (Tablo 3.12), net satışlar düşüş eğiliminde, maliyet ve gider kalemleri yükselme eğiliminde olduğundan, kâr oranları 1999 yılı en yüksek zarar olmak üzere devamlı düşüş trendinde olmuştur. Gelir tablosu açısından da 1991 ve 1992 yılları arasında fark olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.29 Duyarlılık Analizi (karşılaştırmalı tablo, gelir, reel. .000 TL)

Yıllar	Net Satışlar		Satışların Maliyeti		Faaliyet Giderleri		Net Kâr	
	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%	Mutlak Değer	%
1991	3.991.009	12	6.216.872	52	1.104.102	18	-2.872.989	-17
1992	31.907.737	-	11.902.484	-	6.052.545	-	16.711.380	-
1993	-9.456.859	-30	-3.571.282	-30	-427.170	-7	-7.449.516	-44
1994	-13.075.109	-41	-2.074.802	-17	752.214	12	-14.413.251	-86
1995	-5.993.820	-19	-974.346	-8	984.572	16	-6.959.526	-41
1996	-5.667.057	-18	1.091.907	9	517.029	8	-9.680.172	-58
1997	-692.772	-2	7.280.952	61	4.161.868	69	-13.599.943	-81
1998	-6.387.841	-20	1.699.297	14	283.211	5	-13.818.651	-83
1999	-8.285.341	-26	2.113.299	18	5.171.119	85	-17.112.752	-102
2000	-2.124.841	-6	4.157.583	35	3.695.429	61	-11.812.349	-71

3.4.2 Eğilim(trend) Yüzdeleri Tekniği ile Duyarlılık Analizi

Tablo 3.30'da 1992 yılı baz alınarak eğilim yüzdeleri bulunmak suretiyle hesaplar yapılmıştır. Bilanço tablosunun aktif değerlerinden olan hazır değerler kaleminin 1991 yılından 1999 yılına kadar düşme eğilimi gösterdiğini, 1999 ve 2000 yıllarında %136 ve %984 artışlar gösterdiği görülmektedir. Tablo 3.20 de 1991 baz alındığında elde edilen sonuçlar da farklı olmayıp yalnız 1999 ve 2000 yıllarındaki yükseliş oranlarının daha yüksek olduğu (1999 için %561 ve 2000 için %2938) görülmektedir. Bu da 1991'deki hazır değerlerin 1992 yılına göre daha düşük olmasından kaynaklanmıştır, eğilim aynı yönde oluşmuştur. Benzer eğilimler ticari ve diğer alacaklar kalemleri ile stoklar için de görülmektedir. Duran varlıklar hesap grubunda 1992 yılı baz alındığında 2000 yılına kadar devamlı bir azalış trendi gözlemlenmiş, 1991 baz alındığında ise maddi duran varlıklar kaleminde 1992'de %334 artış, 1993'de %154 ve 1999'da %14 artış oranları dışında diğer yıllarda düşüş eğilimi bulunmuştur.

Bilanço tablosunun pasif hesap grubuna bakıldığında, kısa vadeli yabancı kaynaklardan ticari borçlar kaleminin 1992 baz alındığında 1991 değeri %747 artış göstermiştir. 1994 yılında yine %105 1992'ye göre yükselerek, bundan sonraki yıllarda düşüş eğilimine girmiştir. 'Tablo 3.20'deki 1991 baz yılı rakamlarında ise 1994 yılı %36 artış kaydetmiş bundan sonraki düşüş eğilimi aynı yönde gerçekleşmiştir. Diğer borçlar, alınan avanslar ve ödenecek vergi ve yükümlülükler açısından 1991 ve 1992 yılı baz alınarak yapılan hesaplamalarda görülen eğilimlerin benzer olduğu görülmüştür.

Tablo 3.31 de 1992 baz yılı alınarak bulunan değerler ile Tablo 3.22, 1991 baz yılı değerleri karşılaştırıldığında, 1992 yılındaki satış 1991'ye göre düşük olduğundan bulunan oranların düşüş eğilimi aynı yönde olmakla beraber, 1992 yılı değerleri daha düşük bulunmuştur. Örneğin 1991 baz alınarak 2000 yılı düşüşü %17 iken 1992 baz alındığında net satışlardaki düşüş oranı %7 olarak hesaplanmıştır. Satışların maliyeti 1992 yılı değeri 1991'e göre düşük gerçekleştiğinden 1992 yılı baz alınarak yapılan hesaplarda, satışların maliyeti kalemi 1996 yılında 2000'e kadar yükseliş göstermiştir. 1991 baz alınarak yapıldığında ise bu eğilim, 1997 yılındaki %7 lik artış dışında düşme eğilimine girmiştir. Faaliyet giderleri açısından bakıldığında, 1992 baz alınarak elde edilen rakamlar, 1993 haricinde devamlı yükseliş kaydetmiş, 1997, 1999 ve 2000 yıllarında, 1991 baz alınarak elde edilen trend bulunmuştur. Sonuç olarak net kâr eğilimi de her iki yıl için de düşüş yönünde gerçekleşmiştir.

1991 ve 1992 yılları ayrı ayrı baz yıl olarak kabul edilerek yapılan bu çalışmada, her iki yıl arasında çıkan sonuçlar açısından farklılık gözlemlenmemiştir. Bu da bizi iki sonuca götürebilir: Birincisi 1991 yılındaki Körfez krizinin etkileri ormancılık sektöründe diğer sektörler göre daha az yansıdı; İkinci olarak, 1992 yılında bu etkilerin halen devam ediyor olmasından dolayı farklılık gözlenmemiş olması olarak düşünülebilir.

Tablo 3.30 Duyarlılık analizi (eğilim yüzdeleri, bilanço, reel, .000 TL)

Yıllar	AKTİF					DURAN VARLIKLAR				
	DÖNEN VARLIKLAR									
	Hazır Değerler	Ticari Alacaklar	Diğer Alacaklar	Stoklar	Diğer Dönen Varlıklar	Alacaklar	Maddi Duran Varlıklar	Gelecek Yıllara Ait	Diğer Duran Varlıklar	
1991	36	127	127	177	140	-	23	-	18	
1992	100	100	100	100	100	-	100	100	100	
1993	18	7	44	216	61	1.856.080	58	292	30	
1994	20	39	39	78	28	-	24	-	-	
1995	17	28	38	77	15	-	14	-	2	
1996	4	45	46	239	9	-	14	-	9	
1997	51	49	50	161	5	-	16	1	144	
1998	97	51	-	260	3	15.786	15	34	-	
1999	236	43	-	360	2	-	26	-	-	
2000	1.084	40	-	131	1	-	19	-	-	

Yıllar	PASİF					UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR				
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR									
	Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Alınan Avanslar	Ödenecek Vergi ve		Ticari Borçlar	Diğer Borçlar	Özsermaye		
1991	847	118	-	104	162	-	162	-	162	
1992	100	100	100	100	100	-	100	100	100	
1993	104	68	123	72	64	-	63	-	63	
1994	1.154	17	-	108	-	8.718	28	-	28	
1995	81	36	1.217	28	29	-	15	-	15	
1996	137	51	960	192	18	-	9	-	9	
1997	80	51	3.582	157	6	-	5	-	5	
1998	71	32	1.105	235	-	93.292	3	-	3	
1999	72	24	594	470	-	68.226	2	-	2	
2000	56	5	705	377	-	56.455	1	-	1	

Tablo 3.31 Duyarlılık analizi (eğilim yüzdeleri, gelir, reel, .000 TL)

Yıllar	Net Satışlar	Satışların Maliyeti	Faaliyet Giderleri	Net Kâr
1991	112	152	118	83
1992	100	100	100	100
1993	70	70	93	55
1994	59	82	112	14
1995	81	92	116	58
1996	82	109	108	42
1997	98	161	169	19
1998	80	114	105	17
1999	74	118	185	2
2000	93	135	161	29

3.5. Dikey Yüzdeler (yüzde yöntemi) ile Analiz Tekniği

İstanbul Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı dokuz işletme müdürlüğü vardır. Bunlar, Demirköy, Bahçeköy, Vize, İstanbul Merkez, Kırklareli, Çatalca, Tekirdağ, Şile ve Alemdağ Orman İşletmeleridir. Bu işletmelerin doğal koşulları, üretim miktarları veya sektördeki payları değişiklik arz etmekle beraber, bu araştırma kapsamında bunların homojen olduğu varsayılarak dikey yüzde analizi yapılmıştır.

3.5.1. Tabloların Düzenlenmesi

Dikey yüzdeler yolu ile analiz yönteminde Demirköy Orman İşletmesi İstanbul Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı diğer sekiz işletme ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada 2000 yılı bilanço ve gelir tabloları kullanılmıştır.

Bilanço tablosunun oluşturulmasında Aktif ve Pasif değerlerin ayrı ayrı 100 olduğu kabul edilmiş ve kalemler buna göre oranlarla ifade edilmiştir. Örnek olarak Demirköy Orman İşletmesinin aktif hesabını görelim:

Dikey yüzde = (Yüzdesi hesaplanacak kalem/ Aktif Toplam) X100

Stoklar 412.115.673 (412.115.673/ 1.066.169.774) X100 = 38.65

Ticari 568.977.898 . (568.977.898/ 1.066.169.774) X100 = 53.37
Alacaklar
Aktif Toplam=1.066.169.774

Pasif taraf için de aynı işlem yapılarak ve diğer işletmeler için de aynı yöntem uygulanarak Tablo 3.32 ve 3.33 oluşturulmuştur.

Gelir tablosu oluşturulmasında da yine Demirköy Orman İşletmesinin 2000 yılı değerleri ile net satışlar =100 kabul edilerek yapılmış ve Tablo 3.34 elde edilmiştir.

Dikey yüzde = (Yüzdesi hesaplanacak kalem / Aktif Toplam) = X100

Satışların
Maliyeti 2.156.080.056 (2.156.080.056 / 3.998.383.651) X 100= 53.92
Faaliyet
Giderleri 1.308.675.315 (1.308.675.315 / 3.998.383.651) X100 = 32.73
Net Satışlar = 3.998.383.651

3.5.2. Tabloların Yorumlanması

2000 yılı nominal verileriyle elde edilen Tablo 3.32’de bilanço tablosunun Aktif tarafındaki dönen varlıklar kalemi Demirköy, Bahçeköy, Vize, Kırklareli, Çatalca ve Alemdağ işletmelerinde oransal olarak aktiflerin %90’dan fazlasını oluşturduğu görülüyor. Yani bu işletmelerde dönen varlıkları oluşturan stoklar, hazır değerler(kasa, banka)ticari alacaklar işletmenin aktiflerinin hemen hemen tamamını oluşturmaktadır. Buna karşılık İstanbul merkez,%28.10, Tekirdağ,%43.19, ve Şile, %18.81, işletmelerinde yüksek maddi duran varlık oranları ile dikkat çekmektedir. İstanbul merkez işletmesinin diğerlerine göre üretim işletmesi olmaktan uzak olması sebebiyle, Tekirdağ işletmesinin yeni yaptırdığı bina sebebiyle duran varlıkların yüksek, dönen varlıkların düşük seyrettiği söylenebilir. İstanbul merkez işletmesi için bu değerler normaldir. Çünkü, İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü içinde yer alan İstanbul merkez işletmesi bölge müdürlüğünün kullandığı bina, arazi, araç gereç, her türlü demirbaş bu işletmenin bilançolarına yansımaktadır. Bunların yanında bu işletmede üretim miktarı yüksek olmadığı için dönen varlık oranı da düşük görünmektedir.

Tablo 3.34 Dikey Yüzdelere Yöntemi (gelir tablosu, 2000 yılı, .000 TL)

İşletmeler	Net Satışlar		Satışların maliyeti		Faaliyet Giderleri		Net Kar	
	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%	Mutlak değer	%
Demirköy	3.998.383.651	100	2.156.080.056	53.92	1.308.675.315	32.73	657.699.819	16.45
Bahçeköy	565.624.245	100	263.751.852	46.63	252.194.637	44.59	1.072.856	0.19
Vize	935.426.245	100	419.846.807	44.88	401.587.923	42.93	89.989.386	9.62
İstanbul	502.124.534	100	169.960.751	33.84	1.386.198.716	276.07	-1.376.648.569	-274.16
Kırklareli	1.661.890.800	100	773.468.895	46.54	731.593.659	44.33	123.857.837	7.45
Çatalca	1.874.425.853	100	936.793.767	49.97	602.547.529	32.14	343.938.781	18.35
Tekirdağ	909.726.619	100	373.465.077	41.05	432.114.540	47.50	-66.889.961	-7.35
Şile	684.303.332	100	253.276.724	37.01	277.200.436	40.51	89.541.965	13.08
Alemdağ	1.642.729.555	100	751.015.320	45.72	676.903.565	41.21	192.436.812	11.71

Tablo 3.33’de pasif kalemler incelendiğinde görülüyor ki, bölge müdürlüğüne bağlı bütün işletmelerin kısa vadeli yabancı kaynakların oranları pasif kaynakların %99’dan fazlasını oluşturuyor. Bu da daha önce belirtildiği gibi, orman işletmelerinde uzun vadeli borçlara girilmemesi ve borçların %99’dan fazlasının bir yıldan az vadeli borçlardan meydana gelmesinden kaynaklanmıştır. Kısa vadeli yabancı kaynaklar içinde ödenecek vergi ve yükümlülükler göze çarpmaktadır. Bu değerler Bahçeköy ve Çatalca için düşük (%10.24 ve %11.00) olmakla beraber, bu işletmelerin kısa vadeli yabancı kaynaklarının büyük bir kısmını ticari ve diğer borçları oluşturmaktadır.

Dikey yüzdeler yöntemi ile elde edilmiş olan gelir tablosuna Tablo 3.34’de bakarsak, 2000 yılının nominal yerleriyle hazırlanmış İstanbul Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı dokuz işletmeye ait sonuçları görülmektedir. Bu tabloyu oluştururken net satışlar kaleminin 100 kabul edilip diğer tablo kalemlerinin buna oranlanarak hazırlanmıştı. Mutlak net satış rakamlarına bakarsak, İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü içinde yüksek üretim ve satış miktarlarıyla Demirköy başta olmak üzere, Çatalca, Kırklareli ve Alemdağ işletmeleri göze çarpmaktadır. Miktar olarak en az üretim yapılan işletmeler ise başta İstanbul merkez olmak üzere, Bahçeköy ve Şile işletmeleridir. Satışların maliyeti kalemine baktığımızda, Demirköy’de %53.92, Bahçeköy’de %46.63, Vize’de %44.88, İstanbul Merkez’de %33.84, Kırklareli’de %46.53, Çatalca’da %49.97, Tekirdağ’da %41.05, Şile’de %37.01 ve Alemdağ’da %45.72 gibi üretim ağırlıklı işletmelerde yaklaşık %50lere yakın oranlarda çıkmıştır. Bu da üretim amaçlı işletmelerin satış hasılatlarının büyük bir oranda üretimde kullanıyor olduğunu gösterir. Buna karşılık yine örnek olması bakımından İstanbul merkez işletmesinde satışların maliyeti oranı %33.84 gibi düşük bir değerdedir. Faaliyet giderleri kalemine baktığımızda Demirköy %32.73 gibi kısmen düşük bir değer, Bahçeköy’de %44.59, Vize’de %42.93, İstanbul merkez’de %276.07, Kırklareli %44.33, Çatalca %32.14, Tekirdağ %47.50, Şile %40.51 ve Alemdağ %41.21 olarak hesaplanmıştır. Çatalca ve Demirköy işletmelerinde yüksek satış hasılatları, düşük maliyetler ve giderlerin sonucu olarak Çatalca’da %18.35 ve Demirköy’de %16.45 gibi yüksek net kâr oranları elde edilmiştir. Şile Orman İşletmesinde ise %40.51 faaliyet giderleri sonunda %13.08 gibi bir net kâr oranı yakalanmıştır. Alemdağ işletmesi %11.71, Vize %9.62, Kırklareli %7.45 ve Bahçeköy işletmesi de %0.19 gibi düşük de olsa 2000 yılını kârla kapatan işletmelerdendir. Tekirdağ orman işletmesine gelindiğinde yüksek faaliyet giderleri, yüksek üretim giderleri sonunda net satış hasılatının da yüksek olmaması sebebiyle 2000 yılı sonunda -%7.35 zararla yılı kapatmıştır. İstanbul merkez orman işletmesine bakarsak, çok düşük üretim miktarı buna bağlı olarak düşük üretim giderleri, fakat faaliyet giderlerine geldiğimizde %276.07 gibi bir oranla karşılaşıyoruz. Daha önce de belirtildiği gibi Orman Bölge Müdürlüğü içinde yer alan, buraya ait tüm işçilik, araç, gereç, taşıt, bakım, onarım kırtasiye..vb bütün masrafların karşılandığı işletmedir. Bu yüzden bu işletmenin her yıl zarar etmektedir. 2000 yılının sonucunda bütün bu sebeplerden oluşan yüksek giderler sebebiyle İstanbul merkez işletmesi -%274.16 gibi bir zarardadır

3.6. Oranlar Yöntemi ile Analiz Tekniği

3.6.1. Oranlar Yönteminin Uygulanışı

Oranlar yöntemi anlatılırken oranların dört ana gruba ayrıldığından bahsedilmiştir. Bunlar likidite oranları, finansal yapı ile ilgili oranlar, faaliyet oranları ve kârlılık oranlarıdır. Likidite oranlarından devlet orman işletmelerinde kullanabileceğimiz oran cari orandır. Bu oran dönen varlıklarla kısa vadeli yabancı kaynakların karşılanma oranıdır ve 2 olması tercih edilmektedir. Tablo 3.36 'de görüldüğü gibi Demirköy Orman İşletmesinde 1'e yakın oranlar elde edilmiştir. Bunun nedeni orman işletmelerinde dönen varlıkları oluşturan (hazır değerler, kasa banka gibi) kalemlerin düşük tutulmasıdır. Diğer oranlar likidite oranı, hazır değerler oranı ve stokların net çalışma sermayesine oranı gibi oranlar diğer iş kollarındaki işletmelerde anlamlı olsa da devlet orman işletmeleri için geçerli olmayan oranlardandır.

Aşağıdaki oranlar TL ile ifade edildiğinden nominal ve reel rakamlarla elde edilen sonuçlar aynı elde edilmiştir. Bu nedenle hesaplamalar reel rakamlarla yapılmıştır. Bir örnek vermek gerekirse dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklara oranında 1995 yılı için Tablo 3.36 daki reel değerlerle cari oran 0.99 elde edilmiştir. Nominal değerlerle (dönen varlıklar = 95.304.149 TL ve kısa vadeli yabancı kaynaklar = 95.903.478 TL) aynı hesabı yaptığımızda cari oran $95.304.149 / 95.903.478 = 0.99$ olarak aynı şekilde elde edilmiştir.

Tablo 3. 35 Dönen Varlıklar ve Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (.000 TL)

TL	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Dönen Varlıklar	31.376.378	23.767.012	14.436.361	10.172.970	8.922.773	15.287.574	14.320.224	11.568.960	13.778.848	7.812.848
Kısa Vad. Yab Kayn.	31.461.108	24.433.695	16.914.834	10.295.980	8.978.885	15.360.495	14.468.416	11.610.749	13.854.803	7.885.153

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar (TL/yıl)}}{\text{Kısa Vadeli Yab. Kayn.(TL/yıl)}}$$

Tablo 3.36 Cari Oran

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Cari Oran	0.99	0.97	0.85	0.99	0.99	0.99	0.99	1.00	0.99	0.99

Finansal yapı ile ilgili oranlar, devlet orman işletmelerinde uzun vadeli borçlanma olmadığından ve bu oranlar daha çok kredi veren kuruluşların risk analizi yapmaları açısından kullanıldığından burada elde alınmayacaktır.

Faaliyet oranlarından stok devir hızı, satışları stoklara oranladığından, alacakların devir hızı da yine satışları alacaklara oranladığından ve dönen varlıklar devir hızı da satışların dönen varlıklara oranını verdiğinden devlet orman işletmelerinde kullanılabilir oranlardandır. Ancak nakit devir hızı, işletmelerde nakit fazlasının bölge müdürlüklerine aktarılması gerekliliği ve maddi duran varlıklar devir hızı da devlet orman işletmelerinde arsa, arazi gibi maddi duran varlıkların değeri tam olarak hesaplanmadığından bu oran anlam ifade etmeyecektir.

$$\text{Stok Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar (TL/yıl)}}{\text{Ortalama Stoklar (TL/yıl)}}$$

$$\text{Alacak Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar (TL/yıl)}}{\text{Ortalama Alacaklar (TL/yıl)}}$$

$$\text{Dönen Varlık Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar (TL/yıl)}}{\text{Ort. Dönen Varlıklar (TL/yıl)}}$$

Tablo 3. 37 Ortalama Stoklar ve Satışlar (.000 TL)

TL	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ortalama Stoklar	4.126.405	2.333.015	5.036.481	1.829.135	1.800.201	5.582.070	3.764.456	6.079.580	8.401.084	3.069.740
Net Satışlar	35.898.746	31.907.737	22.450.878	18.832.628	25.913.917	26.240.680	31.214.965	25.519.896	23.622.396	29.782.896
Ortalama Alacaklar	27.055.811	21.260.582	5.418.160	8.298.815	7.095.792	9.692.792	10.526.118	5.440.626	4.565.071	4.238.165
Dönen Varlıklar	31.376.378	23.767.012	14.436.361	10.172.970	8.922.773	15.287.574	14.320.224	11.568.960	13.778.848	7.812.848

Tablo 3. 38 Faaliyet Oranları

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stok Devir Hızı	8.70	13.68	4.46	10.29	14.39	4.70	8.29	4.20	2.81	9.70
Alacak Devir Hızı	1.33	1.50	4.14	2.27	3.65	2.71	2.96	4.69	5.17	7.03
Dönen Varlık Devir Hızı	1.14	1.34	1.55	1.85	2.90	1.72	2.18	2.20	1.71	3.81

Kârlılık oranlarında ise, özsermayenin kârlılığı oranları mevcuttur. Devlet orman işletmelerinde döner sermayenin kuruluşundan itibaren katma bütçeden aktarılan miktar değişmediğinden bu oranlar da anlamlı olmayacaktır. Kâr marjı oranı ise Tablo 3. 40 da hesaplanmıştır.

Devlet orman işletmelerinin başarı düzeylerinin ölçülmesinde Kuzeydoğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgesi örneklerini alan ve başarıyı etkileyen faktörlerin saptanmasında, başarının çok boyutlu olarak ölçülmesi, başarılı çalışanların ödüllendirilmesi ve rekabet ortamının yaratılarak bu yönde bir örgütlenmenin olumlu sonuçlar doğuracağını düşünerek yola çıkılan çalışmadan alınan ve işletmeyi ekonomik yönden sorgulayan aşağıdaki oranlar Demirköy Orman İşletmesinin mali tablolarına uygulanmıştır [53].

$$\text{Kar Marjı Oranı} = \frac{\text{Kâr (TL/yıl)}}{\text{Satış Geliri (TL/yıl)}} \times 100$$

Gelir tablosundan alınan satış geliri değeri net satış gelirini gösterir ve birim satışıdaki kârını gösterir.

Tablo 3.39 Kâr ve Satış Geliri (.000 TL)

TL	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kâr	13.838.391	16.711.380	9.261.864	2.298.129	9.751.854	7.031.208	3.111.437	2.892.729	-401.372	4.899.031
Satış Geliri	35.898.746	31.907.737	22.450.878	18.832.628	25.913.917	26.240.680	31.214.965	25.519.896	23.622.396	29.782.896

Tablo 3.40 Kâr Marjı Oranı

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kar Marjı Oranı %	38.55	52.37	41.25	12.20	37.63	26.79	9.97	11.33	-1.70	16.45

Tablo 3.40'da görüldüğü üzere 1991, 1992 ve 1993 yıllarında oldukça büyük olan oran 1994 yılında hızla düşmüş, 1995 yılında bir yükselme kaydetmiş fakat eski kar marjını yakalayamamıştır. 1995'den sonra ise tekrar düşüş trendine girmiş ve hatta 1999 yılında eksi kar marjı oluşmuştur.

$$\text{Kâr Verimliliği} = \frac{\text{Kâr (TL/yıl)}}{\text{Toplam Gider (TL/yıl)}} \times 100$$

Kâr verimliliği, belli bir dönemde elde edilen kârın, bu kârın elde edilmesi için katlanılan toplam giderlere oranıdır. Toplam gider, gelir tablosundan alınmış olup işletmenin tüm giderlerini ifade etmektedir.

Tablo 3.41 Toplam Gider (.000 TL)

TL	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Toplam Gider	25.276.003	17.955.029	13.956.577	16.632.441	17.965.255	19.563.965	29.397.849	19.937.537	25.239.447	25.808.041

Tablo 3.42 Kâr Verimliliği Oranı

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kâr Verimliliği Oranı %	54.75	93.07	66.36	13.82	54.28	35.94	10.58	14.51	-1.59	18.98

1992 yılında nerdeyse %100'e yaklaşan kâr verimliliği oranı 1993 ve 1994'de azalmış, 1995 yılında olumlu bir yükselmeden sonra 1999 yılına kadar düşüşle devam etmiş ve eksi değere ulaşmış, 2000 yılında az da olsa bir verimlilik yakalanmıştır.

Tablo 3.40 ve 3.42'de görüleceği gibi . 1999 yılında satış gelirlerine ve giderlerine oranla büyük bir kâr düşüşü yaşanmıştır. Bunun nedeni 1999 yılındaki deprem felaketi sebebiyle Genelde İstanbul ve çevreden gelen alıcıların gelmemesi ile satılamayarak elde kalan yapacak ve yakacak orman ürünleridir. Giderlerin sabit kaldığı bir ortamda satış gelirleri çok düştüğünden işletme büyük zarar elde etmiştir.

$$\text{Rantabilite} = \frac{\text{Kâr (TL/yıl)}}{\text{Sermaye (TL/yıl)}} \times 100$$

(Kârlılık)

Rantabilite, sadece para ile ilgili bir kavramdır. kârlılık anlamına gelir. orman işletmelerinde diğer işletmeler gibi rantabilite birincil amaç olamaz. çünkü ileriye dönük faydalar yaratmak ve kamuya hizmet amaçları daha ön plandadır.

İşletme sermayesi olarak burada dönen varlıklar alınmıştır. Devlet orman işletmelerinde asıl sermayeyi arazi ve ağaç serveti oluşturur. Fakat bu unsurların

değerlerinin takdiri güç olduğundan bilançolarda yer almamaktadır. Ormanların satılması, ipotek edilmesi, kamulaştırılması veya tahrip edilmesi gibi durumlarda zarar miktarının hesabı zorunluluğu olduğunda birtakım özel formüllerden yararlanılarak tahminle belirlenir ve kullanılır [54]. Burada arazi ve ağaç serveti değerlerinin yıllar itibarı ile değişmediği varsayılmıştır. İşletmelerin varlıklarının yer aldığı, bilançonun aktif tarafındaki dönen varlıkları oluşturan, yani kasa, banka, ticari alacaklar, stoklar, gelecek aylara ait gider ve gelir tahakkukları kalemlerinin toplamı işletme sermayesi olarak alınmıştır.

Tablo 3. 43 İşletme Sermayesi (.000 TL)

TL	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
İşletme Sermayesi	31.376.378	23.767.012	14.436.361	10.172.970	8.922.773	15.287.574	14.320.224	11.568.960	13.778.848	7.812.115

Tablo 3.44 Rantabilite

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Rantabilite %	44.10	70.31	64.16	22.59	109.29	45.99	21.73	25.00	-2.91	62.71

Rantabilite oranının yüksek olması işletme sermayesinin kârlı işletildiğini gösterir. Demirköy Orman İşletmesinde 1995 yılında bu oran %100'ün üzerine çıkarak sermayenin en kârlı işletildiği yıl olmuş, yine 1999 yılındaki deprem felaketinin etkileriyle rantabilite değeri eksi olmuştur. 2000 yılında ise stoktaki malların satışı ile rantabilite yine yükselmiş ve %50'nin üzerine çıkmıştır.

$$\text{İktisadilik (Ekonomiklik)} = \frac{\text{Satış Geliri (TL/yıl)}}{\text{Üretim Giderleri (TL/yıl)}} \times 100$$

İktisadilik, işletmenin iktisadi açıdan amaçlarına uygunluğunu ölçer. Bu yüzden kâr elde etmenin birincil amaç olduğu özel sektör işletmeleri için değil, topluma yönelik sosyal faydalar sağlamak da amaçları arasında olan kamu hizmeti veren işletmelerin de göz önünde bulundurması gereken bir kavramdır. Orman işletmelerinde iktisadilik, rantabilite ve verimlilik yanında ölçülmesi gereken en önemli ölçütlerden biridir. Bir işletmenin çok kâr etmesi o işletmenin amaçlarına uygun olduğu veya çok iyi yönetildiği sonucunu doğurmayacağı gibi, az kâr veya zarar da tersine yorumlanmamalıdır. Bu sonuçlar piyasa şartlarında etkilenmektedirler [55].

Satış geliri gelir tablolarındaki net satış geliri olup, üretim giderleri ise gelir tablosundan elde edilen üretim giderlerini ifade etmektedir.

Tablo 3.45 Üretim Giderleri (.000 TL)

L	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Üretim Giderleri	14.584.686	16.086.073	28.979.706	48.039.426	119.569.545	315.526.935	598.298.232	962.989.194	1.564.400.984	1.818.882.882

Tablo 3.46 İktisadilik

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
İktisadilik %	246.1	321.5	198.9	222.0	231.4	154.2	175.8	153.5	133.8	219.8

İktisadilik veya başka bir deyişle ekonomiklik işletmenin giderleri karşısında elde ettiği gelirin ne olduğunu gösterir, bu oranın yüksekliği işletmenin ne kadar ekonomik çalışmış olduğunu kanıttır. Buna göre işletmenin en ekonomik olduğu yıl 1992 yılı ve gelirlerin giderleri karşılamayıp iktisadiliğin 0'ın altında olduğu yıl ise 1999 yılı olmuştur.

$$\text{Üretim Giderleri Yüzdesi} = \frac{\text{Üretim Giderleri (TL/yıl)}}{\text{Toplam Gider (TL/yıl)}} \times 100$$

Gelir tablosundan alınan üretim giderleri ile toplam giderler birbirine oranlanarak işletmede direkt üretimden kaynaklanan giderlerin payı bulunmuştur. Geriye kalan pay ise endirekt giderleri oluşturur.

Tablo 3.47 Üretim Giderleri Yüzdesi

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Üretim Giderleri Yüzdesi %	57.70	55.27	80.89	50.98	62.31	86.98	60.38	83.39	69.91	52.50

Tablo 3.47'den 1993, 1996 ve 1998 yıllarında toplam giderlerin büyük bir kısmının üretim giderlerinden oluştuğu diğer yıllarda ise üretim giderleri dışındaki endirekt giderlerin payının yüksek olduğu görülmektedir.

$$\text{Üretim Başına Satış Geliri} = \frac{\text{Satış Geliri (TL/yıl)}}{\text{Üretim Miktarı (m}^3\text{/yıl)}}$$

Buraya kadar alınan oranlarda nominal ve reel rakamların oranları eşit olduğundan nominal ve reel ayrımı yapılmamıştır, tek bir oran verilmiştir. Bundan sonra nominal (N) ve reel (R) değerler ayrı ayrı gösterilerek enflasyonun etkisi de görülebilmektedir.

Satış geliri yine gelir tablolarından ve üretim miktarı (yapacak + yakacak) da bilanço tablolarından alınarak hesaplamalar yapılmıştır.

Tablo 3. 48 Üretim Miktarı

M ³ /yıl(yap+yak)	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Üretim Miktarı	186.729	152.354	146.069	136.654	162.760	172.389	203.918	220.706	232.544	193.3

Tablo 3.49 Üretim Başına Satış Geliri (R: reel, N: nominal)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Üretim Başına R	192	209	154	138	160	152	153	116	102	154
Satış Geliri N	192	339	394	781	1706	2822	5160	6702	9006	20676

Üretim başına satış gelirinin nominal olarak 1991'den 2000'e enflasyonun da etkisiyle artarak gittiğini satış gelirinin her yıl ikiye katlandığını görüyoruz. Buna karşılık reel anlamda rakamlara bakıldığında üretim başına satış gelirinde yıllar itibarıyla büyük değişiklikler olmadığı görülmüştür.

$$\text{Üretim Başına Toplam Gider} = \frac{\text{Toplam Gider (TL/yıl)}}{\text{Üretim Miktarı (m}^3\text{/yıl)}}$$

Toplam gider gelir tablosundan alınmış ve üretim miktarı yapacak+ yakacak olarak alınmıştır. Nominal ve reel olarak 1m3 odun üretimi için katlanılan gider yıllar itibarı ile aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.50 Üretim Başına Toplam Gider

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Üretim Başına R	135	118	96	122	111	228	144	90	108	133
Toplam Gider N	135	191	245	689	1183	2104	4859	5232	9622	17917

Reel olarak 1991 - 2000 yılları arasında hemen hemen hiç fark olmayıp aradaki yıllarda bazı iniş çıkışlar yaşanmıştır. Nominal olarak ise enflasyona bağlı olarak düzenli bir artış gözlemlenmektedir.

$$\text{Teknik Eleman Başına} = \frac{\text{Orman Alanı (ha)}}{\text{Orman alanı}} \cdot \text{Teknik Eleman (adet/yıl)}$$

Demirköy Orman İşletmesinin toplam orman alanı 75750 ha olup, bu alanda teknik eleman başına düşen iş yoğunluğunun yıllar itibarı ile hesaplanması öngörülmüştür.

Tablo 3.51 Teknik Eleman Sayısı

Adet	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Tek.Eleman Sayısı	11	13	12	11	12	11	13	11	10	10

Tablo 3.52 Teknik Eleman Başına Orman Alanı

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Teknik Eleman Başına Orm. Alanı (ha)	6886.4	5827	6312.5	6826.4	6312.5	6886.4	5827	5410.7	7575	7575

Yıllar itibarıyla teknik eleman başına düşen orman alanı miktarı çok büyük değişiklikler göstermemiş eleman sayısı sabit tutulmaya çalışılarak iş yoğunluğunun değişmemesi hedeflenmiştir. Maliyetlerin düşürülmesi açısından teknik eleman sayısının azaltılması düşünülebilir fakat bu şekilde de iş yoğunluğunun artmasına bağlı olarak hizmetlerde aksama görülebilmektedir .

Aynı şekilde Tablo 3.53'da Teknik Eleman Başına Normal Koru Alanı gösterilmiştir (normal koru alanı 68.645 ha).

Tablo 3.53 Teknik Eleman Başına Normal Koru Alanı

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Tek Elem. Baş Norm. Koru Alanı. (ha)	6240.5	5280.4	5720.4	6240.5	5720.4	6240.5	5280.4	4903.2	6864.5	6864.5

$$\text{İşletme Sermayesi Verimliliği} = \frac{\text{Üretim Miktarı (m}^3\text{)}}{\text{İşletme Sermayesi (1milyonTL)}}$$

Orman işletmelerinde döner sermaye kurulduğunda katma bütçeden aktarılan 1milyon TL sermaye ile işe başlanmıştır ve bu miktar günümüzde de aynıdır. İşletme sermayesi verimliliği, birim sermaye (1 milyon TL) kullanımı ile yapılan üretim miktarının oranıdır. Bu orantılamada üretim miktarı yapacak ve yakacak olarak ayrılmış ve her birinin yıllar itibariyle birim işletme sermayesi başına üretimini hesaplamak öngörülmüştür.

Tablo 3.54 Gerçekleşen Üretim Miktarı (Yap:yapacak, Yak:yakacak)

m ³	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Üretim Yap	43.557	58.669	25.627	33.103	33.131	38.062	40.394	32.767	37.644	32.035
Miktarı Yak	143.172	123.685	120.442	103.523	129.129	134.327	163.524	187.939	194.400	161.344

Not: yakacak odun için ster/0.75=m³ olarak elde edilmiştir.

Tablo 3.55 İşletme Sermayesi Verimliliği

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
İşletmeSerm.Yap. Verimliliği	0,043	0,029	0,026	0,033	0,033	0,038	0,040	0,033	0,038	0,032
Yak	0,143	0,123	0,120	0,103	0,129	0,134	0,163	0,188	0,195	0,161

Tablo 3.55den de görüleceği gibi birim (1 milyon TL) işletme sermayesi ile yapılan üretimde verimlilik yakacak odunda yapacak oduna göre daha yüksektir. 1991 ile 2000 yılları arasında iniş çıkışlar vardır fakat genelde aynı düzeyde kalan bir orandır.

$$\text{Satış Fiyatını Artırma Yüzdesi} = \frac{\text{P.Satış Fiyatı(TL/m}^3\text{)} - \text{Muhammen Bedel (TL/m}^3\text{)}}{\text{Muhammen Bedel (TL/m}^3\text{)}} \times 100$$

Piyasa Satış Fiyatı, işletmede açık artırma usulü ile satışa çıkarılan emvalin 1m³ için piyasada oluşan ortalama satış fiyatıdır. Bu fiyat işletmede o yıl içinde yapılan ihalelerde satışı en çok yapılan türün (3. sınıf normal boy, meşe+kayın tomruk) ihalelerde oluşan fiyatlarının ağırlıklı ortalamasıdır. Muhammen bedel, satışa çıkarılan emvalin üretim masrafları, tarife bedeli, tevzii masrafları, satış masrafları ve bu kalemlerin %1-20'e kadar eklenerek bulunan maliyet bedeline %20 işletme müdürü ve %50 bölge müdürünün artırma ve eksiltme yetkileri de dahil edilerek bulunan rakamdır. Burada yıl içinde yapılan satışlarda elde edilen muhammen bedellerin ağırlıklı ortalaması kullanılmıştır. Satış fiyatını artırma yüzdesi, orman emvalinin piyasada oluşan fiyatı ile hesaplanan muhammen bedeline göre olan değişimini verir.

Tablo 3.56 Muhammen Bedel ve Piyasa Satış Fiyatı (.000 TL)

TL	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Muham..Yap	128.282	187.925	372.936	681.487	1.477.659	3.553.358	6.846.957	14.000.000	20.000.000	28.000.000
Bedel Yak	60.398	101.179	189.456	271.426	667.880	1.653.937	3.047.549	3.700.000	6.500.000	7.500.000
Piyasa Yap	442.000	686.192	1.222.555	1.669.554	3.865.065	7.139.527	11.352.158	19.995.249	26.148.876	39.522.650
Satış..Fiy.Yak	68.043	196.046	298.615	319.742	859.356	2.152.153	3.687.251	4.241.147	5.947.239	9.106.000

Tablo 3.57 Satış Fiyatını Artırma Yüzdesi (R=N)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Satış Fiyatını Artırma Yüzdesi Yap	245	265	228	145	161	100	66	43	31	41
Yak	13	94	58	18	29	30	21	15	-8	21

Yapacak odun bakımından 1990lı yılların ilk yarısında işletmenin satış fiyatını artırma yüzdesi yüksek oranlarda olup bu oran 2000lere doğru gidildikçe orman ürünlerinde ithalatın serbest bırakılması ve ucuz malın Bulgaristan Romanya gibi ülkelerden girmesi ile rekabet ortamı oluşmasından bu oran düşüşe geçmiştir. Yakacak odun piyasasında ise durum 1992 yılının haricinde sabit seyretmiş yalnız 1999 yılında oran eksi değerlere ulaşmıştır. Bunun da nedeni daha önce de açıklandığı üzere deprem felaketi dolayısı ile o yıl satılamayan ve stokta kalan mal mevcududur.

$$\text{Birim Satış Fiyatındaki Değişim Oranı} = \frac{\text{Bu Dönem BSF(TL/m}^3\text{)} - \text{Geçen Dönem BSF (TL)}}{\text{Geçen Dönem BSF (TL/m}^3\text{)}} \times 100$$

Birim Satış Fiyatındaki (BSF) Değişim Oranı işletmenin yıllar itibariyle fiyattaki değişimin olumlu veya olumsuz yönde gittiğini göstermesi bakımından faydalıdır. Birim satış fiyatları yukarıda da açıklandığı gibi bir yıl boyunca açık artırma usulü ile satılan orman emvalinin (yapacak için 3.sınıf normal boy, meşe+kayın tomruk ve yakacak odun) 1m³ için ortaya çıkan ortalama satış fiyatıdır.

Tablo 3.58 Birim Satış Fiyatındaki Değişim Oranı (R=N)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Birim Satış Fiy.Yap	55.25	78.16	36.56	131.50	84.72	59.00	76.14	30.77	51.14
Değişim Oranı									
Yak	188.12	52.32	7.07	168.76	150.44	71.33	15.02	40.23	53.11

Birim satış fiyatındaki değişimin yıllar itibariyle artması arzu edilen bir durum olmasına karşın tabloda da görüldüğü gibi ilk ve son yıllar arasında büyük fark olmamasına karşın, yapacak için, aradaki yıllarda büyük iniş ve çıkışlar kaydedilmiştir. Yakacak odun açısından durum daha radikal değişimler göstermiştir. 1992 yılında %188 olan değişim 2000 yılında %53lere inmiştir. Bunun sebebi yine piyasadaki rekabet ortamı gösterilebilir.

$$\text{Tarife Bedeli Oranı (TBO)} = \frac{\text{P. Satış Fiyatı (TL/m}^3\text{)} - \text{Üretim Gideri (TL/m}^3\text{)}}{\text{P. Satış Fiyatı (TL/m}^3\text{)}} \times 100$$

Piyasa satış fiyatı, yukarıdaki oranlarda olduğu gibi yapacak veya yakacak odun için piyasada oluşan açık artırmalı fiyatın yıllık ortalamasıdır. Üretim gideri ise o yıl içinde 1m³ odun üretimi için katlanılan gider miktarıdır. Tarife bedeli, odunun ormanda dikili halde iken m³ değeridir. Bu değerler, OGM tarafından her yıl ağaç türleri için belirlenir ve işletmelere cetveller halinde gönderilir. Burada yıllar itibariyle en çok satışı yapılmış olan türün satış sonrası oluşan tarife bedeli bulunmuştur.

Tablo 3.59 Tarife Bedeli Oranı (R=N)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Tarife Yap	24.24	18.23	7.50	13.08	6.62	-16.11	-30.47	-29.39	-58.93	-43.66
Bedeli										
Oranı										
Yak	-49.71	33.66	19.42	-45.13	-7.75	-9.14	0.77	-20.81	-34.96	-23.80

Tarife bedeli oranı yapacak odun için 1996 yılına kadar yüksek olmasa da artı oranlarda seyretmiş 1996 yılından sonra hem üretim giderlerinin yüksekliği hem de piyasa şartlarına bağlı olarak eksi seviyelere düşmüştür. Yakacak odun ise durum 1992, 1993 ve 1997 yılları dışında eksi oranlarda kalmış. yani yakacak cinsinden ormandaki 1m³ ağaç değeri düşük kalmıştır.

$$\text{Tarife Bedeli Değişim} = \frac{\text{Bu Dönem TBO} - \text{Geçen Dönem TBO}}{\text{Geçen Dönem TBO}} \times 100$$

Yüzdesi

Tarife bedeli oranının bir önceki yıla göre değişim yüzdesini verir.

Tablo 3.60 Tarife Bedeli Değişim Yüzdesi (R=N)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
TBO Değişim	-24.79	-58.86	74.4	- 49.39	- 143.35	89.14	-3.54	100.5	-25.9
Yüzdesi									
Yak	-167.71	-42.30	-132.39	82.82	17.93	108.42	2802.6	67.99	-31.9

Tarife bedeli değişim oranın yapacak odun için 1992de 1991e göre ve 1993de 1992ye göre düştüğünü, 1994 yılında 1993'e göre %75 arttığını, 1995 yılında tekrar düşerek bundan sonra 1999 yılındaki %100lük artışın ardından 2000 yılında %25lik azalma kaydettiği gözlenmiştir. Piyasada oluşan satış fiyatındaki değişimin yıllar itibarıyla yüzde ifadesi olan bu oranın yıllar itibarıyla artış eğiliminde olması tercih edilmektedir. Ancak yapacak örneğinde de görüldüğü gibi 1994, 1997 ve 1999 yılları dışında düşüş eğilimi görülmüştür. Yakacak için ise 1992 yılında yükselme 1993 ve 1994'de düşüş 1995den 1996ya düşüş görülmüş ve 1997 yılında %108lere yükselmiş, 1998de büyük bir yükseliş kaydedilmiş fakat bu değişim 1999da korunamayarak %67.99 olmuş, nihayet 2000 yılında düşme devam ederek -%31.92 ile on yıllık süreç tamamlanmıştır.

$$\text{Yönetim Giderleri Oranı} = \frac{\text{Yönetim Giderleri (TL/yıl)}}{\text{Orman Alanı (ha)}} \times 100$$

Demirköy Orman İşletmesinin toplam orman alanı 75750 ha olup bu oran, 1ha ormanlık alana düşen üretim giderleri dışındaki diğer giderlerin oranını verir. Bu oran da nominal ve reel olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.61 Yönetim Giderleri (.000 TL)

TL	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Yönetim Giderleri	7.156.647	6.052.545	5.625.375	6.804.759	7.037.117	6.569.574	10.214.413	6.335.756	11.223.664	9.747.9

Tablo 3.62 Yönetim Giderleri Oranı

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
N	9448	12952	19063	50890	99226	160809	454517	484445	1313546	1727624
Yönetim Giderleri Oranı R	9448	7990	7426	8983	9290	8673	13484	8364	14817	12869

Tablo 3.62'de nominal değerlere bakıldığında 1ha orman alanını yönetmek için yapılan gider enflasyonun da etkisiyle büyük bir hızla artmaktadır. Enflasyon etkisi kaldırılıp reel olarak bu artışın nasıl olduğuna bakıldığında 1991 ile 2000 yılları arasında yine bir artış söz konusudur fakat bu enflasyondan değil diğer dış etkilerden kaynaklanmıştır, eleman alımı, tamirat işleri, araç-gereç bakım..vb gibi. Reel değerlere bakıldığında bazı yıllarda hatta yönetim giderlerinde düşüş olduğu gözlemlenebilir, bu da yine yukarıda belirtilen sebeplerin azalışı ile açıklanabilir.

$$\text{Teknik Eleman Başına Üretim} = \frac{\text{Üretim Miktarı (m}^3\text{/yıl)}}{\text{Teknik Eleman (adet/yıl)}}$$

Bu oran her bir teknik elemanın üretimdeki payını yıllar itibariyle gösterir. Demirköy Orman İşletmesinde bir İşletme Müdürü, Müdür Yardımcısı ve yıldan yıla değişen işletme şefliklerindeki mühendis adedi ve idari personel olmak üzere, çalışan sayısı işçiler hariç 10-13 arasında olmuştur. İşçilerle beraber bu sayı 45-50 civarında seyretmektedir.

Tablo 3.63 Teknik Eleman Başına Üretim

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Teknik Eleman Başına Üretim	16975	11719	12172	12423	13522	15672	15686	15765	23254	19338

Tablo 3.63'dan da görüldüğü gibi 1991den 2000e kadar iniş ve çıkışlar olmasına rağmen genelde büyük değişiklikler olmamıştır. Teknik eleman sayısı yılda Tablo 3.51de görüldüğü gibi yıllar itibarıyla 10-13 arasında değişiklik göstermiş, üretim miktarı ise 1999 yılında en yüksek değeriyle en verimli yıl olmuştur.

$$\frac{\text{Üretim Başına Orman Alanı}}{\text{Orman Alanı (ha)}} = \frac{\text{Üretim Miktarı (m}^3\text{/yıl)}}{\text{Orman Alanı (ha)}}$$

Üretim başına orman alanı oranı, 1m³ ürün elde etmek için gerekli orman alanını ha olarak verir, bu da orman alanının verimliliğini gösterir (orman alanı =75750 ha ve üretim miktarı Tablo 3.54den alınmıştır).

Tablo 3.64 Üretim Başına Orman Alanı

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Yap. Üretim Başına Orm.Alanı Yak.	1.74	2.64	2.95	2.29	2.29	1.99	1.87	2.31	2.01	2.36
	0.53	0.61	0.63	0.73	0.59	0.56	0.46	0.40	0.39	0.47

Tablo 3.60'da görüldüğü gibi 1m³ odun elde etmek için gerekli orman alanı 1m³ yakacak odun için gerekli olan arazi miktarına göre daha büyük, yaklaşık dört katıdır. Ayrıca tabloda 1991 yılından 2000 yılına kadar geçen sürede 1m³ yapacak odun elde edilmesi için gerekli orman alanının, üretim düştüğü için, arttığı gözlemlenmektedir. Buna karşılık yakacak tarafında bu miktarda kayda değer bir değişim görülmemiştir.

$$\frac{\text{Üretimde Fiziksel Etkenlik}}{\text{Gerçekleşen Üretim Miktarı (m}^3\text{/yıl)}} = \frac{\text{Hedeflenen Üretim Miktarı (m}^3\text{/yıl)}}{\text{Gerçekleşen Üretim Miktarı (m}^3\text{/yıl)}} \times 100$$

Gerçekleşen üretim miktarı (Tablo 3.50), yıl sonunda fiilen oluşmuş olan miktardır, hedeflenen ise bir önceki yıl yapılan iş programlarından alınmış olan gerçekleşmesi öngörülen üretim miktarıdır.

Tablo 3. 65 Hedeflenen Üretim Miktarı

m ³	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Hedeflenen Yap	71.600	72.290	74.350	75.470	76.000	69.990	78.600	74.400	79.420	71.020
Üretim										
Miktarı Yak	77.250	75.750	73.500	76.500	74.250	65.250	69.750	70.500	79.500	150.000

Tablo 3.66 Üretimde Fiziksel Etkenlik

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Yap.	60.83	39.66	34.47	43.86	43.59	54.38	51.39	44.04	47.39	45.11
Üretimde										
Fiziksel										
Etkenlik	185.33	163.28	163.87	135.32	173.91	205.86	175.83	266.58	245.16	107.5
Yak.										

Tablo 3.66'e bakıldığında yapacak odun olarak hedeflenen miktarlar bütün yıllar itibariyle gerçekleşenin altında kalmıştır. Bunun değişik sebepleri olabilir. mesela bunlardan bütçede üretim için ayrılan miktarın hedeflenen odun miktarının çıkarılması için işçilik maliyetlerinin artmasından dolayı yeterli olmaması, veya piyasada o yıl hedeflenen üretim için arzın olmadığı görülmesi gibi sebepler olabilir. Buna karşılık yakacak odun bakımından bütün yıllarda hedeflenen miktarın üzerine çıkılmıştır.

$$\text{Üretimde Mali Etkenlik} = \frac{\text{Hedeflenen Üretim Gideri (TL/m}^3\text{)}}{\text{Gerçekleşen Üretim Gideri (TL/m}^3\text{)}} \times 100$$

Hedeflenen üretim gideri, 1991-2000 iş programlarından alınmış, her yıl Orman Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen rakamdır. Gerçekleşen üretim gideri ise yıl içinde oluşan rakamlardır ve bilanço tablolarından alınmıştır.

Tablo 3.67 Hedeflenen ve Gerçekleşen Üretim Giderleri (.000 TL)

TL	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Hedefl. Yap	159.218	222.520	389.765	636.531	1.126.513	2.103.986	3.297.379	5.887.150	9.375.560	13.949.50
Üretim										
Gideri Yak	147.513	212.356	394.272	627.960	1.153.064	2.256.827	3.715.756	6.212.822	9.366.125	6.604.62
Gerçekl. Yap	334.841	561.096	1.130.827	1.451.210	3.608.992	8.289.814	14.811.562	29.388.995	41.557.777	56.777.98
Üretim										
Gideri Yak	101.868	130.057	240.611	464.046	925.970	2.348.946	3.658.779	5.123.945	8.026.685	11.273.32

Tablo 3.68 Üretimde Mali Etkenlik (R=N)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Yap.	47.55	39.66	34.47	43.86	31.21	25.38	22.26	20.03	22.56	24.57
Üretimde										
Mali										
Etkenlik	144.86	163.28	163.86	135.32	124.52	96.08	101.55	121.25	116.68	58.59
Yak.										

Tablo 3.68’de 100’ün altındaki değerler hedeflenen üretim giderlerinin üzerinde gerçekleşme olduğunu, üstündekiler ise gerçekleşen miktarların planlanandan daha düşük olduğunu gösterir. Yapacak odun açısından hedeflenen üretim giderleri tutturulamamış üretim için harcanan miktar fazla olduğu için de mali etkenlik düşük değerlerde çıkmıştır. Fakat buna karşılık yakacak odun kısmında bu durum tam tersi olmuş hedeflenenin altında bir giderle, 2000 yılı hariç, üretim gerçekleşmiştir. Bu rakamları 1996 yılında yürürlüğe girmiş olan, 288 sayılı tebliğdeki birim fiyat hesaplamalarında ortaya çıkan farklılıklar da etkilemiştir. Özellikle yakacak odunda 1995’de mali etkenlik 124.52 iken 1996’da 96.08’e düştüğü dikkat çekicidir, daha sonra tekrar yükseliş göstermiş 2000 yılında mali etkenlik on yılın en düşük değeri olan 58.59 olmuştur.

$$\text{Satış Başarı} = \frac{\text{Gerçekleşen Satış Miktarı (TL/m}^3\text{)}}{\text{Üretim Miktarı (m}^3\text{) + Devreden Stoklar (m}^3\text{)}} \times 100$$

Yüzdesi

Gerçekleşen satış miktarı yıl içinde gerçekleştirilen bütün satışların yapacak ve yakacak emvalin toplam miktarıdır. Üretim miktarı da aynı yıl içinde gerçekleştirilen m³ cinsinden yapacak ve yakacak odun miktarını ifade eder. Devreden stoklar ise önceki yıldan satılamayıp bir sonraki yıla devreden miktardır.

Tablo 3.69 Gerçekleşen Satış Miktarı

M ³ / ster	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Gerçekleşen Satış Miktarı	50.734	28.528	21.222	38.007	29.426	37.248	39.057	31.739	43.629	34.102
Yap Yak	210.617	124.776	215.350	134.759	136.939	207.826	195.516	194.098	334.189	249.392

Tablo 3.70 Devreden Stoklar

M ³ / ster	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Devreden Yap	12.033	4.856	4.997	9.402	4.498	8.203	9.017	10.354	11.382	5.397
Stoklar Yak	57.000	37.279	77.416	22.656	25.928	61.161	32.438	54.954	111.442	37.119

Tablo 3.71 Satış Başarı Yüzdesi

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Yap. Satış Başarı Yüzdesi	91.26	85.09	69.30	89.42	78.20	80.51	79.04	73.60	88.99	98.75
Yak.	84.96	61.71	90.48	83.86	69.13	86.50	78.06	63.53	90.00	98.87

Formüldeki üretim miktarı ile devreden stok miktarı işletmenin o yıl piyasaya arz edeceği, yani satılması gereken miktarı verir. Tablo 3.71'den de görüleceği gibi bazı yıllar , örneğin 1991 ve 2000 yıllarında yapacak için. 1993 ve 2000 yıllarında yakacak için işletme ürettiği ve elinde önceki yıldan kalmış olan stoğun hemen hemen tamamını satmıştır ve %90 üzerinde başarı elde edilmiştir. Bazı yıllar bu oran %60'lara düşse de genellikle %70lerin üzerindedir.

$$\text{Devreden Stok Yüzdesi (DSY)} = \frac{\text{Ortalama Stoklar (m}^3\text{)}}{\text{Üretim Miktarı (m}^3\text{)}} \times 100$$

Devreden stok yüzdesi, işletmenin depolarında mevcut stokların ortalamasının yıl içinde yapılan üretim miktarına oranıdır.

Tablo 3.72 Ortalama Stoklar

M ³ / ster	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ortalama Yap	55.590	33.525	30.624	42.505	37.629	46.265	49.411	43.121	49.026	34.432
Stoklar Yak	247.896	202.197	238.006	160.687	198.100	240.264	250.470	305.540	371.308	252.245

Tablo 3.73 Devreden Stok Yüzdesi (DSY)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Yap. Devreden Stok	27.62	16.94	19.50	28.40	13.58	21.55	22.32	31.60	30.23	16.85
Yüzdesi Yak.	29.86	22.60	48.21	16.41	15.06	34.15	14.88	21.93	42.88	17.25

Devreden stok yüzdesinin büyük olması işletmenin ürettiklerini satamamasından kaynaklanabilir, bu da depolama ve o yıl yapıldığı halde üretim giderlerinin karşılanamaması anlamına gelir. Bütün yıllar itibarıyla bu yüzde yapacak odun açısından %20ler civarında seyretmiş, fakat yakacak açısından 1993 ve 1999 yıllarında %40ları geçen miktarlarda yakacak emvalin stokta kaldığı görülmektedir.

$$\text{DSY Değişim Oranı} = \frac{\text{Bu Dönem DSY} - \text{Geçen Dönem DSY}}{\text{Geçen Dönem DSY}} \times 100$$

Bu dönem devreden stok yüzdesi ile geçen dönem stok yüzdesi arasındaki fark alınarak, geçen dönem devreden stok yüzdesine oranlanarak devreden stok yüzdesindeki değişim oranı yıllar itibarıyla bulunmuş olur.

Tablo 3.74 Devreden Stok Yüzdesi (DSY) Değişim Oranı

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Yap. DSY	-38.67	15.11	45.64	-52.18	58.69	3.57	41.58	-4.33	-44.26
Değişim Oranı Yak.	-0.24	113.32	-65.96	-8.22	126.76	-56.43	47.38	95.53	-59.77

Devreden stok yüzdesi değişim oranı değerinin azalması stokların azalmasını göstermesi bakımından tercih edilen bir durumdur. Tabloya bakıldığında yapılacak için 1994, 1996 ve 1998 yıllarında bu oranda artış görölmüştür. Yakacak odun açısından baktığımızda ise 1993, 1996 ve 1999 yıllarında önceki seneye oranla artış yaşanmış fakat bir sonraki yıllarda bu stoklar eritilmiştir. 1999 yılında oluşan zararın bu dönemdeki stok fazlasından kaynaklandığı daha önce belirtilmişti.

3.6.1. Oranlar Yönteminin Değerlendirilmesi

Tablo 3.75 de görüldüğü gibi, oranlar yönteminde kullanılan çeşitli göstergelere göre araştırma süresi olan on yıllık süreçte elde edilen sonuçlar ‘en iyi’ ve ‘en kötü’ olarak sınıflandırılmıştır. Buna göre 1992 yılı kâr marjı oranı, kâr verimliliği ve iktisadilik açılarından en iyi yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da gösteriyor ki, 1992 yılı işletmeye ait iktisadi sonuçlar açısından en önemli başarı göstergeleri olan bu üç alanda en iyi yıl olmuştur.

Rantabilite açısından ise 1995 yılı en iyi yıl olarak görülmektedir. Bunun nedeni orman işletmelerinde asıl sermayeyi oluşturan arazi ve ağaç servetinin hesaplanmasındaki zorluktur. Buradaki hesaplamalarda dönen varlıklar kullanıldığından böyle bir sonuç oluşmuştur. Sayılan dört gösterge açılarından en kötü yıl olarak 1999 yılı bulunmuştur. Daha önce de bahsedildiği gibi 1999 yılı deprem felaketinin etkilerinden dolayı ormancılık sektörü açısından kötü bir yıl olmuştur. Üretim giderleri yüzdesi 1994’de toplam gider içinde en düşük (en iyi yıl), 1996 da ise en yüksek üretim gideriyle(en kötü yıl) karşılaşmıştır. 1996 yılında yürürlüğe giren üretim giderleri hesaplarında kullanılan formül değişikliği bu yükselişe neden olmuştur.

Üretim başına satış geliri, satış fiyatını artırma yüzdesi, birim satış fiyatındaki değişim oranı ve tarife bedeli oranı göstergeleri bakımından yine 1992 yılının en iyi değerlere sahip olduğu görülmektedir. Bu göstergeler açısından en kötü yıl olarak ise 1999 yılı dikkat çekmektedir. Yönetim giderleri açısından 1999 yılı giderlerin en yüksek olduğu, 1993 yılı ise en düşük olduğu yıl olarak belirlenmektedir. Teknik eleman başına üretim oranına bakıldığında ise görüyoruz ki, 1999 yılı en iyi yıl, 1992 yılı ise en kötü yıl olmuştur. Bu oran teknik eleman sayısının az olduğu 1999 yılında eleman başına üretimi yüksek bulduğundan, diğer göstergelere göre kötü olan 1999 yılı bu oranda iyi yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. Satış başarı yüzdesi göstergesine göre de 2000 yılı en iyi yıl, yapacak için 1993 ve yakacak için de 1992 yılları en kötü yıl olmuştur. Devreden stok yüzdesine bakıldığında, en iyi yıl olarak 1995 yılı, en kötü yıl olarak da yapacak odunda 1998 ve yakacak odunda 1993 olarak hesaplanmaktadır.

Genel olarak bütün göstergeleri değerlendirmek gerekirse, burada hesaplanan ondokuz adet göstergede, 1992 yılı yedi ayrı göstergede en iyi yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. En kötü yıl olarak ise 1999 yılı on ayrı göstergede görülmektedir. İşletmenin iktisadi sonuçları açısından on yıllık süreç içinde 1992 yılının ‘en iyi’ ve 1999 yılının ‘en kötü’ yıl olduğu sonucu çıkmaktadır.

Tablo 3.75 Çeşitli Göstergelere Göre Demirköy Orman İşletmesinin En İyi ve En Kötü Yılları

Gösterge	En İyi Yıl		En Kötü Yıl	
	Yıl	Değer	Yıl	Değer
Kar Marjı Oranı	1992	% 52.37	1999	% -1.70
Kar Verimliliği	1992	% 93.07	1999	% -1.59
Rantabilite	1995	% 109.29	1999	% -2.91
İktisadilik	1992	% 321.5	1999	%133.8
Üretim Giderleri Yüzdesi	1996	% 86.98	1994	%50.98
Üretim Başına Satış Geliri	1992	209 TL/m3	1999	102 TL/m3
Üretim Başına Toplam Gider	1998	90 TL/m3	1996	228 TL/m3
Teknik Eleman Başına Orman Alanı	1999 ve 2000	7575 ha	1992 ve 1997	5827 ha
İşletme Sermayesi Verimliliği	Yap. 1991	0,043 m3/TL	Yap. 1993	0,026 m3/TL
	Yak. 1999	0,195 m3/TL	Yak. 1994	0,103 m3/TL
Satış Fiyatını Artırma Yüzdesi	Yap. 1992	% 265.0	Yap. 1999	% 31.0
	Yak. 1992	% 94.0	Yak. 1999	% -8.0
Birim Satış Fiyatındaki Değişim Oranı	Yap. 1995	% 131.50	Yap. 1999	% 30.77
	Yak. 1992	%188.12	Yak. 1994	% 7.07
Tarife Bedeli Oranı	Yap. 1991	% 24.24	Yap. 1999	% -58.93
	Yak. 1992	% 33.66	Yak. 1991	% -49.71
Tarife Bedeli Değişim Yüzdesi	Yap. 1999	% 100.5	Yap. 1996	% -143.35
	Yak. 1998	% 2802.6	Yak. 1992	% -167.71
Yönetim Giderleri Oranı	1993	7426	1999	14817
Teknik Eleman Başına Üretim	1999	23254 ha	1992	11719 ha
Üretimde Fiziksel Etkenlik	Yap. 1991	% 60.83	Yap. 1993	% 34.47
	Yak. 1998	% 266.58	Yak. 2000	% 107.56
Üretimde Mali Etkenlik	Yap. 1991	% 47.55	Yap. 1998	% 20.03
	Yak. 1997	% 101.55	Yak. 2000	% 58.59
Satış Başarı Yüzdesi	Yap. 2000	% 98.75	Yap. 1993	% 69.30
	Yak. 2000	% 98.87	Yak. 1992	% 61.71
Devreden Stok Yüzdesi	Yap. 1995	% 13.58	Yap. 1998	% 31.60
	Yak. 1995	% 15.06	Yak. 1993	% 48.21

IV. TARTIŞMA VE SONUÇ

Devlet orman işletmelerinin etkinlikleri, sınırları içinde bulunan alanlarda üretim faaliyetlerini sürdürmekle sınırlı değildir. Bunun yanında ormanların bakımı, sürdürülebilirliğin sağlanması, erozyonun önlenmesi, rekreasyon gibi etkinlikler de vardır. Orman işletmelerinde önceleri en yüksek odun hasılatı esas iken, bu daha sonraları araziden en yüksek para hasılatı olmuş ve sonra araziden değil ormandan en yüksek para hasılatı olmuştur. Günümüzde ormanlardan çok yönlü yararlanma esastır. Ormanlarımızın çeşitli yeraltı ve yerüstü kaynakları en iyi şekilde planlanıp yönetilmesi gereklidir.

Araştırmada Demirköy Orman İşletmesinin etkinliklerinin finansal sonuçları bilanço ve gelir tabloları yardımıyla irdelenmiştir. Bunun için on yıllık bir süreç alınmış ve mali tablo analiz yöntemleri yardımıyla işletmenin finansal durumu ortaya koyulmuştur. Karşılaştırmalı tablolar yöntemi ile yapılan analizde, Demirköy Orman İşletmesinin reel anlamda ciddi gelir kayıplarına uğradığı, gelir-gider dengesindeki değişimin olumsuz yönde geliştiği görülmüştür. Bu olumsuz gelişmenin aslında işletmenin kusuru olmayıp, orman işletmelerinin birincil amacının kâr elde etmek olmaması, çeşitli kamusal ve sosyal yükümlülükleri olması ve aynı dönemde genel ekonomideki olumsuzluklardan kaynaklanmış olabileceği ile açıklamak da mümkündür. 1991-2000 yılları arasında yapılan bu çalışmada uzun döneme ait bir tetkik söz konusu olduğundan baz yıl esasına göre elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde, önceki yıl esasına göre yapılan değerlendirmeye nazaran kopukluklar olmuştur. Önceki yıl esas baz yıl esasına göre daha anlaşılabilir ve anlamlı sonuçlar vermiştir. Karşılaştırmalı analiz yöntemi statik bir analizdir ve kısa süreli araştırmaların değerlendirilmesinde daha anlamlı olabilir, uzun süreçte takibi ve yorumunda zorluklar görülmüştür.

Uzun süreli yatay analizlerin yapılmasında kullanılan diğer bir metod ise eğilim yüzdeleri yöntemidir. Bu yolla yapılan analizde Demirköy Orman İşletmesinin yıllar itibariyle eğiliminin görülmesi daha kolay ve anlaşılır olması bakımından en uygun yöntem olduğu düşünülmüştür. Eğilim yüzdeleri yöntemiyle mali tablo kalemlerindeki değişimler temel bir yıl veya önceki yıl esasına göre incelendiğinden dinamik bir analizdir. Uzun süreli araştırmalarda sonuçların mutlak rakamlar yerine yüzde yoiu ile ifade edilmesinin oluşan eğilimlerin görülmesi açısından daha uygun olduğu görülmüştür.

Bir işletmenin dikey yüzdeler yöntemi ile başka işletmelerle karşılaştırılması statik bir analizdir. İşletmelerin her birinin farklı doğal koşullarda olmasından dolayı sonuçları etkileyen pek çok faktör olacaktır. Bu yöntemle bütün bu faktörlerin en aza indirgenebileceği herhangi bir sanayi kolundaki işletmelerde yapılabilecek karşılaştırma daha doğru ve yararlı sonuçlar verecektir. Devlet orman işletmelerinde ise üretim ve maliyetler doğal koşullara bağımlıdır ve bu koşullar aynı işletme için bile yıldan yıla değişim gösterirken, aynı bölge müdürlüğü dahilindeki farklı işletmelerde farklılıklar olması doğaldır.

Orman işletmelerinin etkinliklerinin mali açıdan incelenmesinde literatürde tanımlanmış bulunan bazı oranlardan yararlanılmıştır. Fakat bu oranlar daha çok işletmelerin nakit ve likidite durumları gibi parasal yönleri ile ilgili olduğundan bunların yanında, özellikle orman işletmeleri için tanımlanmış olan oranlardan da faydalanılmıştır. Oran analizi işletmelerde verimliliğin ölçülmesinde kullanılan en basit yöntemdir. Fakat bu yöntemde her bir oran verimlilikle ilgili boyutlardan birini dikkate alırken diğerini göz ardı etmektedir. Bu nedenle bazı oranlar işletmenin başarılı olduğu sonucunu verirken diğerleri başarısız olduğu sonucuna varabilir. Demirköy Orman İşletmesinin mali tabloları on yıllık süreçte incelenirken yıllar itibarıyla bazı değişkenlerde farklılıklar olmadığı varsayılmıştır. Ormancılığın temel ilkelerinden olan devamlık ve çok yönlü yararlanma göz önünde tutularak maliyet minimizasyonu, verimlilik, kârlılık ve iktisadilik gibi temel veriler incelenmiştir. Sonuç olarak Demirköy Orman İşletmesinin araştırma süresince değişimleri ortaya konularak geleceğe yönelik kararların alınmasına ışık tutmaya çalışılmıştır.

Devlet orman işletmelerinde parasal ihtiyaçlar bütçelerle karşılanır. Herhangi bir kredi kurumunun kredi vermesi veya yatırımı söz konusu olmadığından kredi veya yatırım analizi değil, ancak yönetim analizi olabilir. Analiz işletme yöneticileri tarafından yapılıyor olsaydı iç analiz olarak adlandırılacaktı, burada işletme dışından yapıldığı için dış analiz olarak adlandırılır

Devlet orman işletmelerinin finansal açıdan uzun dönemde irdelenmesinde, eğilimleri daha anlaşılır göstermesi bakımından eğilim (trend) analizi yönteminin daha uygun olacağı düşünülmüştür. Fakat analiz tekniklerinin rakamsal eğilimleri yüzde olarak gösteren bu yol işletmenin faaliyetlerini nitelik açısından tanımlamada yine de yetersiz kalmıştır. Bu nedenle orman işletmeleri içinde yer aldıkları bölgelerin özelliklerine, bölgesel ihtiyaçlara göre belirlenen faaliyetlerini gerçekleştirirken, sürdürdükleri ekonomik faaliyetlerin sonuçlarını çok boyutlu olarak düşünmelidir. Sadece rakamsal değil nitelik ve nicelik sonuçları da dikkate alınmalıdır.

Orman Genel Müdürlüğü 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 31, 32 ve 33. maddelerinde ifade edilen 'yükümlülükleri' yerine getirilmesi için toplam bütçesinin %12 dolayında bir tutarı fonlara aktarmak durumunda kalmaktadır. Orman işletmelerinin yüklenmiş olduğu kamu hizmeti niteliğindeki sosyal aktiviteleri döner sermaye yerine genel bütçeden karşılamak, hazineye aktarılacak zorunda olan miktarlar tamamen kaldırılmalı veya çok düşük seviyelere çekilmelidir. Aksi takdirde bu giderler orman ürünlerinin fiyatlarına yansiyarak, orman işletmelerinin piyasadaki

rekabet gücünü zayıflatmaktadır. Bakanlığa aktarılan miktarlar, ödenen vergiler gibi nedenlerle oluşan maliyet artışları, oluşan stok fazlası veya piyasada yeterli talebin oluşmaması ile elde kalan mal gibi nedenlerden oluşan zarar veya düşük kâr, işletmenin veya yöneticilerin başarısızlığı olarak yorumlanmamalıdır. Bu başarısızlığın nedenleri irdelenmeli rakamlara bakılarak karar verilmemelidir.

Orman işletmelerinin ürettiği malın fiyatının belirlenmesinde tarife bedeli, tevzii masrafları ve satış giderleri kalemleri OGM tarafından cetveller halinde her yıl hazırlanır. Bu fiyatlara işletmeler tarafından hazırlanan tek kalem olan üretim giderleri eklenerek taşra teşkilatlarında uygulanır. Oluşan maliyet fiyatının üzerinde işletme müdürlerinin %20, bölge müdürlerinin %50 artırma ve eksiltme yetkileri vardır. Piyasa şartlarına göre yüksek oluşan fiyatlar, orman işletmelerinin rekabet gücünün zayıflamasına, elde kalan ürünün değer kaybına uğramasına ve depolama masraflarının artmasına yol açmaktadır. Bunların sonucu olarak da gelir-gider dengelerinde aleyhte sonuçlar oluşmaktadır. Bu nedenle orman işletmelerinin taşra teşkilatlarına gerekli esneklikler tanınmalı, merkezîyetçilikten kurtulunmalıdır. Bunu yaparken gerekli denetim mekanizmaları da kurulmalı tamamen başıboş bir durum yaratılmamalıdır. İşletmelerde yetkili yöneticiler olarak görev yapan personel gerekli birikim ve yeteneğe sahip olmalı, bu da objektif, politik olmayan personel yönetimi ile sağlanmalıdır. Başarılı personele prim ve destek gibi motivasyon artırıcı tedbirler alınmalı, rekabet ortamı yaratılarak bazı özel gayretler içinde olan yöneticiler ödüllendirilmelidir.

Araştırmada Demirköy Orman İşletmesinin mali tablolarındaki rakamsal değişiklikler on yıllık süreç için değerlendirilerek, işletmenin başarısı ölçülmüştür. Araştırma süresi on yıl gibi uzun bir süre olduğundan gerekli rakamlara ulaşılmakta güçlükler yaşanmıştır. Bu süre içinde, işletmede değişen çalışanlarla beraber bu bilgilerin de kaybedildiği görülmüştür. Bu nedenle, işletmelerde mali tablolar yapıldıktan sonra, dip not olarak veya o yıl için hazırlanacak bir rapor şeklinde, yıl içinde meydana gelen önemli olayların kaydının bulunmasının önemi anlaşılmıştır. Daha uzun yıllar için yapılacak olan araştırmalarda gerekli bilgilere ulaşamadığından, rakamların yorumlanması sadece tahminlere dayanacaktır. Bu nedenle orman işletmelerinde bu tür çalışmaların yapılmasına olanak verecek bilgilerin uzun süre saklanması gereklidir.

Böyle bir araştırmanın İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü genelindeki bütün işletmelerde yapılması, hatta OGM bünyesindeki işletmelerde (249 adet) yapılmasının gerçekleşmesi kayıtların düzenli ve doğru tutulması ile mümkün olabilecektir. Ayrıca işletmeler arası bu araştırma yapılarak, sonuçların işletmelere bildirilmesi yolu ile rekabet ortamı yaratılarak yöneticilerin daha verimli ve aktif çalışması ve daha iyiye elde etmek için çaba sarf etmeleri sağlanabilir.

V. KAYNAKLAR

- 1) AYDIN, D., SAĞLAM, N., BAŞAR, M., 1999, Döner Sermayeli İşletmelerde Muhasebe Uygulamaları, Eskişehir
- 2) MİLLİ PRODÜKTİVİTE MERKEZİ, 2000, Devlet Orman İşletmeciliğinde Ekonomik Etkenlik, Ankara
- 3) ÖZDÖNMEZ, M., AKESEN, A., EKİZOĞLU, A., 1998, Yönetim ve Organizasyon, Üniversite Yayın No: 4062, Fakülte Yayın No: 450, ISBN 975-404-486-4, İ.Ü Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul
- 4) ÖZTÜRK, A., 1997, Artvin ve Ardahan Devlet Orman İşletme Müdürlükleri Karşılaştırmalı Örnekleri Yardımı İle Devlet Orman İşletmelerinde Ekonomik Başarının Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Fen Bilimler Enstitüsü, Trabzon
- 5) ÖZDÖNMEZ, M., AKESEN, A., EKİZOĞLU, A., 1998, Ormancılık Yönetim Bilgisi, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, Rektörlük No:4157, Fakülte No:457, ISBN 975-404-535-6, Dilek Ofset Matbaacılık, İstanbul
- 6) ÇAĞLAR, Y., ÖNCER, M., 1990, Devlet Orman İşletmelerinde Başarı Düzeylerinin Belirlenmesi, Milli Produktivite Merkezi Yayınları:420, Ankara
- 7) ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ, 1991-2000 Yılları İş Programları
- 8) KIRKLARELİ VALİLİĞİ, 2000, ISBN 975-585-166-6, Mega Basım Yayın San. Tic. AŞ.
- 9) DEMİRKÖY İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ 1999 Yılı İş Programı
- 10) YALÇIN, M., 1995, Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enst., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- 11) AKDOĞAN, N., TÜRKER, M., 1994, Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizleri, İstanbul
- 12) BEKTÖRE, S., ÇÖMLEKÇİ, F., 1980, Mali Tablolar Analizi. Eskişehir İdari ve İlimler Akademisi Yayınları No:220/143, Eskişehir
- 13) ÇANKAYA, İ., 1995, Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulaması Maliyet Tablolarının Düzenlenmesi. Hatay Üniversitesi Basımevi, Hatay

- 14) GUTHMANN, H.G., 1976, Analysis of Financial Statements, 4.Basım, Prentice-Hall of Indian Private LTD., New Delhi
- 15) SERMAYE PİYASASI KURULU, 29 Ocak 1989 Tarih ve 200064 Sayılı Resmi Gazete, Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ
- 16) RESMİ GAZETE, 26.12.1992 Tarih ve 21447 Sayılı
- 17) HELFERT, E.A., 1988, Techniques of Financial Analysis, 3.Basım, Richard D. Irwin Inc., Homewood Illinois
- 18) T.C. ORMAN BAKANLIĞI Orman Genel Müdürlüğü İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı, 2000, Döner Sermayeli İşletmeler Hesap Planı, Ankara
- 19) ERENEL, İ., 1997, Mali Tablo Analizleri ve Karşılaşılan Sorunlar, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enst., Yüksek lisans Tezi, İstanbul
- 20) ŞOĞUR, M., 1996, Tek Düzen Muhasebe Sistemi. 2. Basım, der yayınları, İstanbul
- 21) KOTAR, E., 11-13 Aralık 1989, Mali Tablolar Analizi, İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri Semineri, Gebze-Kocaeli
- 22) FOSTER, G., 1978, Financial Statement Analysis, Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey
- 23) TÜRKER, M., BEKDEMİR, R., ASLAN, E., 1994, Örneklerle Tekdüzen Hesap Planı Açıklamaları ve Mali Tablolar, s:11-13, İstanbul
- 24) GIBSON, C. H., FRISKOFF, P. A., 1983, Financial Statement Analysis, 2. Basım, Kont Publishing Co., New York
- 25) AKGÜÇ, Ö., 1994, Finansal Yönetim, Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul
- 26) MYER, J.M., 1974, Financial Statement Analysis. Prentice-Hall of India Private LTD. New Delhi
- 27) AKGÜÇ, Ö., 1973, Mali Tablolar Analizi, 2. Basım. Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:38, Ayyıldız Matbaası, Ankara
- 28) BEKDEMİR, R., 1994, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Mali Tablolar, İSMMMO Yayın No:9. İstanbul
- 29) GÜLEN, İ., 1988, Ormancılık Muhasebesi (Ders Kitabı), İkinci Baskı, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No:3517, O.F. Yayın No:398, İstanbul
- 30) ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı, Muhasebe İş ve İşlemleri, 1988, Ankara

- 31) ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı, Mali Mevzuat, 1985, Ankara
- 32) ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Orman Ürünleri Üretim İşlerine Ait 161-A Sayılı Tebliğ, 1982, Ankara
- 33) ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Orman Ürünleri Üretim İşlerine Ait 288 Sayılı Tebliğ, 1996, Ankara
- 34) ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Döner Sermaye Bütçe Raporları, 1991-2000, Ankara
- 35) İSTANBUL TİCARET ODASI, Ekonomik Rapor Serisi 1991-2000, İstanbul
- 36) HATİBOĞLU, Z., AYSAN, M., Mayıs 1994, Türkiye Ekonomisinde Bunalım 1994 Bunalımı, 1.Basım, Beta Basım Yayın Dağıtım AŞ., İstanbul
- 37) TÜRK SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ, Ocak 1997, 1997 Yılına Girerken, Yayın No: TÜSİAD-T/97, 204, ISSN:1300-3879, İstanbul
- 38) OK, K. 2002, Orman ve Orman Endüstri Mühendisliği İçin Pazarlama Ders Notları, İ.Ü. Orman Fakültesi Ormancılık Ekonomisi A.B.D., Bahçeköy
- 39) TURKISH INDUSTRIALISTS' AND BUSINESSMEN'S ASSOCIATION, July 2000, Turkish Economy 1999-2000, TUSIAD Publication No-T/2000/283, İstanbul
- 40) WOELFEL, C. J., 1994, Financial Statement Analysis, McGraw Hill, New York
- 41) GÜVEMLİ, O., 1981, Uygulamalı Mali Tablolar Tahlili. Çağlayan Kitabevi. İstanbul
- 42) KOÇ, Y., 1970, İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri, 2. Basım, Sevinç Matbaası, Ankara
- 43) AKINCI, N., ÜNLEN, M., 1988, Mali Tablolar Analizi, 2. Basım, Doğruluk Matbaası, İzmir
- 44) GÜCENME, Ü., 2000, Mali Tablolar Analizi, 3. Basım, Marmara Kitabevi, Bursa
- 45) ÇABUK, A., LAZOL, İ., 2000, Mali Tablolar Analizi. Uludağ Üniv. Güçlendirme Vakfı yayın No:154, Bursa
- 46) ÇETİNER, E., 2000, İşletmelerde Mali Analiz, 3. Basım, Gazi Kitabevi, Ankara
- 47) GIBSON, C. H., 1992, Financial Statement Analysis Using Financial Accounting Information, 5.Basım, South-Western Publishing Co., Cincinnati

- 48) STICKNEY, C. P., 1993, Financial Statement Analysis A Strategic Perspective, 2. Basım, The Dryden Press Harcourt Brace College Publishers, New York
- 49) YOLALAN, R., 1993, İşletmelerde Görelî Etkinlik Ölçümü, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları:483, Ankara
- 50) YILMAZ, S., 1993, Bilanço Analizleri, A.Ü. İşletme Fakültesi Yayınları, Eskişehir
- 51) T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ, 2002, DİE Fiyat İndeksleri, İstanbul Bölge Müdürlüğü, İstanbul
- 52) TÜRKER, A., 2000, Ormancılıkta Yatırım Kararlarına Enflasyonun Etkisinin Araştırılması, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi Cilt 50, Seri A 2., s:19-42, ISSN 0535-8418, İ.Ü. Basımevi Müdürlüğü, İstanbul
- 53) DAŞDEMİR, İ., 1994, Orman İşletmelerinin Başarı Düzeylerinin Belirlenmesi,Doktora Tezi, İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- 54) TÜRKER, A., Orman Değerlerinin Belirlenmesi Lisans Üstü ProgramıDers Notları (basılmış), İ.Ü. Orman Fakültesi
- 55) MİRABOĞLU, M., 1983, Ormancılık İşletme İktisadı, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü: Yayın No:3143, OF Yayın No:340, İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

04.11.1969 yılında Ankara ili Polatlı ilçesinde doğdu. 1986 yılında İstanbul Kadıköy kız lisesini bitirdi. 1986-87 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Diş Protez bölümüne girip 1988 yılında bu bölümden diş teknisyeni olarak mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümüne girdikten sonra 1992 yılında da Orman Mühendisi unvanı alarak bu okuldan mezun oldu. 1993 yılında dönemin hükümeti tarafından yeni açılan üniversitelere öğretim elemanı yetiştirmek amacıyla açılan sınavda başarılı olarak 1994 yılı Ocak ayında İzzet Baysal Üniversitesi adına Amerika da Louisiana Eyalet Üniversitesinde yüksek lisans eğitimine başladı. Yurda geri döndüğü 1998 yılı Ocak ayına kadar çalışmalarına devam etmesine rağmen, kontrolü dışında gelişen bazı olaylar neticesinde yüksek lisansını tamamlayamadı. Yurda dönüşünü müteakip bir süre bilişim sektöründe çalıştıktan sonra 2000 yılı Nisan ayında yine İzzet Baysal Üniversitesine döndü. Üniversite tarafından yüksek lisansını tamamlamak üzere geçici olarak atandığı İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Ormancılık Ekonomisi Programı bünyesinde Araştırma Görevlisi olarak Nisan 2001 tarihinden beri görev yapmaktadır. Evli, bir erkek çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir.